

NASZ (20806) *pron*

a jasne (w tym 392 r. błędne znakowanie).

sg m N nasz (2073). ◇ G naszého (2311); -ého (421), -ego (19), -(e)go (1871); -ego MurzHist (2); -ého : -ego OpecŻyw (17:6), MurzNT (2:2), BiałKat (15:4), Oczko (2:1), SarnStat (350:4). ◇ D naszému (495); -ému (69), -emu (10), -ęmu (1) MurzNT, -(e)mu (415); -emu MurzHist, OrzQuin (2); -ému : -emu OpecŻyw (1:1), BiałKat (1:2), KochPs (1:3), SarnStat (61:1). ◇ A naszego (487), nasz (273); -ého (46), -ego (1), -(e)go (440); -ého : -ego BiałKat (2:1). ◇ I naszym (449), naszym (37); -em MurzHist (2), MurzNT (2), PaprUp (3); -ym : -em LibLeg (18:11), MetrKor (1:1), RejPs (2:10), Diar (4:3), UstPraw (7:1), BibRadz (13:3), PaprPan (17:1); ~ -em (1), -ęm (3), -(e)m (33); -ęm MurzHist (2); -em : -ęm MurzNT (1:1). ◇ L naszym (311), naszym (21), naszemu (1) LibLeg, skrót (1); -em RejKup (1), BudNT (2), ModrzBaz, ModrzBazBud (3), ZawJeft; -ym : -em LibLeg (10:3), ZapWar (1:1), RejPs (1:3), UstPraw (6:1), BudBib (1:3), SkarŻyw (16:1), GórnRozm (2:1); ~ -em (1), -(e)m (20). ◇ V nasz (861), skrót (3). ◇ f N nasza (706); -a (636), -ą (8), -(a) (62); -a : -ą KrowObr (16:1), BielSat (2:2), BudBib (5:2), BudNT (4:1), ModrzBaz (8:1), SarnStat (33:1). ◇ G naszój (1058), naszój (7), naszym (4), naszym (1); -ój ListRzeż, OpecŻyw (5); -yj MurzNT (4); -y ConPiotr; -ój : -ój ForCnR (1:1); ~ -ój (244), -ej (1), -(e)j (813); -ój : -ej SarnStat (205:1); ~ -ój (5), -(e) (2). ◇ D naszój (257), naszym (4), naszój (3); -yj MurzHist (2); -ój ListRzeż, OpecŻyw (2); -ój : -yj MurzNT (1:2); ~ -ój (28), -ej (2), -(e)j (227); -ej OrzJan; -ój : -ej OrzQuin (1:1); ~ -ój (2), -(e) (1). ◇ A naszój (489), naszą (12); -ą MetrKor, PatKaz III, KwiatOpis; -ę : -ą LibLeg (20:7), SeklWyzn (8:1), LatHar (9:1). ◇ I naszą (292), naszym (1); -ą : -u LibLeg (18:1). ◇ L naszój (340), naszój (2), naszym (2); -ój OpecŻyw (2); -y ConPiotr; -ój : -y BielKron (7:1); ~ -ój (104), -ej (1), -(e)j (235); -ój : -ej SarnStat (84:1). ◇ V nasza (33); -a (29), -ą (3), -(a) (1); -ą GosłCast; -a : -ą KrowObr (5:1), ArtKanc (1:1). ◇ n N naszój (460); -ój (25), -e (12), -(e) (423); -ój BiałKat, PudłFr, KochWr, GórnTroas (4), KochFrag, OrzJan (4), JanNKar (2); -e OpecŻyw (5), MurzNT (2), OrzQuin (3); -ój : -e KochPs (1:1), SarnStat (10:1). ◇ G naszého (1149); -ého (416), -ego (12), -(e)go (721); -ego MurzHist (2), KochPs; -ého : -ego OpecŻyw (7:4), MurzNT (3:2), BiałKat (3:3). ◇ D naszemu (214); -ému (46), -emu (1) Oczko, -(e)mu (167). ◇ A naszój (465); -ój (46) BiałKat (5), Strum, KochPs, GórnTroas (5), OrzJan (2), SarnStat (29), SiebRozmyśl (2), GosłCast, -e (14) OpecŻyw (8), MurzHist (2), MurzNT (2), OrzQuin (2), -(e) (405). ◇ I naszym (221), naszym (19), naszą (1); -em MurzNT, PaprUp; -ym : -em LibLeg (20:9), ZapWar (1:2), RejPs (1:1), Diar (3:3), UstPraw (1:1), SkarŻyw (1:1); -ym : -ę ZapKościer (67:1; -:1584/49v); ~ -em (1), -(e)m (18). ◇ L naszym (297), naszym (18); -em FalZioł, MurzHist (2), BudNT (3), ModrzBaz (2), GórnRozm (2), PaprUp; -ym : -em LibLeg (15:3), RejPs (2:3), BudBib (2:1); ~ -em (2), -(e)m (16). ◇ V nasze (3); -e (1), -(e) (2). ◇ pl N m pers naszym [w tym: naszym (120), naszym (9) ZapWar, BierRozm, ActReg (7)] (1309), naszym (4); -y : -(e) LibLeg (92:3), WujNT (6:1). m an naszym (e) [w tym: konie (2), woły (2)] (4), naszym [w tym: osłowie, pawie, pieskowie] (3). subst naszój (651); -ój (76), -e (12), -(e) (563); -e KochZg; -ój : -e OpecŻyw (1:2), Oczko (3:3), KochPs (4:5), SarnStat (48:1). ◇ G naszym (2196). ◇ D naszym (518), naszym (71); -em TarDuch, ComCrac (9), PaprUp (4); -ym : -em LibLeg (36:28), RejPs (4:18), SeklKat (7:1), HistAl (3:1), MurzHist (1:2), Diar (8:3), ModrzBaz (6:1), Oczko (5:2), ZawJeft (1:1); ~ -em (3) MurzHist (2), ZawJeft, -em (2)

Oczko, -(e)m (66). \diamond *A m pers* naszé (325), naszych (28), naszy (1); -ych *BierRaj* (2), *OrzQuin*, *CiekPotr*; -é : -ych *LibLeg* (12:6), *BibRadz* (6:1), *BielKron* (24:3), *Mącz* (1:1), *WujJud* (1:1), *BudBib* (4:2), *SkarŻyw* (11:2), *StryjKron* (2:5), *SarnStat* (125:3); -é : -y *PaprPan* (3:1); ~ -é (133), -e (8) *OpecŻyw* (2), *OrzQuin* (4), *KochPs* (2), -(e) (184). *m an* nasz(e) (3). *subst* naszé (1319); -é (116), -e (39), -(e) (1164); -é *ForCnR*, *KochFr* (2), *KochPieś*, *PudłFr*, *KochWr*, *GórnTroas* (2), *KochPij*, *KochFrag* (3), *OrzJan*, *SarnStat* (84), *SiebRozmyśl* (3), *GosłCast* (3); -e *MurzNT* (5), *OrzQuin* (4), *Oczko*, *ZawJeft*; -é : -e *OpecŻyw* (1:16), *BiałKat* (6:4), *KochPs* (6:8). \diamond *I m* naszémi (142), naszymi (129); -émi *HistJóz*, *WróbŻołt*, *ComCrac* (4), *HistAl* (2), *MurzNT* (2), *Diar*, *Leop* (5), *Mącz* (3), *BielSpr* (2), *RejPosRozpr*, *ModrzBaz*, *KochPs*, *KochWr*, *ActReg* (4), *SiebRozmyśl* (2), *SkarKaz* (3); -ymi *OpecŻyw* (2), *BielŻyw*, *MiechGlab*, *SeklKat* (2), *KromRozm III*, *KrowObr* (9), *RejWiz*, *BielKron* (13), *KwiatKsiąż*, *OrzQuin*, *RejAp* (3), *BiałKat*, *BielSat* (2), *KuczbKat*, *WujJud* (3), *MycPrz*, *BiałKaz*, *BudNT*, *CzechRozm* (8), *ModrzBazBud*, *StryjKron*, *CzechEp* (4), *NiemObr* (3), *WerGośc*, *BielRozm*, *JanNkar*, *VotSzl*; -émi : -ymi *LibLeg* (4:15), *ZapWar* (3:2), *MetrKor* (2:4), *RejPs* (5:1), *LubPs* (3:3), *UstPraw* (2:2), *BibRadz* (4:7), *OrzRozm* (1:1), *RejPos* (5:3), *RejZwierc* (2:1), *BudBib* (3:2), *PaprPan* (1:1), *SkarŻyw* (2:1), *ArtKanc* (3:1), *LatHar* (2:1), *WujNT* (1:13), *SarnStat* (64:4), *PowodPr* (1:1); ~ -émi (68), -ęmi (2) *MurzNT*, -(e)mi (72). *f* naszémi (63), naszymi (25); -émi *MetrKor*, *ComCrac* (7), *Diar*, *BielKom* (2), *LubPs*, *UstPraw*, *BibRadz*, *WujJud*, *RejPosWstaw* (2), *ModrzBaz* (3), *SkarJedn*, *KochPs*, *WerKaz*, *ArtKanc*, *LatHar*, *SkarKaz* (3); -ymi *KromRozm III*, *KrowObr* (4), *BielKron* (2), *Prot* (2), *KuczbKat*, *NiemObr*, *WerGośc*, *WysKaz*, *WujNT* (2); -émi: -ymi *LibLeg* (3:1), *RejAp* (4:1), *RejPos* (8:1), *RejZwierc* (3:4), *SkarŻyw* (1:1), *SarnStat* (15:1), *SkarKazSej* (1:1); ~ -émi (16), - (e)mi (47). *n* naszémi (43), naszymi (40); -émi *RejPs*, *RejJóz*, *MurzNT* (2), *RejWiz*, *UstPraw*, *Mącz*, *RejAp*, *BudBib*, *KochPs*, *PaprUp*, *ActReg* (2), *SarnStat* (13), *SkarKaz*; -ymi *KrowObr* (3), *KwiatKsiąż*, *OrzQuin* (4), *BudNT*, *CzechRozm*, *SkarŻyw*, *MWilkhHist*, *ReszPrz* (2), *BielSjem*, *WujNT*; -émi : -ymi *LibLeg* (3:6), *LubPs* (2:1), *Leop* (1:1), *BibRadz* (1:4), *RejPos* (7:5), *RejZwierc* (2:7); ~ -émi (13), -emi (1) *KochPs*, -ęmi (1) *MurzNT*, -(e)mi (28). \diamond *L* naszych (538), nasz(e)ch (1); -ych : -(e)ch *FalZioł* (1:1). \diamond *V m pers* naszy (8). *subst* nasz(e) (3). \diamond *du I* nasz(e)ma (nogoma, uszyma) (2) *WróbŻołt* 43/2, *BudNT przedm d3v*, naszyma (oczyma) (1) *RejPos* 136.

Sł stp, *Cn* notuje, *Linde XVI* (dwa z niżej notowanych przykładów) – *XVIII w.*

Zaimek dzierżawczy odpowiadający osobowemu „my”; *noster BartBydrg*, *Miech*, *HistAl*, *Calep*, *Vulg*, *Mącz*, *PolAnt*, *Modrz*, *JanStat*, *Cn* (20806) : *Noster*, *Nálz*. *Mącz* 251b; *Calep* 703b.

1. Oznacza przynależność do osób, z których jedną jest mówiąca (16027) :

a. *W odniesieniu do posiadania lub użytkowania własności* (430) : *LibLeg* 11/18v (3); *March¹Wiet A2*; *ZapWar* 1520 nr 2182 (12); otworzyliłmy wory náłfe á náležliłmy pyenyądze *HistJóz D* (6); *FalZioł I* 116a (2); *BielŻyw* 150; *WróbŻołt S6v* (2); *Ziemiá Moab tá fie Itanie iáko gárniec żywności náłfey RejPs* 88v (3); *Y on náłz domek odárty Co był we troię podpárty luż wždy dziś ma gładłffe łciány Y komin w niem murowány RejRozpr D4v*; *nałch zroll zmiehowa yełth wignall y bidlo nyetilko rolne, alye y náłche nam pobrall LibMal* 1546/113v; *SeklKat C* (5); *RejKup x6* (3); *on [Aleksander] záprawdę iáko lew do ziemie náłzey wchodząc/ wízitki dobytki náłze drapieźnie złupił HistAl E6* (6); *MurzHist* 14v; *Diar* 67 (3); *BielKom F5v*; *LubPs P2v* (5); *KrowObr* 27 (4); *Rzekł*

Heliafz/ tákžecz ty náfze oliádłóści/ Też podobny ku oney niebieskiej fwiátłóści *RejWiz* 180 (6); *Leop Gen* 26/20 (16); *RejZwierz* 2 (3); Chlebá náfzego powfzedniego day nam ná káfdy dzień. *BibRadz Luc* 11/3 (27); *OrzRozm I*; Widział też [*Alonsus*] w they tám žiemi dofyć ptaków náfzym podobnych *BielKron* 444 (26); *KwiatKsiqż* L4v; Verna, Servus et ancilla domi natus, Rodżic y rodziczká w domu náfzym vrodzona / niewolnik/ wychowániec. *Mqcz* 485b (13); *OrzQuin* L4v (2); *Prot* B4; O nie lámże tylko kálácefz náfz miły Pánie do tych fortek náfzych *RejAp* 45v (5); *GórnDworz* H6 (3); *HistRzym* 6 (6); *RejPos* 75v (32); *BialKat* 208v (2); *BielSat* C3 (3); *KuczbKat* 325 (2); tho wáfztko cokolwiek mamy nie náfze iefť/ iedno iákoby k wierney ręce nam do żywotá pożyczono. *RejZwierc* 168v (33); *BielSpr* 59v; *KochMon* 29; *WujJud* 50v (3); Bo niewyćięta bytnóść náfzá/ á ofťátek im požarł ogień. *BudBib Iob* 22/20 (14); *MycPrz I* [D] (2); *BialKaz* H3; *BudNT Mar* 12/7; *CzechRozm* 196 (2); trzebá w to pilnie weyrzeć/ iefłliby to z pożytkiem Rzeczypołpolitey było/ áby náfzey monety kftalt ábo wyobráżenie odmieniono *ModrzBaz* 35 (10); *SkarJedn* 389; *Oczko* 12; Sąsiedzi o łupy náfze zwády záczynáią *KochPs* 121; *SkarŻyw* 16 (11); *MWilcHist* D4v (5); *StryjKron* 125 (3); *KochFr* 101; *ReszList* 174; *BielSjem* 20; Wádżić náfz bót kowány/ rzezáné trzewiki *PudłFr* 53 (3); *ArtKanc* A4 (6); *BielRozm* 14 (2); *GórnRozm* B4v (3); *Paprup* F (2); *ZawJeft* 15; *ActReg* 6 (2); *Calep* 1113a (2); *KochAp* 12; *KochFrag* 48; *OrzJan* 29; Bá wiele nas/ cochmy ich przedtym niewidáli/ Aż dopiéro gdy náfze łnopki wytrząłáli *WyprPl* A2; *ZapKóscier* 1583/40 (3); *LatHar* 5 (3); iefłliby žiemłki dom náfz tego miełzkánia był zepłowány/ iż budowanie mamy od Bogá *WujNT* 2. *Cor* 5/1 (18); *GrabPospR* K2 (5); Zá niego [*Wacława*] w náfze to Sármatckie włóści, Náprawódzono w miechy łrebrnych gołci. *KlonKr* E; *PowodPr* 10 (5); *SkarKaz* 3b (12); *VotSzl* C2 (2); Ták łowni łą Celnicy teraz y z łwoiemi Ogárámi žydkámi, że nam łkrzynie náfze Rołtrząłáią *CiekPotr* 60 (7); *GosłCast* 24; *PaxLiz* Ev (2); *SkarKazSej* 706a (2); Ten Zephyrus niech žagleń náfzym włada *KlonFlis* B3v (6); *KlonWor* 25 (2); *ZbylPrzyg* A3; *SzarzRyt* A2.

W przeciwstawieniu: »cudzy ... nasz« (2); *KrowObr* 48; Lecż to cudze á nie náfze co łię od przodkow bierze *WysKaz* 40.

W charakterystycznych połączeniach: nasze bogactwo (4), bor, broń (4), budowanie, but, bydło (2), bytnóść, chleb (19), chudoba, cytary, czqstka, cysterny, dary (2), dług, dobra (13), dobytki (4), dom(ek) (domeczek) (45), domostwa, drwa, drzwi (5), dwor, działa, dziczyzna, dziedzictwo (6), dzierzawa (3), dzieża, dzwony, furtki, gęś, gniazdo, gospodarstwa, groby, groch, grosze (2), grunty (3), gumna, imienie (4), kaleta (2), kołnierze, komorki (2), konie (6), księgi (3), lampy (2), łódź (2), łóžko (2), łóžnica, łupy (3), majątnóści (24), miasto (4), miecz (3), mienie, mieszek (3), mieszkanie (4), miłóść, młyny (2), monety (2), mury (2), naczynia, nagroda, nakład, namioty, nawy, niwa, obory (3), obrazy, obrok, odzienie, okna (2), okręt (3), ołtarze, osiadłóści (3), osiewiska, osły (3), owce (5), owczarnia, owies, ozimina, pałace (2), picie, piekło, pieniądze (4), pieniążki (2), pięttra, piszczálki, plony, płot (2), podwoje (3), pojazdy (2), pokarm (3), pola (4), potomstwo, potrawy, pożywienie, prog (3), przasńica, przybytki (2), przysmaki, pszenica, rola (4), rzeczy (3), skarb (7), skrzynki (2), smoła, snopki, spiżarnie, stodoły (5), stoły (4), stroje, stropy, strzelba, suknia, szabla, szaty, szkuta, szpital, ściana (2), świece, talary (2), towary (2), trzody, ubiory (5), ulice (2), użytki, wielblády, wieś (2), wieża, winnica (2), włoka, włóści,

woda (3), woły (3), wory (6), wozy, wrota (4), zboże (2), zbroja (3), zdrowie, ziarnka, ziemia (2), zioła, żagiel, żniwo, żywność (5).

Wyrażenie: »nasz własny« [szyk 4:2] (6): Iefli práwie chcemy baczyć ná prawdę/ tho co mamy/ nie iefth náłze włafne/ ále nam do czáfu pożyczáne *HistAl* C5; *KrowObr* 48; *RejZwierc* Aaa3; *GostGospSieb* +4; *PowodPr* 10; nie pokłádaymy tu łobie domu/ gđzie iefł gołpodá krotka y nie náłz włafny dom *SkarKaz* 209a.

a. W funkcji rzeczownika: »nasze« (11) : *RejWiz* 75; Nam łie więc zda náłze włzytko/ Nalepłze/ choć drugim brzydko. *RejZwierc* 236 (2).

W przeciwstawieniu: »cudze ... nasze« (3): *RejRozpr* K3; Bo to łtára przypowieść/ my łczypty cudzego/ A dyabeł pełną garfcią/ náchwytá náłzego. *RejZwierc* 129; *RejZwierc* 231v.

Przysłowie: toć iefł náłzego Czo tu zażywiemy *SeklKat* R2v.

Wyrażenie: »nasze własne« (4): Cypryan ł. męczennik powiáda/ że łie nie mamy żadną rzeczą chlubić/ gđyż nic włafnego náłzego nie iefł. *WujJudConf* 114v; *ActReg* 30; On iá [*Chrystus szatę sprawiedliwoścí*] wyłłuzył/ á nam iá dáie zá náłze włafne/ y iefł ná dułzy *SkarKaz* 349a; *VotSzl* Dv.

b. W odniesieniu do właściwości lub cech (2207) :

a. O częściach ciała i właściwościach fizycznych (1125) : *BierEz* A2v; Racž vmotznitz náłfe ciało. *OpecŻyw* 177; *HistJóz* A2v; *FalZioł* [*7]v; *WróbŻołt* 43/25 (4); *RejPs* 29 (13); *SeklWyzn* f2 (2); *RejJóz* N5v (3); *SeklKat* C3v; *RejKup* r6v (3); Kochamy łie też widzieć kwitnące poiá/ s kthorich roskofzna wonnoć idzie w nozdrze náłze *HistAl* I7v (8); *MurzNT* *Luc* 1/79; Bęđzyemy oddáwáć óyelce warg náłfych *KromRozm II* 12v (2); *KromRozm III* D2; *Diar* 37 (2); aby się mogły naleźć takie ubezpieczenia, jakoby i osobam naszym i RP dosyc bezpiecno być tu mogło. *DiarDop* 118 (2); Towárzyłzu nie náłzey to głowy/ Przedłię nam brać tákowe rozmowy *BielKom* F3v (2); *LubPs* A3v (6); *SeklPieś* 31v; *KrowObr* 44 (14); náłze kości tu odpoczywáią. *RejWiz* 149 (5); *Leop Ps* 65/11 (7); *OrzList* cv; *RejFig* Cc2v; *BibRadz* *7 (17); cí [*Mahometani* nawięcey náłzey krwié prágnęli mowiáć/ żełmy ich łpiegierze. *BielKron* 457v (5); *KwiatKsiąż* D4; *Mącz* 130b (5); *OrzQuin* L4v (2); *Prot* A4v; *SarnUzn* D4 (3); *SienLek* 1 (3); *RejAp* 9 (13); *GórnDworz* I (9); *HistRzym* 6 (3); pewnieć on thákież y vftá y ięzyki náłze bęđzye łpráwić raczył/ ku wyznawániu łwiętey chwały łwoiey *RejPos* 299 (56); znák łwóy Chryłtus ná czeléch náłzych zołtháwić raczył *BialKat* 246 (7); *GrzegŚm* 8 (6); *KuczbKat* 35 (6); *RejZwierc* 19v (11); *WujJud* 42 (13); *WujJudConf* 23v (10); *RejPosRozpr* c4; *RejPosWstaw* [110²] (10); *BudBib Iudic* 11/8 (8); Szátáná [...] pod nogomá náłzemá zdeptał *BudNT przedm* d3v (5); *CzechRozm* 29 (47); *KarnNap* B2; *ModrzBaz* 37 (6); *SkarJedn* 129 (5); ALEXánder [...] małżeństwo łwoie vpadkiem oyczyny Y krwią náłzą miał płáćć *KochOdpr* C; *Oczko* 3v; *KochPs* 66 (4); *SkarŻyw* 4 (21); o Stárołtę idzie Iefli to do niego przyđzie. By nas zá niełlawne niemiał Abo gardł náłzych niepobrał. *MWilKHist* D3v; *StryjKron* 432; *CzechEp* 5 (9); *NiemObr* 5 (5); *ReszList* 146; *WerKaz* 279; *BielSen* 12; *ArtKanc* A18v (18); Bo Pan w náłzey połtáci był pokorny cíchy. *BielRozm* 8 (3); *GórnRozm* A2; *KmitaPsal* A5; *ZawJeft* 32 (3); *Phil* E; *GórnTroas* 14 (5); *OrzJan* 30 (4); RAcž nápełnić Pánie Boże/ vftá náłze chwałá; rácz y wárgi náłze nápełnić wefelem *LatHar* 227 (22); *WujNT* 40 (25); *WysKaz* 27 (2); *SiebRozmyśl* E3v; *GrabPospR* N4v; Skorá ábo płec náłzá iáko komin wypalona iefł/ od niewczáfu y głodu. *PowodPr* 10 (3); P. Bog [...] y drogi y łtopy náłze policzył. *SkarKaz*

610b (43); *CiekPotr* 38 (2); *CzahTr* Ev; fercá nieciérpliwie/ Lzami iągody zlały nálze przerázliwie. *GoslCast* 74 (2); *SkarKazSej* 663b (8); *KlonFlis* D2; *RybWit* C2v; *SzarzRyt* C.

W charakterystycznych połączeniach: *nasze(nasz,-a) biodra, blizny (2), boki, ciałko, ciało (242), cielesność (6), członki (14), człowieczeństwo, czoła (10), gardło (14), gęba, głowa (58), golenie, grzbiet (2), jagody, język (13), karki, kości (8), krew (23), łzy (3), nagość, nerki (2), nogi (27), nozdrze, osoba (5), plecy, płeć, podobieństwo, postać, powieki, prawica (2), ramię (3), rany (3), rodzaj, serce (2), skora (2), stopy (4), szyja (2), twarz (9), umysł, wargi (3), włosy, wnętrza, wnętrzości (2), wrzod, zwierzchność, żołądek.*

Wyrażenia: »oblicze nasze, obliczność nasza« = *facies nostra Vulg, PolAnt (4:2): RejPs* 66v; á nie fluchálifmy głofu iego/ ábyfmy byli chodzili w przykazániach Pánfkich/ ktore dał przed obliczym nálzym. *Leop Bar* 2/10, 1. *Mach* 10/72; *BudBib Iudic* 11/24, 1. *Mach* 3/22; *ZapKościar* 1582/34.

»obraz nasz« (1): A iáko íam Chryftus nieobłudnie íełt ípráwiedliwy/ nie mniemániem íámym: ták y nas tákimi czyni: áby obraz nálz z iego íię obrázem zgadzał. *SkarKaz* 349a.

»oczy nasze« = *oculi nostri Vulg, PolAnt, Modrz [szyk 148:9] (157): TarDuch* E2v; *WróbŻołt* 34/21; *RejPs* 61v (5); *SeklKat* R4; *HistAl* K3v; *MurzNT Matth* 21/42 (2); *Diar* 22; *LubPs* B (7); *KrowObr* 116v (4); *RejWiz* 115v (3); Nic inego nie widzą oczy nálfe íedno Mánnę. *Leop Num* 11/6 (3); *OrzList* c2v; *RejZwierz* 59; *BibRadz* I 1c marg (3); *KwiatKsiąż* I3v (2); *OrzQuin* I2v (3); *SarnUzn* C5; *RejAp* 24 (9); *GórnDworz* B3; O wńzechmogący nálz miły Pánie nie dopuńczayże íie zaćmić thym nędznym oczom dzífiemyfzym nálzym *RejPos* 322 (59); *RejZwierc* 9 (14); *WujJudConf* 49v; *RejPosWstaw* 21v (5); *BudNT* 1. *Ioann* 1/1; *CzechRozm* 193; *ModrzBaz* 144v; *SkarJedn* 313; *KochPs* 120 (2); *SkarŻyw* 112 (2); *CzechEp* 285; *KochFr* 37; *ReszHoz* 114; *WerGość* 237; *ArtKanc* T9; *ZawJeft* 45; *GórnTroas* 12; *GrabowSet* C2v (2); Cóż gdzie nálzé oczy Dośiáć niemogá? gdzie myśł/ która niebem toczy *KochFrag* 23; *WujNT Matth* 20/33 (4); *PowodPr* 8; *SkarKaz* 160a (3); *SkarKazSej* 686a (2).

»ręce nasze, ręka nasza« = *manus nostra Vulg, HistAl, PolAnt [szyk 35:5] (37:3): OpecŻyw* 83; *HistJóz* A2v (2); *WróbŻołt* 43/21; *RejPs* 135v; *HistAl* F6 (2); W práwey wierze ítałość máíác/ Grzechy íwoie wyznawáíác/ A nádzyeíę w Pánfkíey męce/ Tákí przydzye k náfey ręce *BielKom* D4; *LubPs* T6v (2); *Leop* 1. *Reg* 30/33 (2); *BibRadz* *Gen* 5/29 (6); A thák ręká nálzá niechay broní ogolonych murów *BielKron* 250; *RejPos* 119 (3); *RejZwierc* 69 (2); *WujJud* A6v; *BudBib* *Gen* 5/29 (3); *SkarŻyw* 269 (2); *KochFr* 83; *PaprUp* Kv; Hetman Lizyálz z wielkim gwałtem/ wydárł go z rák nálzych *WujNT Act* 24/7 (3); *WysKaz* 39; *PowodPr* 57; *SkarKaz* 207a (3).

»serce nasze« = *cor nostrum Vulg, HistAl; anima nostra Modrz [szyk 317:15] (332): BierRaj* 19; *BierEz* Q2; *OpecŻyw* 110 (6); *PatKaz* I 18v; *WróbŻołt* 43/19 (2); *RejPs* 37 (26); *RejJóz* P2; *SeklKat* D2v (10); *RejKup* Nv; *HistAl* E6v (2); *MurzHist* L3v; *MurzNT Luc* 24/32; *BielKom* n1b 4 (2); *LubPs* E4 (8); *KrowObr* 48 (11); *Leop Deut* 1/28 (8); *BibRadz* 1. *Reg* 8/58 (7); Nic niedbaycie rycerśtwo fláchetne ná tho/ íz Othoman trochę muru obálíł około nas/ áleć fercá nálzzego nam zá tho nieobáli/ toć íełt namocnieyfze miáłto *BielKron* 249v (3); *GrzegRóżn* M2; *OrzQuin* R4; *SarnUzn* B6v (2); *RejAp* 8v (2); *GórnDworz* H5v (3); *RejPos* 4 (106); *BiałKat* 48v (2); *GrzegŚm* 47; *KuczKat* 10 (5); *RejZwierc* 250v (2); *WujJud* 105 (4); *RejPosRozpr* b3 (2); *BudBib* *Is* 63/17 (2); *MycPrz* I [A3]v; *BudNT Act* 14/17 (4); *CzechRozm* 14v; *KarnNap* A2 (2); To przykazánié íełfi íię głęboke w korzeni

w fercá nálze może nas odfrálzyć od czynienia krzywd. *ModrzBaz* 77v (3); *SkarJedn* 362; *KochPs* 46 (4); *SkarŻyw* 3 (12); *MWilkHist* F2 (3); *NiemObr* 5; *ArtKanc* Cv (19); Nálze fercá/ mądrością oświeć dobrotliwy/ By fwoy wiek mógł wefoło wieść człowiek wftydliwy *GrabowSet* Ev (2); *LatHar* [+9] (15); *WujNT* 259 (17); *PowodPr* 10; *SkarKaz*)(3v (17); *SkarKazSej* 696a (3); *SzarzRyt* B3.

»usta nasze« = *os nostrum* *Vulg*, *PolAnt* (18); *RejPs* 92 (3); *LubPs* N4v marg (3); *KrowObr* 141v; *Leop Ier* 44/17 (2); fplugáwienia będzie Bog pátrzał z vřth nálznych/ á boiaźń bráciey nálzey obroci ná głowę nálzę *BibRadz Iudith* 8/13; *BialKat* 196; *KochPs* 17; ku fławie Božey/ y budowaniu blizniego/ vřtá fię nálze otwarzáły. *SkarŻyw* 4 (2); *CzechEpPorz* **2; *ArtKanc* Q3v; *LatHar* 227; *WujNT* 2. *Cor* 6/11.

»uszy nasze« = *auris nostra* *Vulg*, *HistAl*, *PolAnt* [szyk 54:5] (59); *WróbŻořt* 43/2; *RejPs* 65v; *HistAl* I4v; *LubPs* P2 marg (3); *Leop* 1. *Par* 17/20; *BibRadz Iob* 28/22; tu nas vpomina piřmo fwięte/ áby nam tben głos závády brzmiał w vřzoch nálznych/ Iż czás nálz krotki ieřt *RejAp* 5v (5); żadney muzyki ták ráde nie fłucháią nálze vřzy/ iáko kiedy kto/ ku chłubie nálzey/ co powieda. *GórnDworz* G6v (3); *RejPos* 64v (33); *RejZwierc* 261; *BudBib Ier* 36/15; *SkarJedn* 245; *KochOdpr* A2; *SkarŻyw* 59; *ReszPrz* 22; *ReszHoz* 127; vřzy nálzé/ lubią piřania Póétów *GórnTroas* 5; *WujNT* *Act* 17/20; *SkarKaz* 580a.

β. *O włościwořciach i cechach psychicznych (1066)* : *OpecŻyw* 44 (2); *ForCnR* E; *PatKaz III* 140v; *TarDuch* C8v; *FalZioř* [ř]a; racz wybawic nas zowych ciemnořci a przepařci prořtoty nálsey *RejPs* 61v; y wiernořc nállę wktorey przy tobie panu fwoiem vřtawicznye řtoimy zelzyli *RejPs* 89 (8); *RejRozpr* E4v; *RejJóz* O8v; *HistAl* H8v; *MurzHist* B2v (2); *MurzNT* A4 (4); *KromRozm III* Q4; *Diar* 76; Poruczánie ř. opiece Pańkiej iż s tych docześnych kroleřtw zá řthátecznořc nálzę w wiedzy nas do kroleřtwá řwego. *LubPs* O6 marg (6); *KrowObr* 47v; *RejWiz* 155v; *Leop Iudith* 6/15; *BibRadz I* 4b marg; Pánowie wotuiác/ y Prokuratorowie zdradzáiąc kieruią řprawiedliwořciá nálzą iáko chcą *OrzRozm* V; mogli řwemu złemu rořtropnořciá nálzą zábieżeć. *BielKron* 104v (8); *Eo est nostra pluris auctoritas*, Tym więcey waży powagá nálzá/ álbo tym mamy więřřzą powaźnořc. *Mqcz* 307a (2); *OrzQuin* M4 (2); *Prot* B4v; *SarnUzn* D2; żadna rzecz przed nálzym żárłoctwem řye niewyřsiedzi/ á przeto teź rzadkiemu lekarze pomagáią *SienLek* 18 (2); *RejAp* 31v (3); *GórnDworz* Ff7 (2); zá ty dobrodzyeyřtwá řwoie chce od nas pořluřzeńřtwá á wierney wiáry á řtaořci nálzey *RejPos* 343v (20); *BialKat* a4 (3); Gdyź Bog nálzę niewdzyęcznořc iáwnie chce pokáráć *HistLan* Dv; rzeczy tákowey rozmyřłanie/ łatwie nas w nálzey przyřtoynořci zátrzymá. *KuczbKat* 280 (2); zdáło mi řie theź trochę wfpomnieć o nálzey porządney niedbálořci Polřkiej. *RejZwierc* 182 (16); *RejZwiercPodw* 183v; *WujJud* 66 (9); *WujJudConf* 77v (5); *BudBib* b (2); *MycPrz* II C2 (2); *CzechRozm* Av (3); *ModrzBaz* 109; *ModrzBazBud* ¶5 (2); *SkarJedn* 313; *KochOdpr* C; *SkarŻyw* A4 (7); *CzechEp* 298; Przeciwo ktorey nálzey řzczyrořci/ on fię hárdźie řtáwi *NiemObr* 93; *ReszPrz* 82; *ArtKanc* L19v (3); *GórnRozm* M2; Pan ták chce/ rořkázuie/ á nálze mądrořci. Wiátre m bierze/ y kładźie w morřkie głębořci. *KmitaPsal* Av; Ieden wzor vczřiwořci/ iedná cnoty krařzá/ Którę ni Tyran zgláđzi/ áni butá nálzá. *Zawřeft* 35; *GrabowSet* C; *OrzJan* 98; A cokolwiek fię dobrego/ prze niepiřnořc ábo nieořtroźnořc nálzę/ do tego czářu opuřciło/ rácz tego řam miłořciwie dołóżyć/ y to nágrođzić. *LatHar* 30 (11); *WujNT* 17 (16); *WysKaz* 13; *PowodPr* 73; Wielka to řzkořá Chřeřcijáńřka/ ty beřtye

nálze z ktorymi chodzim zawnzdy powolne miec *SkarKaz* 314a (9); *VotSzl* Bv; *SkarKazSej* 658a (3);
Czwarta burza ánimufu nálzego ieft *BOIAZN* *KlonFlis* B; *SzarzRyt* Av.

W charakterystycznych połączeniach: *nasze* (*nasz*, -a) *afekty*, *animusz*, *buta*, *chciwość*, *cichość*, *cierpliwość* (4), *dobroć*, *dobrowolność* (6), *doskonałość*, *dowcipność*, *dzielność* (2), *głupstwo*, *gnuśność* (2), *gorność*, *lekkość*, *mądrość*, *mdłość* (4), *męstwo*, *miłość*, *namiętności*, *nieczułość*, *niedbalstwo* (3), *niedbałość* (14), *niedowiarstwo*, *niegodność* (4), *nieostrożność*, *niesprawiedliwość* (3), *nieumiejętność*, *niewdzięczność* (4), *niewstydlivość*, *nikczemność* (5), *ospałość*, *oziębłość* (2), *pilność* (3), *plugawość*, *poczciwość* (4), *pokorność*, *poniżenie*, *popędliwość*, *powaga*, *powolność*, *pożądliwość*, *prostota* (2), *prostota* (7), *przystojność*, *pycha* (3), *skłonności*, *słabość* (2), *sprawiedliwość* (37), *sprawy*, *sprośność*, *stałość* (10), *stateczność* (3), *swoboda*, *szczęście*, *szczyrość*, *ślepotą*, *śmiałość*, *świętobliwość* (2), *świętość*, *ułomność*, *umiejętność*, *uprzejmość*, *uznanie*, *wola*, *wolność*, *zakamioność* (2), *zatwardziałość*, *złość*, *żarłocwo*.

Wyrażenia: »charakter nasz« (1): to nam też w tey niezliczności cháracterow nálzych nie dziw że fię czáfem potknąć przytraffi. *RybGęśli* A4.

»cnota nasza« = *virtus nostra* *Modrz* [szyk 6:3] (9): Ale pátrz w iákim nálzá cnotá wciśnieniu *RejWiz* 122; *RejZwierz* 25v; *RejPos* 221v (2); íam Pan chce po nas/ ábyfmy zacnymi cnotámi nálzymi pobudzáli ludzie ku chwale y ku wyflawianiu Boskiego Imienia *KuczKat* 385; *ModrzBaz* 57; doznasz wiary Cnoty naszey Krwi swey, iak Pan Dobry się nám zachowasz, bog cię będzie błogosławił *ActReg* 31; *LatHar* 613; *SkarKaz* 312b.

»człowieczeństwo nasze« [szyk 56:7] (63): *RejPs* 42 (9); *LubPs* Dv (4); *KrowObr* 51v; A což gdy to nálze człowieczeńftwo/ Vwodzi nas w ták dziwne ízalenftwo *RejAp* 199v; *HistRzym* 83v; A ták vcźmy fie tu pilnie/ iákie ieft człowieczeńftwo nálze/ á iáko ieft mdłe á flábe á fkázone grzechem nálzym. *RejPos* 332v (31); *RejZwierc* 56v (3); iuz ledwé ciérpieć więcý moze Nálzé człowieczeńftwo pośmiéchów/ y wzgárdy *KochPs* 189; *ArtKanc* N7 (2); *GórnRozm* 13; *LatHar* 289 (6); *KońakSzczęśl* C4v; dla zbáwienia mégo/ [...] wziął ná fię náturę człowieczeńftwá nálzého *SiebRozmysl* G2v (2).

»duch nasz« = *spiritus noster* *Vulg* (12): nietylko Duchá nálzego Pan Bog chce/ ále teź y ciáłá nálzego *KrowObr* 116; *BibRadz* *7 (4); [na starość] człowiek fie mieni żyły/ muźkuły/ członki flábieią/ przez ktore duch nálz rośpołtra íwoię władzą. *GórnDworz* H5v; *RejPos* 307; *GrzegŚm* 51; *KuczKat* 180; *WujJud* 54v (2); *WujNT* Rom 8/16.

»dusza, duszyczka nasza« = *anima nostra* *Vulg*, *Modrz* [szyk 166:4] (162:8): *OpecŻyw* 65 (3); *PatKaz* I 5v (3); *TarDuch* D4v; *LibLeg* 6/160v; Takież ie vpomina ku pokucie iżby nafladowali dobrych vcźynkow/ dziekuiąc iemu iż wlepił w duźę nálzę zakon przyrodzony. *WróbŻołt* B6 (2); *RejPs* 56v (19); *SeklWyzn* a2v (2); *SeklKat* C4 (3); *MurzHist* C2; *MurzNT* 76; *DiarDop* 100 (2); modlithwá/ [...] iżbichmy byli porządnyimi gořpodarzmi duźsam nálzym. *LubPs* bb5v *marg* (8); *KrowObr* 109v (6); *Leop Num* 11/6 (2); *OrzList* h4 (3); *BibRadz* *2v (5); á to ma być vmiane nie dla ízalenftwa a złey woley pobudzania/ ale yżeby íprawa nálzey duźe y vmysłu/ iakoby iakimi vřtawami a rozumem miarkowana y íprawowana byłá. *KwiatKsiąz* I2v; *OrzQuin* Ov; *SarnUzn* Dv (4); *GórnDworz* Hv (4); duźyczká nálzá wyrwálá fie iáko wroblik s sídlá łowiácego *RejPos* 47v (23); *BiałKat* 51 (2); *KuczKat* 165 (2); *RejZwierc* Bbb2v; *WujJud* 165; *WujJudConf* 99v; *RejPosWstaw*

[110²]v; *CzechRozm* 193v (5); Bo ten Oley S. nic tu inżezgo nieznaczy/ iedno moc łáfki Bożey y ono miłóśierdzie iego/ ktore dułze náfze we wnątrz pośila. *KarnNap* E4; *ModrzBaz* 68; *SkarJedn* 403; *KochPs* 16; *SkarŻyw* 92 (4); *CzechEp* 324 (2); *WerGość* 204; *ArtKanc* D2v (5); *PaprUp* D3; *OrzJan* 134; *LatHar* 31 (11); *KołakCath* C; *WujNT* 143 (7); *WysKaz* 6 (4); *PowodPr* 21; *SkarKaz* 85a (13); *VotSzl* A4; *SkarKazSej* 697a; *SzarzRyt* A2.

»godność nasza« [szyk 11:1] (12): *RejPs* 119 (3); *SeklKat* S2; *RejKup* t5v; *RejAp* 8v (3); cokolwiek dla nas czyni/ tedy iłcie nie dla godności náfzey/ ále dla imienia íwoiego íwiętego. *RejPos* 199 (4).

»krewkość nasza« = *infinitas nostra* *Vulg* [szyk 20:5] (25): *RejPs* 94 (2); *RejKup* dd3v; a tak krewkość náfza niechái panu Bogu kréłow niezamiérzá *MurzHist* Fv; *KromRozm II* x4; *LubPs* X2 *marg*; *KrowObr* 210; *BibRadz I* 88d *marg* (4); *RejPos* Ooo4v (2); *RejPosWstaw* [110²]v; Dla ktorey ofiáry z ięte znas ięft przekłętwo/ y krewkość náfzá y íkłonność do grzechu obmowiona v Bogá/ y do dobrego pośilona ięft. *SkarŻyw* 271; *ArtKanc* D8 (4); *LatHar* 366 (3); *WujNT Rom* 8/26 (2); *SkarKaz* 348a.

»moc nasza« = *fortitudo nostra* *Vulg*, *PolAnt* [w tym: w naszej mocy (19), pod moc naszę (4), w moc naszę (3), ku mocy naszej (1)] [szyk 35:16] (51): *OpecŻyw* 4; *WróbŻołt* 43/10; *RejPs* 88v; *SeklWyzn* f2v; Ale gdyż nie w náfzey moci ízczeńście położono Mulim przyąc z dobrá wolá czo przyniefie ono *RejJóz* I7v; *HistAl* C7v (3); *KromRozm II* b2v; Iešteś człowiek potępyony/ Od bogá íwiętych wzgárdzony/ Iuż cie niebo opuściło/ A w náfzę moc poruczyło *BielKom* D; *LubPs* M4v (3); *KrowObr* 27; *RejWiz* 135v; A zaż nie thy Boże ktoryś nas odpędził/ á zaż niewynidziełz Boże w mocách (á załtěpiech) náfłych *Leop Ps* 107/12; *BibRadz Ps* 80/2; część tych kráin w mocy náfzey byłá áż do latá 1450. *BielKron* 231v (2); *KwiatKsiąż* M; *Mącz* 193d; *GórnDworz* E5; *HistRzym* 91v; *RejPos* 239; *KuczbKat* 415; *RejZwierc* 73v (12); *BudBib Am* 6/13[14] (2); *KochPs* 133; *CzechEp* 45 (3); *ArtKanc* K7; *PaprUp* F; *LatHar* 453; *GrabPospR* K2; A moc náfzá niech będzie práwem niełpráwiedliwości. *PowodPr* 64; *SkarKaz* 347a; *CzahTr* Ev; *SzarzRyt* B3.

»możność nasza« [szyk 9:2] (11): od kogółz mamy íłukac włpomozenia iedno od ciebie ktory włłfytki możności náfze mafz w roskazaniu twoiem *RejPs* 153v (2); *SeklWyzn* d3; *KromRozm II* n3v; *Diar* 76; *KrowObr* 32v; włpráwiedliwienie náfze przed Máyełtatem íwiętym iego nie może być z żadnych możności íwiátá thego/ áni z żadnych możności náfłych *RejPos* 265v; *BiałKat* 356; *WujJud* A7v (2); *NiemObr* 151.

»natura nasza« [szyk 52:7] (59): *SeklKat* Q4 (2); *LubPs* N2v *marg* (5); *KrowObr* 51v; *RejWiz* 101v; Bo by grozy nie było/ tá náfzá náurá. Závždy iáko z Miedźwiedziem/ íkakáłaby turá. *RejZwierc* 111; *OrzRozm* K4v; *GrzegRóżn* K4v; *RejAp* 5v; *GórnDworz* C6v; *HistRzym* I00v; *BiałKat* 53v; *KuczbKat* 395; Náurá náfzá ięft goła tablicá/ Co ná niey píłzá to nośi nędznicá. *RejZwierc* 221 (7); *RejPosRozpr* b3v; *RejPosWstaw* [41³]v; *CzechRozm* 206v; *Oczko* 1v (2); *SkarŻyw* 293; *CzechEp* 218; *WerGość* 204 (2); *GostGospSieb* +2; *LatHar* 204; náfzá náurá przez Chriłtułá ięft nade włztykie ánióły powyżłzona. *WujNT* 278 (2); *SiebRozmyśl* E3 (2); O nieogárniona miłóści ktora nas P. Bog vczył/ gdy nam dał Syná íwego/ w ciáło y náurę náfzę. *SkarKaz* 488b (20).

»niewinność nasza« [szyk 7:3] (10): *LubPs* O4 marg; Ale Pan Bog wierności y niewinności nálezey broniąc/ prawdy łwey łrodze łię mścić będzie *BibRadz* *5; *RejZwierc* 71; *CzechEp* 92 (4); Nam dofyć kilkiem łłow niewinność nálezę oświadczyć *NiemObr* 150 (3).

»osoby nasze« (5): Wyciął nam nie ieden policzek Xiądz Kánonik/ ále zárázem vpoliczkował łczyrość prawdy w ofóbách nálezych *NiemObr* 5 (5).

»pamięć nasza« = *memoria nostra* *Modrz* [szyk 4:9] (13): Jest w łwieżej pamięci WM i naszej, gdyłmy na sejmie krakowskiem o egzekucyi staranie czynili *Diar* 36; *KwiatKsiąz* Hv; *RejPos* 252; *WujJud* 48 (2); Toć łą przykłady łtárodawne/ á od nálezey pámięci dáłekie *ModrzBaz* 113v (5); *Oczko* 9; *JanNKar* B; *SkarKazSej* 693b.

»przyrodzenie nasze« = *nativitas nostra* *Vulg*; *no Strum ingenium* *Mącz* [szyk 40:16] (56): *HistAl* I5; *LubPs* N5v; *SeklPieś* 32; *KrowObr* 43v (2); Gdyż nález przyrodzenie ták łie z námi łągnie/ łze więcey ku złemu niż k dobremu ciągnie. *RejWiz* 89 (3); *Leop Iac* 3/6; *RejZwierc* 143; *BibRadz* I 53c marg (3); *Mącz* 466d; *OrzQuin* H4; *RejPos* 143 (8); s przyrodzenia nálezego vłtáwicznie w grzędchu łełtełmy *BiałKat* 161; *KuczbKat* 395; Przyrodzenie nálezé rózne á zówikłáne/ rózne też w łobie łpráwy mieć mułi. *RejZwierc* A6v (21); *RejPosWstaw* [21³]v; *CzechRozm* 206v (2); *ModrzBaz* 71; *SkarŻyw* 167; *ArtKanc* B20 (2); *KochWr* 31; *OrzJan* 92; *LatHar* 196.

»rozum, nierozum, rozumek nasz« = *nostrum ingenium* *HistAl* [szyk 58:21] (77:1:1): *BierEz* H2v; *PatKaz* II 39v; *HistAl* D5v; *KromRozm* III C; *LubPs* Dv (3); *KrowObr* 109 (2); To iuz nád przyrodzenie rozumu nálezego/ Nielza nam iedno wiárá domyłłác łie thego. *RejWiz* 114 (8); *BibRadz* *4 (4); *BielKron* 206v; Lecz czego nie obiáwił w piłmiech on Duch łwięty/ Przecz łię tego domysła nález rozum nádęty? *Prot* C2; *RejAp* BB5v; *GórnDworz* Ff7v; *RejPos* 16 (19); *BiałKat* 26 (3); y w báłniach niemáło rzeczy náyduiemy/ Ktolemi pod čás łobie rozum nález ołtrzymy. *HistLan* F4v (2); *KuczbKat* 55 (4); *RejZwierc* A3 (2); *RejZwiercPodw* 183v; *WujJud* 71 v; *CzechRozm* 218v (2); że rzeczy łą głębokié/ á nález rozum miáłki/ nie bárzo go iémi trápmy *Oczko* 9v (5); *SkarŻyw* 91; *NiemObr* 143; *ArtKanc* F6v; *WujNT* 546; *SkarKaz* 45b (10); *SkarKazSej* 658b.

»siła nasza« [szyk 9:4] (13): *BierEz* O4; *SeklKat* D3v; nie máłz ludu mdleyłzego iáko łą Atenowie/ ktorzy łie bali nawáłności Alexandrowey/ ále my łily nálezé męźnie okázmy [*virtutem nostram viriliter osiendamus*] *HistAl* D7v; *LubPs* K3v marg (2); *Prot* C3v; *RejPos* 4v (2); Bog łilá nálezá: Bog łlawá nálezá: Bog nález łełt/ łlawmy go *SkarŻyw* 481; *GrabowSet* V; *WujNT* Bbbbbbv; *SkarKaz* 609b; *SkarKazSej* 663a.

»stary (a. zewnętrzny, a. zwiędzchni itp.) nasz człowiek« = *natura nasza*; *vetus homo noster* *PolAnt*, *Vulg* (7): *GrzegŚm* 20 (2); *BudNT Rom* 6/6 (2); łtáry on nález człowiek połpołu łełt z nim [*Chrystusem*] vkrzyżowan/ áby ciáło grzedchu było zniłzczone *WujNT Rom* 6/6 (3).

»sumienie nasze« = *conscientia nostra* *HistAl*, *Modrz*, *Vulg* [szyk 24:6] (30): *PatKaz* I 3; *RejPs* 186; *SeklWyzn* f4 (2); *SeklKat* V (2); Zádneho kradzięłtwá nie czyniemy/ á dla nálezego łámnienia ná iáwność wychodzimy. *HistAl* K4; *MurzNT* 76; Mamy tedy w tákíe krotofile vgdázác/ kthore łumnienia nálezego obrázić nie mogá *BielKom* nlb 4; Thu dopirko iuz łpokoynieyłze bywa łumnienie nálezé. *LubPs* B4v; *KrowObr* 55v (2); *BibRadz* II 7b marg; *BielKron* 210; *RejPos* 211v (6); ále nas w

łáfkáwy/ Niech początek y koniec/ z ciebie biorą/ ípráwy *GrabowSet* E2 (3); *LatHar* 595; *SkarKaz* 159b.

γ. *O społecznych znamionach wyróżnienia wśród ludzi* (16) : *WróbŻołt* 73/9; Zápprawdę my iestałmy możni zwycięśce/ iż nie tylko ludzie ále też y bogowie imieniu nálzemu vflugią *HistAl* G7 (2); *RejWiz* 98v; *Leop Ios* 7/9 (2); Tákże w tych Herbiech nálznych zacności żadney niemálfz? *OrzRozm* Q (2); *BielKron* 435; *OrzQuin* H; Tu iuz obáčz iáko fą płatne ftany á doftoienftwá náłze v Páná náłzego. *RejPos* 14 (4); *CzechRozm* 28; *ArtKanc* M20.

c. *W odniesieniu do przeżywanych, uczuć i stanów emocjonalnych* (226) : *MetrKor* 37/1v (2); *RejPs* 56v (6); Tedy my vfprowadliwieni/ mamy okałować wdzięczność náłzę przed panem bogiem *SeklWyzn* b3v (2); Raczyłz nás w nim cieřzyć panie Gdyż to ieft náłze kochanie. *RejJóz* A6 (2); *SeklKat* V3; A prawda iż Liudzy myli. To náłfe czeřne kohanie Y to lakome zbyranie. *RejKup* g3v; *KromRozm* II k3; *Diar* 76; *DiarDop* 104; *LubPs* V marg (2); *KrowObr* 215v; Słowá złořników w źięli gorę nád námi: á niepobożnościam náłfym [*impietatibus nostris*]/ ty będzief m[i]łościw. *Leop Ps* 64/4; wřzytko náłze vřanie w łámych tylko Pánu Bogu pokládáiąc w iego świętey boiáźni chodźemy *BibRadz* *4 (3); *Mącz* 107d (3); *RejAp* 8 (2); *GórnDworz* D5 (2); on nas ták vmiłował/ że dla náłzey miłości iedynego fyná fwego pořłał z niebá/ y dopuřcił go vmrzeć řmiercią hániebną. *HistRzym* 51; *RejPos* 92v (7); wřzywamy řlowney modlitwy/ áby oná wfpomagáła chuć náłzę wnětrzną y pobożność *KuczbKat* 370 (3); *RejZwierc* 12v (2); *RejPosWstaw* 110v (2); A nád to iefzczę ku temuřz wyřtáwił nam y zálecił/ zá ieden pewny řrzodek/ wiáre: przez ktorąbyřmy y vmiłowánia náłzego y vfprowadliwienia dochodźili *CzechRozm* 216; *KarnNap* A2; *ModrzBaz* 59v (2); *ModrzBazStryj* ¶2v; Náłzá vřność záwřdy w bodze. *KochPs* 89; Day nam Boże tákief meřtwo/ ábyřmy Herodom/ náłzym řwieckim boiáźniom/ od dobrego y drogi ktora do Chryřtuřa wiedzief/ odřtrařzyć řię nie dáli. *SkarŻyw* 27; *CzechEp* 53 (4); *ReszPrz* 24; *ReszList* 149; *ArtKanc* F6v (3); *ZawJeřt* 34; W niwecz wřzelka řtrař/ w niwecz chęć y cnoty/ Gdy Pánief/ náłzey/ nie wfpierařz/ ochoty. *GrabowSet* I4v (2); *LatHar* 63 (3); *WujNT* 625; *PowodPr* 41; Teřkność náłzá do Chryřtuřa. *SkarKaz* 550a marg (7); *SkarKazSej* 697a.

W charakterystycznych połączeniach: nasz(a, -e) bol, chęci (5), *chuć* (3), *czeřć* (2), *duřanie* (2), *kochanie* (9), *miłłość* (14), *niechęć*, *niepobożność*, *ochota*, *pobożność*, *pořąđliwość* (7), *prawda*, *przyjaźń*, *sprořności*, *teřkność*, *uřanie* (7), *umiłowanie*, *wdzięczność* (2), *winność* (4), *wola* (3), *wzruszenie* (2), *zacność*, *źądności*, *źądze* (3), *źyczliwość*.

Wyrażenia: »nadzieja nasza« = *spes nostra* *Vulg*, *PolAnt*, *Mącz* [szyk 92:21] (113); *OpecŻyw* 17v; *PatKaz* III 87v; GDyzeř ty ieft vpeřna nadzieia náłfa y vcieczka náłfa *RejPs* 16v (16); *SeklWyzn* 2; *SeklKat* D2v; *RejKup* Qv; Podnieřćielko náłzey nádzieie. Smiřuy řie nád grzeřznymi *KrowObr* 177 (6); *Leop Is* 28/15 (4); *BibRadz* 1.Tim 1/1; *OrzRozm* A3; *BielKron* 96 (2); *Mącz* 363c (5); *RejAp* 54 (3); *GórnDworz* Dd7v; *HistRzym* 21v; *RejPos* 11v (37); *BialKat* 33v; *KuczbKat* 400; *RejZwierc* 265v; *RejPosWstaw* [21²] (3); *CzechRozm* 29 (2); A náłzé płoné nádzieie Po powietrzu dńá rozwieie. *KochPs* 211 (3); *SkarŻyw* 172 (4); *NiemObr* 100 (2); *ZawJeřt* 38; *OrzJan* 97; *LatHar* 482; nádzieiá náłzá wfpiera řię tylko ná obietnicách Bořych/ á bynamniey ná vczynkách náłznych. *WujNT* 540 (11).

»przyjaźń nasza« = *amicitia nostra* *Mącz* [szyk 11:6] (17); *ListRzeř* w. 1; *BierEz* S3; vczynylem to wřitko dlia zachowania tey przyasny naschey ktorą mami miedzi sobą *LibLeg* 10/67v (7); *RejPs*

88v; *Mącz* 230d; *SkarŻyw* 147; profzę/ tę równą pracą moię/ [...] z łalką rącz W.M. przyać/ á pámiętnikiem być náfzey ftárodawney przyiáźni *WerKaz* 277 (2); *KmitaPsal* A2v; *SkarKaz* 381a; Miły Skárbku prze náfzę przyiáźń niech dziś iednę Rzecz v ciebie vprofzę. *CiekPotr* 89.

»radość nasza« [szyk 8:2] (10): *RejJóz* L4; *RejAp* 169 (2); *RejPos* [108]v (4); *ArtKanc* B15v; *LatHar* 221; Wízytkę byfmy ná to fwą siełę [!] wyłádzili/ Abyfmy rádość náfzę cnym rytmem świadczyli. *SkorWinsz* A3v.

»wesele nasze« (8): *OpecŻyw* 159; *RejPs* 204; oczkolwiek prośić będyemy/ ná wżem wesele náfze będye dofkonałe. *RejPos* 131v (4); Abowiem trzebá lie záfwdy rozmyfláć [...] áby lie wesele náfze/ [...] w łmutek nie obrociło. *RejZwierc* 74; *LatHar* 32.

d. *W odniesieniu do powiázań, z otaczającym światem (8141) :*

α. *W zakresie stosunków rodzinnych, społecznych, politycznych (3961) :* Bo tho ieft rzecz wiadoma, yfz my sługam náflim więcei wierciz muśime, niż ynffe Rzemiofla. *ListRzeż w.* 13 (7); co náfz Pan wdziáał/ Iż w náfze towarzyftwo dáł: Człowieká táko żádnego *BierEz* A4v; *OpecŻyw* 9 (17); w náflim mieście może kaźdi żyćz iako chce *ForCnR* A3 (5); *PatKaz I* 5; yako my przesz vrzadnyka skmyeczmy nasshymy przesz slachethnego yana nyesbylyszmy slachethnego pyotra mamky *ZapWar* 1527 nr 2379 (6); Iudas rzekł oycu fwemu/ polli dzýecýę femną iżbychmy iechali a iżbychmy mogli żyć a nye vmrzeć my y dzýatki náffe *HistJóz* C4 (6); Zachoway we zdrowiu náfze paný *KlerPow* 11 (2); walaska ziemya nyeczvdza yefth. alye bogatego Czefarza náffego *MetrKor* 46/118 (24); *TarDuch* E2; *BielŻywGlab nlb* 8; *MiechGlab* 10; *BierRozm* 24; *LibLeg* 7/9 (89); *KlerWes* A; *WróbŻołt* 19/9 (3); *RejŁas w.* 67; A pan bog będye łfczycił łprawcę/ á przełożonego náffego á nas łamy záfwdy wyflýfły *RejPs* 29 (7); *LibMal* 1543/76v (3); *RejRozpr* C2v (7); *ConPiotr* 30; -*LudWieś ktv* (4); Ceklarze przyfzli Panie náfz racz nam roskażáć Czo wáfza miłofcz raczyfz *RejJóz* H6v (12); *SeklKat* G (13); *RejRozm* 391; *RejKup* t5 (5); *HistAl* Av (11); *KromRozm I* A4v (5); *MurzNT Matth* 27/25 (3); tákyeż yefł flowo boże/ yáko Ewányelia álbo zakon náfz krzełciyáńłki *KromRozm II* n2v (8); Wyfzły tymi czáfy kfyáłzki nyeyákye z Angliey/ przy ktorych náfz yeden Polak imyę fwoye przypifał *KromRozm III* C3 (3); nie prze stan nasz poselski to wszyćko tracenie czasu się stało *Diar* 65 (9); Bo nie zawsze chłop nasz sobie chleba zarobi, często go żywić musiem *DiarDop* 114 (7); *BielKom* D2v (3); *GliczKsiqz* H2v; Nye będyem tego táic przed fyny náffemi *LubPs* R5v (11); iże Cech náfz wiernie á łprawiedliwie rzędzić chcemy *GroicPorz* g (5); Święty Woćiefze bądż náfzym Rzetznikiem wniebie. *KrowObr* 175 [idem 217v] (15); Azałz był gdy bez przygod ten náfz świat przekłety *RejWiz* 177v (23); Działki náfze [parvulos nostros] y niewiáły/ bydło y dobytki zoftáwiemy w miáłtách Gáláád *Leop Num* 32/26 (32); *OrzList* a4 (5); Záfprawdę fie s tych zbytkow/ cudzozyemcy łmieią/ Iż ták náfzy Polacy nádobnie łzáleią. *RejFig* B; A potym gdy fie łzydło/ w worze nie zátái/ Iákiego łmiechu będye/ w náfzey miłey zgrái. *RejZwierz* 133v (7); Przeto iż Kroi ieft krewny náfz/ á przeczże fie oto maćie gniewáć? *BibRadz 2.Reg* 19/42; Lecz y niewiáły niektore z náfzych przełráfzły nás *BibRadz Luc* 21/22 (27); O święta Polfko náfzá/ o wielebna wolności gardł y ftátkow náfzych. *OrzRozm* L3v; á w tych Seymowych náfzych džísieyfzych Sądźiech żádney nádźieie niemam/ ábo kto kiedy mogł przez nie ku fwemu przyść *OrzRozm* T4 (66); á w żádnym ráunku nádźeie nie mamy/ Hektor/ Troillus/ Paris/ Amázones pobići czoło wízytko náfze *BielKron* 59v; od Dawidá do łkázenia

Bábilonией przez Cyrułá z Dáryuiem/ iest lat według náleznych Histrykow 485. *BielKron* 68v; (*marg*) Wáleryus do póspóltwá (—) nic inego iuz obywatéle nálezny/ dla czégobyście sie ociągáli á nie mieli przyść do swych włádnosci *BielKron* 107v; Widziéie moi towarzysze nálezne okrutniki/ złe serce mieć [!] przeciw nam *BielKron* 202v; Europa nálezá/ rzezóná od pányy Europy Agieroná krolá Greckiego cory *BielKron* 271 (140); iz żadna rzecz więcey stárlznych náleznych nie obraża iáko młodzieńczykow łgarłtwa *KwiatKsiqz* C2v (7); Alieni gena, Cudzi/ Obci/ nie nálezego rodu przichodzién. *Mqcz* 143c; Te per amicitiam obsecro ut ne dicas, Profzę cie dla nálezego łpolnego towarzistwá ábyś nie powiedał. *Mqcz* 243a; Noster totus est, Włziltek nález yeft/ nam práwie z práwey myśli przyyáye. *Mqcz* 460b (35); Był Chábry Bolełlaw/ piérwzy nález Król Polłki/ godny Królełtwá Polłkiégo *OrzQuin* X4 (40); *Prot* B3v (6); *SarnUzn* H2v; *SienLek* 94v (3); *RejAp* 31 (4); niektóre narody/ y náleznych niemal wietłza część Polakow/ máiá łobie náuki dobre zá nie *GórnDworz* G3v; bo nálezne Polki nie łá bełtliwe. *GórnDworz* V (31); Ná ty Pręty kopáné Miernicy nálezny málo liczą *GrzepGeom* I3v (8); *HistRzym* 32v (10); *RejPos* A3v (35); *BiałKat* 361; *BielSat* B3 (13); *GrzegŚm* 9 (2); *KuczbKat* a2 (2); bo iuz włzędy á włzędy oblany łá krwią gránice nálezne *RejZwierc* [28³]v; źwirzétá [...] niczegoy infzego nie łzukáią iedno áby brzuch nátkály áż do łzyie/ iáko y nálezny łwowlni pánowie. *RejZwierc* 132 (54); *BielSpr* c (10); *WujJud* A3v (23); Iest to wola nálezá/ áby włzyłcy poddáni nálezny/ nie ináczey Páná Bogá chwalili/ iedno tą drogá ktorá Piotr łwięty Apołtoł Rzymiánom podał *WujJudConf* 21 (6); *RejPosRozpr* b3 (2); *RejPosWstaw* 41v (5); *BudBib Deut* 21/20 (15); żeby do zgody á do miłóści łthany Páńłkie z nálezny Rycerłkami przyłzły *MycPrz* II C4 (12); *WierKróc* A2; *BiałKaz* Hv (36); *BudNT przedm* b (11); *StryjWjaz kt* (4); *CzechRozm* 82 (13); *PaprPan* D4v (17); *KarnNap* A2 (3); Ale nálezny Sláchty [*nostra nobilitas*] wietłza część opácznemi dumámi iest zaráżóna. *ModrzBaz* 42v (31); *ModrzBazBud* ¶6 (2); *SkarJedn* 8 (9); *KochDryas* [A3]; *KochOdpr* Cv; *Oczko* A3 (13); *KochPs* 65 (2); Miáłto nálezne murów nie ma: bo zá gniewem Cefarłkim obáłone łá *SkarŻyw* 31; Pierwey mułi dni czterdziełci nálezemu łię zakonowi przypátrowáć ten/ ktory do nas włtápic chce *SkarŻyw* 134; Ná koniec/ iáko písmo mowi: z domownikow náleznych/ nawięłzzy nieprzyiáciele nálezny *SkarŻyw* 200 (36); *ZapKóscier* 1580/8 (6); *MWilcHist* I4 (3); *StryjKron* 16 (6); *CzechEp* 25 (18); *CzechEpPorz* **; do tych czáłow náleznych Polłká nálezá nie miáłá łczyrey Ewánieliey Páńłkiey *NiemObr* 15 (9); *KochFr* 47; *KlonŻal* B; *ReszPrz* 12 (3); *ReszHoz* 126; *ReszList* 171; *WerGołc* 210 (6); Boże sie žal ná nálezne głupie chrzełciány/ Iz wolá oto przełtáć z niecnymi Pogány *BielSen* 15 (7); *BielSenJoach* 3; *BielSjem* 2v (27); *KochPam* 86 (2); Gołpodarzu nález wybrány/ Ty małz miéć więniec kłółsiány *KochPieł* 63; *PudłFr* 8 (2); *ArtKanc* D12v; *BielRozm* 6 (8); *GórnRozm* A2 (8); *KmitaPsal* A4 (3); A nie o náleznychże to pošłéł mowi? *KochWr* 37 (3); *PaprUp* D3 (7); *ZawJest* 5 (5); aby w zadney namniezsey rzeczy zstrony naszey yłudzi naszych niewykracáło się przeciwtemu postanowieniu. *ActReg* 144 (17); *GostGosp* 150; *GostGospPon* 169; *GostGospSieb* +4; *GórnTroas* 14 (4); *KochCz* A4 (2); Rátuy nas/ Boże/ ludzkiego zbáwienia Sprawco: á chocia nie dla pokolenia nálezego: iednáł/ dla twoiey człci wieczney/ Zmień wzgárdę *GrabowSet* V (2); *KochFrag* 48; *OrzJan* 24 (6); *WyprPl* A2; rácz odpułłć grzechy/ y nam/ y nieprzyiációlom/ nienawiłtnikom/ y przełłádownikom nálezny. *LatHar* 29; Ziednay Kółciólowi Bożemu/ y krolełtwu nálezemu pokoy *LatHar* 417 (23); broń żołnierłtwá nálezego [*militiae nostrae*] nie iest cíelełna: ále Bogiem mocna *WujNT* 2.Cor 10/4 (33); *WysKaz*)?

(2v (4); *JanNKar* Bv; Przy czym byli szlachetni nązy [*Praesentibus his nobilibus nostris JanStat* 1123] Spycymierz Káztelan Krákwfki / Nífczyn Sędomierzki/ Mikołay Woiewodá Krákwfki *SarnStat* 259; Podobny to Dziwifz náfz onému Nereiuufzowi Rzymfkiému, co ono pogębki wyćinał, á kogo bił, zaráz plácił. *SarnStat* 1267 (21); *SiebRozmysl* H3 (2); *GrabPospR* K2 (5); *KlonKr* C; *KmitaSpit* B; Niewolnicy náfzy opánowali nas *PowodPr* 10; gdy náfzy Kátolikowie modlitwy pópolite odpráwowáli o befpieczęńftwo Koronne od Turkow y od Tátárow *PowodPr* 35 (32); *SkarKaz*)(3 (16); *VotSzl* A2v (11); *CiekPotr* 26 (7); *GosłCast* 4 (9); *PaxLiz* Bv (4); gdy kápłany y religią czćimiy/ Bog náfze vtwierdza páńftwo *SkarKazSej* 680b; w woifku náfzym Bog ieft hetmánem *SkarKazSej* 685b; Náfzá Polfka Monárchia przed Chrześćiánftwem ftála tákże kilá let lat *SkarKazSej* 691a (12); Tým wftępowáli náfzy prádziádowie Dawni fzyprowie. *KlonFlis* G3; Iuż fię Polfcy pátnicy vprzykrzyli Włochom/ Ktorzy fię przypátrzyli náfzych ludzi fochom. *KlonWor* 52 (3); *RybWit* A3.

W połączeniu z imieniem, nazwiskiem, przezwiskiem [*nasz + imię* (111), *imię + nasz* (29)] (140): *RejJóz* K6; *OrzList* h4; *BibRadz Act* 15/25 (2); *OrzRozm* Pv (4); *BielKron* 56v (2); Tóći téż vczynił ten Herborth flawny náfz *OrzQuin* R3 (3); że thez pan Tárlo náfz podczáfzy Krák. miał we wftytkim thym co vmie/ dobre miřtze *GórnDworz* E6 (2); *RejZwierc* 241v (2); *HistHel* B4; y práwie mu to prorocftwo Máláchiafzowe przyczytał/ iáko náfz Lukáfz Ewángeliřtá ťwiádczy *CzechRozm* 108v (4); IÁko Fenix ieden ptak ná fwiecie fie rodzi/ Ták z nim rowno ten to náfz zacny Hálká chodzi *PaprpPan* D3v; Ták w potrzebie woienney iáko y w domowey/ Wfzędy náfz ten Kutkorás fortunat tákowy *PaprpPan* E4; Bo náfz Ořtroř ná wftytko zgodzi fie nám práwie/ Bá zechceřzi w ftáteczney y żártowney řpráwie. *PaprpPan* F; POřpolicie więc głupki zowá Bydłowfkiemi/ Lecż náfz ftáry Bydłowfki nie zgodzi fie z nimi *PaprpPan* L2v; Wiáre iák człek ftáteczny náfz Kryřtroph miłwie *PaprpPan* O3; Lecż náfzy Kopyćinfcy nie máią tey myřli/ Aby kiedy o taką złą tu flawę przyřzli. *PaprpPan* Y3 (92); *ModrzBaz* 134v; Wfzytcy niemal inřzi narodowie Fricżá náfzego y křięgi iego znáią *ModrzBazBud* ¶5 (8); *KochOdpr* C2v; *SkarŻyw* [223] (4); *StryjKron* 432; *ReszPrz* 77 (3); *PudłFr* 13; Pierwey rzeki k fwym źródłom/ zás náwftecz fię liná/ Niż náfz Homer/ y iego Rápřodiae zginá. *RybGęřli* B3 (2); *WujNT Act* 15/25; *SkarKaz* 41b (3); *GosłCast* 30.

W przeciwstawieniach: »nasz ... nieprzyjacielski, nieprzyjaciół« (2); y řzedł Iehofřzua kniemu/ y rzekł mu/ Czyli náfzeř ty/ czyli nieprzyjaciół náfzych? *BudBib Ios* 6/1 [*przekład tego samego tekstu*] *SkarŻyw* 501.

W tytule grzečnořciowym: »(Krol Jego Miłóř a. Jego Króřowska Miłóř itp.) Pan nasz miłóřciwy (a. namiłóřciwřzy, a. nařaskawřzy, a. najařnieřzy itp.)« = *Dominus noster gratiosissimus a. serenissimus JanStat* [*řzyk zmienny*] (121): prziięli thak/ trzimacz/ ni y na wieczne czasy, Czo iego Kroliewfka Miłóř pan náfz Namiłóřciwřfi racził *ListRzeż* w, 55; *March¹Wiet* Av; Za panowaniá náiařnieyřřęgo Zygmunta krola Polfkiego pana nařřęgo miłóřciwego. Lata krolowaniá iego řřoftęgonářřęgo. *OpecŻyw* [194]; *KlerPow* 3; *ZapWar* 1535 nr 2413 (2); *KłosAlg* Gv (2); *ConPiotr* 30; Najařnieřzy Krolu a nasz Miłóřciwy Panie! *Diar* 20 (45); My, NMK, lepszych řwiádkow nie potrzebujemy, jeno WKM NMP i z Radami WKM. *DiarDop* 106 (14); IA A.B.C.D. przyřyęgam Pánu Bogu wfzechmogácemu/ y Naiářnieyřřzemu Pánu náfzemu/ Krolowi Polfkiemu/ y też wftytkiemu pópolřtwu Miářtá thego/ być wiernym *GroicPorz* b4v (5); *OrzList* iv (2); *LeszczRzecz* A6v; *OrzRozm*

P (2); *OrzQuin* A4v (8); *LeovPrzep* D2; *GórnDworz* T5v; *BiałKat* a2; *WujJud* 15v; *WujJudConf* 3 (2); *BudBib* A2; Wálzey K. wielmożności. Páná nálezgo miłościwego. Powolni ná wízem łudzy. *BudBibKaw* A4 (3); *ReszPrz* 68 (2); *ReszList* 188; *PapUp* G; *ActReg* 54 (5); *GórnTroas* 14; *WysKaz*)?(3 (2); *SarnStat* 186 (7); *GrabPospR* K4 (3); *VotSzl* A2 (2); *CiekPotr* ktv.

W charakterystycznych połączeniach: *nasz(a, -e)* adwersarz (2), *biała głowa* (2), *brodac* (4), *cech* (2), *cesarz* (8), *chłop(ek)* (4), *cor(k)a* (8), *czeladź*, *defensor*, *dobrodziej* (14), *doktor* (4), *dwor* (3), *dworstwo*, *dworzanin* (7), *dziateczki*, *dziatki* (18), *dzieci* (12), *dziewka* (2), *egzekucja*, *elekcyja*, *elekt*, *Europa* (7), *familija*, *gospodarz* (5), *granice* (20), *hetman* (13), *hospodar* (9), *jednac* (4), *kancelaryja*, *kanclerz* (2), *katolik* (8), *kmieć* (7), *koleijata*, *kopija*, *kor* (3), *krewny*, *krol* (112), *krolestwo* (24), *krolowa* (5), *kronikarz* (18), *krześcijanin* (*chrześcijanin*) (5), *krześcijanstwo* (2), *książe* (16), *księstwo*, *kupiec*, *ludzie* (28), *łupieżca*, *mamka*, *matka* (7), *mąż* (13), *mediator*, *męczennik*, *mędrzec* (2), *miast(eczko)* (21), *miejsce* (2), *miernik* (7), *miłośnik* (2), *minister*, *mistrz* (3), *młodzieniec*, *młodzieńczyk*, *monarchija*, *naśladowca* (6), *niewiast(k)a* (8), *niewolnik* (4), *oblubieniec*, *obrońca* (3), *obywatel* (3), *okrutnik* (3), *opiekalnik* (3), *orszak*, *orzęł*, *pan* (241), *pani* (10), *panienka*, *panię* (2), *panna* (4), *państwo* (40), *pasterz*, *patron*, *patryjarcha* (3), *piechota*, *pielgrzym*, *pisarz*, *poborca*, *poddany* (11), *podskarbi*, *poeta*, *pokolenie* (2), *Polak* (32), *Polka* (3), *policja*, *Polska* (45), *poprzednik*, *porucznik*, *poseł* (17), *pośrednik* (2), *potomek* (19), *potomstwo* (14), *potwarca*, *powinny*, *powinowactwo* (3), *powinowaty*, *pradziad* (*przedziad*) (5), *prawodawca*, *prokurator* (2), *prostak* (3), *prowincja*, *przełożony* (12), *prześladownik* (2), *przyczyńca* (6), *przymierze* (4), *przyrodzony*, *rada* (2), *rod* (7), *rodzice* (12), *rota* (2), *rotmistrz* (4), *pospolite ruszenie* (2), *rycerstwo* (2), *rycerz* (5), *rząd*, *rzecznik*, *rzemiosło* (5), *sąd* (11), *sejm(ik)* (4), *senat*, *senator*, *senior*, *sędzia* (9), *siostra* (4), *śluga* (8), *ślužebnik* (5), *ślužebny* (2), *sołtys*, *sprzysiężnik*, *stadło*, *stan* (15), *starosta* (3), *starszy* (47), *starzec*, *stolica*, *stroż*, *syn* (27), *synod* (2), *szlachcianka* (2), *szlachcic* (2), *szlachta* (3), *szpieg* (3), *świadek*, *świat* (3), *tata*, *tatuś*, *teolog*, *tłumacz* (10), *uczony*, *uff* (3), *ujednanie*, *ulice* (4), *umarły* (2), *urzędnik*, *więzień*, *władza*, *wodz* (5), *wojewoda*, *województwo*, *wojsko* (17), *wuj*, *wychowanie*, *wymowca*, *zakon* (33), *zastęp*, *zbiór* (2), *zbor(eczek)* (12), *zebranie* (5), *zglądzieli*, *zgraja* (2), *zgrupowanie*, *ziemek*, *zwierzchność* (2), *żeglarz*, *żołnierstwo*, *żołnierz* (8), *żona* (3), *żywicielka*.

Wyrażenia: »bliźni nasz« [szyk 57:5] (62): *SeklWyzn* b4 (3); Bliźnego nálezgo powynnyfmy nieprzepamiętać/ ale go też wípomagać *SeklKat* S4 (26); *MurzNT* 21; *LubPs* D2 (2); *BibRadz* *6; *RejAp* 45; *RejPos* 44v (8); *KuczbKat* 225 (2); *WujJud* 234v; *RejPosRozpr* cv (2); *RejPosWstaw* [110³]; *SkarJedn* 342; *SkarŻyw* 558; Odpuście nam nález winy/ my fię z nich dawamy winni/ nálezym Bliźnim odpulczamy *ArtKanc* M19; *Phil* Q2; *WujNT* 212 (3); *PowodPr* 58 (2); *SkarKaz* 209a (3); *SkarKazSej* 702b; *KlonWor* 29.

»brat nasz, brąc nasza« = *frater noster* *Vulg*, *PolAnt* [szyk 85:21] (103:3): *BierRaj* 23; *OpecŻyw* 143v; *ZapWar* 1529 nr 2476; *HistJóz* A2v (4); *MiechGlab* 52; *WróbŻołt* 34/14; Trudno więc nálezemu brátu Odzywać fię do powiatu *RejRozpr* Cv (4); bo tak miedzi sobą gwarzili bracia nález *LudWieś* A2; *SeklWyzn* d3; *RejKup* t4v; *MurzNT* 88v; *KromRozm* III B2; *Diar* 76 (2); *DiarDop* 79 (4); Ach czemuż bracia nález prawie o nas nie dbacie *LubPs* hh; *RejWiz* 38 (3); *Leop Ruth* 4/3 (3); *RejFig* Bb; Tákież nálezemu brátu/ kiedy zblednie cnotá/ Nie pomoże byś ná nim/ náleział y złotá. *RejZwierz*

84v (3); *BibRadz Gen* 43/4 (4); *BielKron* 53v (5); Ruteni, Ruś/ Ruřacy řasiedzi á brácia nález *Mącz* 362b; *OrzQuin* D2; *SarnUzn* G6; *RejAp* 69; *HistRzym* 92v; *RejPos* 46v (4); *GrzegŚm* 65; nález brácia kiedy łie dwa řwarczã tedy łie řmieię *RejZwierc* 80 (6); *BudBib Deut* 1/28 (3); *BudBibKaw* A2 (2); *WierKróc* B; *BiałKaz* L3v; *BudNT 2.Petr* 3/15; *CzechRozm* 65; *SkarJedn* 139 (2); *SkarŻyw* 173 (4); *MWilKHist* E; Brãtem řię nálezym nãzywa Christus ále řię nam z tãd nãdymãc nie trzebã. *CzechEp* 338 *marg* (8); *NiemObr* 92; Mężowie niechay chodzã w řtychtowãnych řzãciech/ Gdyż nie znãc męřtwã/ řprãwy/ nã tych náleznych brãciech. *BielSjem* 23v; *PaprUp* B (4); *KochFrag* 49 (2); *LatHar* 271 (2); *WujNT 1.Thess* 3/2 (4); *PowodPr* 41; tãm řię kwãpmy: gdzie brãt nãlz y Bog nãlz kroluie. *SkarKaz* 245a (4); *VotSzl* E4v (3).

»nasze koło« [*szyk 1:1*] (2): Przyřcie IchM Panow z pořrodka WM tak zacnych osob a wielkich senatorów tam w koło nasze poselskie jest u nas tak wdzięczne, iż to wyznawãc musimy. *Diar* 39; *ActReg* 49.

»nasza Korona (Polska)« [*szyk 8:6*] (14): yřzh myedzi thimy lyotri kthorzi do Oczakowa chodzyly nyebil zadni řKoroni nãlchey. *LibLeg* 11/136; *BielSat* G3v; *RejZwierc* 187 (2); Litwã ktora incorporowanã/ Z nãlzã Koronã Polřkã/ po pięc kroć řpoionã. *MycPrz I [C]*2v (5); *WierKróc* A3v; *LatHar* 420 (3); *KlonKr* F3.

»nasza kraina« = *nostris fines Vulg; nostra ora Mącz* [*szyk 13:3*] (16): *FalZioł* I 108a (3); *BielŻyw* 150; *RejJóz* M7; *RejKup* p7v; *Leop Num* 22/4; Ci řã ludzie krãiny nãlzey ktorzy przyřzli z zãgnãnia *BibRadz 2.Esdr* 7/6 (3); *BielKron* 60v (3); *Mącz* 267b; *BielRozm* 9; *KlonFlis* D2v.

»nasz kraj« [*szyk 16:4*] (20): *RejWiz* 75 (2); *RejFig* Dd6v (3); Bãrzo rad tego będe řluchał: bo (mamřic prawdę powiedzięc) nie nãlzęgo krãiu to źwierzę łeft/ zamorřkię^o coř w łobie ma/ řierścĩa/ y pořtãwã řwã. *OrzQuin* Fv; *RejAp* AA5; *RejPos* 197; *KochDryas* A2; bo ácz inřzēm łekãřtwam Kwiecięń tęcz dawamy/ ále w nálezym krãiu/ iż łeft źimny/ wodam tym/ łedwieby řluzyc mógł *Oczko* 22 (4); *GórnRozm* H; *KmitaPsal* AB; Indigena – Domowy, w nãlzim kraie vrozdoni [*lege: urodzony*]. *Calep* 527a; *GostGospSieb* +3v; *WysKaz* X2v; *KlonFlis* C3v (2).

»lud nasz« = *populus noster HistAl, Vulg, PolAnt, Modrz* [21:5] (26): *OpecŻyw* 69 (2); *OpecŻywList* C2v; *PatKaz I* 18v; thyřz [o *Maryji*] wizytka poczeřnořcz ludu nãlzego *PatKaz III* 124v; bowiem nãlzęgo ludu walecznego łeft niezliczonã wielkoć *HistAl* C7v (2); *Leop 1.Reg* 5/10 (3); *BibRadz Ier* 46/16 (2); *BielKron* [84²] (2); *BielSat* M4; *BielSpr* 43v; walcźmy zã lud nãlz/ y zã nãlze mieyřcã řwięte. *BudBib 1.Mach* 3/43; *BiałKaz* L2v; *ModrzBaz* 120 (2); *BielSjem* 34; bicz gniewu Běžego Odwrócon łeft řczęřliwie od ludu nãlzęgo *ZawJeft* 48; *SkarKazSej* 667b (4).

»matka, mac [= *ojczyzna*] nasza« [*szyk 6:5*] (11): Bo to Mãtkã nãlzã [*Rzeczpospolita*]/ ktemu kãdzy řye cny rodzi By łey řluzyl y ten w rychle řnadź w ten Cel vgodzi. *GroicPorzRej* C4; Nie plãcz/ nieplãcz/ nãlzã miã mãci/ łeřzcęc Pan Bog řwoich nie zãtrãci. *BielSat* H2 (3); *BielSjem* 4 (3); *VotSzl* A2v (2); *SkarKazSej* 672b (2).

»matka nasza« = *ziemia* (2): Deukãlion iãko řmyřlny pobaczyl/ iż łeft zyemiã mãtkã nãlzã/ á kořci łey kãmienie/ á zyly rzeki/ ktory kãmien przez się rzucił/ řłãł łie z niego człowiek zywy. *BielKron* 23v; *BielSjem* 28.

»matka nasza (pierwsza) Jewa« (2): który [grzech pierworodny] Iádam Oćiec nářz w ráiu náprzećiwko Pánu Bogu vtzynił/ z mátką nářzą pierwřą Iewą *KrowObr* 225; *SkarŻyw* 112.

»narod nasz« = *cognatio nostra, genus nostrum PolAnt; gens nostra Vulg* [szyk 56:15] (71): PAnie boże nářz tyř z áwřdy ieřt beřpieczna vćieczká nářřá/ á zdáwnych národow nářřych *RejPs* 134v; *KromRozm I Av*; *Diar* 88; przez thák wiele lath Wářzá Krolewřka Miłóć řławnie nád narody nářřemi pánuiefz. *BibRadz* *2; á iác dokażę tákiego vczynku który ná wieki pámiętny będzie miedzy narodem nářřym. *BibRadz Iudith* 8/20 (6); *OrzRozm L* (2); *BielKron* 14v (5); *OrzQuin L2* (3); *RejAp AA5* (3); *GrzepGeom B2*; *RejPos* 17 (6); *KwiatOpis D*; *RejZwierc A3* (6); *BudBib 3.Esdr* 1/33 [34] (3); *BudNT przedm c5*; *ModrzBaz* 112v (3); Niezřtánie řłow ná wychwalenie/ tych ktorzy narod nářz ludzki wřławili. *SkarŻyw* 595 (2); *StryjKron* 86; *ReszPrz* 126; *ReszList* 187; *BielSjem* 13; *PaprUp G4v*; *ActReg* 41 (2); *Phil C2*; *GórnTroas* 5 (3); *GrabowSet P*; *LatHar* 722; *WujNT Luc* 7/5 (3); *GrabPospR K2* (2); *PowodPr* 7 (4); *VotSzl B2* (3); A nawięcey nářz Polřki narod z przyrodzenia Rad pátuie *KlonWor* 52.

»nieprzyjaciel nasz« = *inimicus noster Vulg, PolAnt, hostis noster Modrz* [szyk 118:21] (139): *BierRaj* 16 (3); *OpecŻyw* 1v (3); *TarDuch E2v*; Dáleř nas nieprzijiacielom nářřym iako owce na požarcie *WróřŻóřt* 43/12 (5); *RejPs* 66 (4); *SeklKat I2* (3); *HistAl H3* (3); *MurzNT Luc* 1/74; *LubPs Z2*; *KrowObr* 49v (2); *Leop 2.Esdr* 6/16 (3); Wřiędziemy ná přętkie konie/ lecz nieprzyiáćiele nářřy iefzce přęřřemi będą. *BibRadz Is* 30/16; á Pan Bog niechay będzie z tobą ku pomřćie nieprzyiáćioł nářřych *BibRadz Iudith* 8/23 (12); dořýć łářki y znaków zá námi Pan Bog přećiw nieprzyiáćielom nářřym z áwřdy vkázował *BielKron* 30v (10); *Mącz* 409a; *RejAp* 100; zewřřąd řrodze obłężeni á vćiřnieni od rozlicznych nieprzyiáćioł nářřych/ doczekálichmy iuř tego Emánuelá řwiętego *RejPos* 271 (15); *BiałKat* 203v; powřtáną myřli y řercá nářze ná řtrách á ná řrogoć nieprzyiáćiołom nářřym *RejZwierc* 265v (9); *BielSpr* 45v (2); Otworzyli ná nas vřtá řwe wřřytcy nieprzyiáćiele nářřy. *BudBib Thren* 3/46 (9); *MycPrz I* [A3]v; *CzechRozm* 240v (3); *ModrzBaz* 7 (3); *KochPs* 65 (3); *SkarŻyw* 22 (6); *StryjKron* 160; *CzechEp* 101 (2); A nic nie ieřt ták miłego/ ták przyiáźnego nieprzyiáćielowi nářřemu řzátánowi/ iáko Opillřtwo *WerGořc* 203; *ArtKanc A18* (9); *PaprUp B*; *ZawJeřt* 18; *OrzJan* 14; day wřřytkim nieprzyiáćiołom nářřym prawđřivy pokoy y miłóć *LatHar* 631 (8); *WujNT przedm* 12 (4); *SkarKaz* 516b; *VotSzl D2v* (3); Wybáwieni/ mowi Zácháryařz/ od nieprzyiáćioł nářřych y od niewoley ich *SkarKazSej* 698a (2).

»ociec nasz« = *pater noster Vulg, HistAl, PolAnt* [szyk 231:13] (244): Oyttzowie nářřy modlili řie na tey gorze *OpecŻyw* 11v (7); *HistJóz Dv* (7); *TarDuch A2v*; *KlerWes A*; *WróřŻóřt* 43/2 (6); yako my thi kopanyny zamyedzamy zatrzimaly zoyczy nasemy daley trzech hy trzidziesci lath vpokoyv *ZapWar* 1540 nr 2509 (5); *RejPs* 31 (3); *RejJóz E4v* (2); *RejKup Mv*; przyięgamy wam przez Hamoná oicá nářřego/ y przez Iunonę y Minerwę boginie nářze *HistAl H3v* (2); *Diar* 34; *LubPs Fv* (9); *KrowObr* 31 (2); y wylewáli yey nápoyné offiáry/ iákořmy czynili my y oycowie nářřy: Krolowie nářři/ y Kxiążętá nářřy *Leop Ier* 44/17 (31); *OrzList h3v*; *BibRadz Gen* 19/31 (29); *OrzRozm Ev* (2); *BielKron* 7 (10); *GrzegRóżn B* (4); *SarnUzn E* (2); *RejAp* 67; *GórnDworz G5* (2); *HistRzym* 31v (2); *RejPos* 22 (11); *BiałKat* 176; *KuczbKat* 10 (2); *WujJud* 40 (3); *RejPosRozpr b3v*; *BudBib 1.Par* 12/17 (13); *HistHel C2*; *BudNT Act* 3/13 (5); *CzechRozm* 96v (2); *SkarJedn* 281; *KochPs* 65 (4);

SkarŻyw A2; *StryjKron* 161; *CzechEp* 243; *NiemObr* 82; *ArtKanc* A18 (2); *GrabowSet* F2v; *OrzJan* 116; *LatHar* 46 (3); *KolakSzczęśl* C2 (2); Bog oycow náleznych wzbudził Iełufá *WujNT Act* 5/30 (36); *JanNKarGórn* H; *SiebRozmyśl* F4; *GrabPospR* N4v; *SkarKaz* 241a (4); *SkarKazSej* 665a (4).

»ociec nasz« = *świat* (1): A wżákoż ociec nález ten to świat [...] przeciw temu Izemrze mówiąc/ niemożemy służyć Bogu y pieniądzom *HistRzym* 6v.

»(pierwszy) ociec nasz (Adam)« = *protoplastus Mącz* [szyk zmienny] (21): *SeklWyzn* b2v (2); *KrowObr* 60 (3); Pierwży ociec nález rzeczón ielt Adam *GrzegRóżn* Lv; Protoplastus, Pirwe vlepienie/ stworzenie/ To yeft Ociec nález Adam. *Mącz* 303b; *GórnDworz* Y; *HistRzym* 6 (3); pod kthore [potępienie] był poddan narod ludzki/ prze grzech pirwższego oycá nálezego *RejPos* 14v; *BiałKat* 168v; *WujJudConf* 66; *CzechRozm* 88v (2); Gdy Iádam Ociec nález P. Bogá nie połtuchał ciáło ie^{go} y niewolnik ie^{go} hárdé mu być poczęło *SkarJedn* 363; *SkarŻyw* 262; *WerGośc* 262; *ArtKanc* V2v; *LatHar* 55.

»ojczyzna, patryja nasza« = *terra nostra PolAnt*; *patria nostra Modrz* [szyk 53:5] (53:5): Iakosz thy nam czlovyekya Cmyeczya ymyenyem marczyna vardąsznyia szoyczyszny naszey sz gory szvrzadem wszyal *ZapWar* 1505 nr 1999; *RejPs* 64v (3); *OrzList* i; *BibRadz* 1.Mach 7/6 (2); *OrzRozm* A4 (2); *BielKron* 107v; nie prze moię chudą á nikczemną ofobę/ ále prze miłość namileyšzýy Pátryéy nálezýy *OrzQuin* D4; *SienLek* 195; *RejPos* 103 (2); *RejZwierc* 210v (4); *WujJud* 19; *WujJudConf* 10; *BudBib* 1.Mach 7/6; *BiałKaz* Iv (2); *ModrzBaz* 4; *SkarŻyw* 332; *NiemObr* 13; *ReszPrz* 12; *ReszList* 192; *KochWrJan* 17 (2); *Paprup* A2 (3); *ActReg* 69 (2); *Phil* O2; *GrabPospR* N4v; ty mieyfcá w ktorých fię rodzimy/ oyczynną nálezą poniekađ názwane być mogą. *VotSzl* A4; A iáko o Hetmány/ wodze y ludzie Rycerfkie iezdne/ w oyczynie nálezey/ zá Iáfką Bożą/ nie trudno *VotSzl* C (19); Ten namillzy okręt oyczyny nálezey/ wżytkich nas niešie *SkarKazSej* 667a; *KlonFlis* Fv.

»przodkowie naszy (przodki nasze), przodek nasz« = *maiores nostri Mącz*, *Modrz*, *Vulg*; *nostri antecessores HistAl* [szyk 346:51] (363:34): *PatKaz* I 15v; *ZapWar* 1525 nr 2317 (3); *BielŻyw* 126 (3); Mułiem to wyznać iż nález prawy przodek j starzi ielt pan nález Iełus Chriřtus *BielŻywGlab* nlb 8 (10); Abowiem ty możnoćciá Iwą rozmáyćieš wykorzeniał pogány á poładziłéš na Itołcoch ich przodki náłfe *RejPs* 65v; miał ná pámięci ony Iłowá Iwoie ktore był vczynić ráczil Iprzodki náłfemi *RejPs* 156 (22); *RejRozpr* C2; *RejKup* r7 (2); *HistAl* D7v (3); *KromRozm* I N; *KromRozm* II f4; *KromRozm* III G6v (3); *Diar* 37 (6); *DiarDop* 112 (4); *MrowPieš* A3v; *LubPs* R4 (3); *GroicPorz* ffv; *KrowObr* 14 (2); *RejWiz* 59v (3); *Leop* 3.Mach 7/5; *RejZwierc* 79v (2); *BibRadz* I 1 (3); *OrzRozm* D2 (27); ták czáfu pewnego nie możem wiedzieć ktorego to nález przodkowie przyřzli nad Wilę do Wándáliey *BielKron* 336v; Ten Keyřtut był przodek nálezego krolá Iágiełá. *BielKron* 376v (20); *KwiatKsiąż* Hv; *Mącz* 13b (8); *OrzQuin* B3 (6); *RejAp* 27 (13); gdyż to Iłáhectwo/ nie przychodzi/ [...] áni zá naywięřtżemi Bořkiemi dáry/ á rychley ielt ku chłubie nálezym przodkom/ niž nam Iámym *GórnDworz* D3v; *RejPos* 2 (51); *BiałKat* 375v; *BielSat* H2v; *KuczKat* 9; *RejZwierc* A3 (25); *BielSpr* 69; *WujJud* B (5); *WujJudConf* 9; *BudBib* I 336c marg (5); *HistHel* ktv; *MycPrz* I B3 (9); *WierKróc* Bv (3); *BiałKaz* H3 (3); *BudNT przedm* d2v; Bo ácz wáżne Ią przykłády przodkow náleznych/ wżákże my nie wżyřtkieh náłłádować mamy *CzechRozm* 244v (22); *ModrzBaz* 42 (12); *SkarJedn* 28 (6); *KochPs* 30; *SkarŻyw* A2 (14); *StryjKron* A; *CzechEp* 132; *NiemObr* 15 (3); *ReszPrz* 29 (4); *WerGośc* 210 (2);

WerKaz 296; *PudłFr* 4 (2); *ArtKanc* G2v (2); *GórnRozm* C (6); *KochWr* 35; *PapUp* A2 (42); *ZawJeft* 19; *ActReg* 24; *KochCz* A3v (2); *GrabowSet* E3 (2); *OrzJan* 16 (10); Tymci przodkowie náfzy bitwy wygrawali/ Bo nie ftroynie/ ále fie mężkie wypráwiáli. *WyprPl* A4v; *LatHar* 66 (5); *WujNT* 31 (4); *PowodPr* 7 (9); *SkarKaz* 382b (2); *VotSzl* A4v (6); *CiekPotr* 77; *KlonFlis* A4; Bowiem przodkowie náfzy mieyfca odmieniali *KlonWor* 52.

»przyjaciele naszy, przyjaciel nasz; nasze przyjaciołki« = *amicus noster Vulg* [szyk 18:8] (14:9:3): *Lazárz* przijáciel náfz ípij/ ale ijdę abych go ze łnu obudził. *OpecŻyw* 67 (2); *Leop* 3.*Mach* 7/2; *BibRadz Esth* 16/21 [22]; *Mącz* 493b; *OrzQuin* Aa5v; Przy náfzym przyiacielu ftoimy ile łufza/ Dobry przyiaciel/ to wiem/ ále lepřza Dufzá. *Prot* B4v; *RejPos* 165 (7); *GrzegŚm* 9; *BielSat* [14]; *RejZwierc* 189; *BialKaz* C2v; *KochOdpr* B4; *SkarŻyw* 166; *BielSjem* 13; *ActReg* 85; *KolakSzczęśl* A4v; *WujNT Ioann* 11/11; *SkarKaz* 386a; y łami Przyftoynie żyć możemy wedle łtanu łwego, Y drugim przyjaciołom náfzym łię záchoáac. *CiekPotr* 25.

»rodzaj nasz« = *gens nostra Mącz* [szyk 4:1] (5); *March*¹ A2v; *OpecŻyw* 185; *Mącz* 72a; Święci z rodzáiu náfzego/ teraz w dufzách/ á po zmartwychwtániu też y w cíelech będą ániołom rowni. *WujNT* 278; *SkarKaz* 489a.

»(pi(e)rwszy) rodzicy naszy (a. rodzice nasze), ojce nasze« [szyk zmienny] (44:1): *PatKaz I* 5v; *PatKaz II* 66; *SeklKat* N2v (3); bo wdofkonálości łá od Bogá łtworzeni pierwfly rodzicy náfly *KromRozm I* N2; *KromRozm II* i3; *KromRozm III* B4; Rodzicy náfly pyerwfly Adam y Ewá yáko im łkoro pan Bog płod dáł wylce fie rádowali *GliczKsiąz* C2 (2); *SarnUzn* H6; *BialKat* 190v; Acz byli ciężko náfzy pierwfly rodzicy zgrzelzyli/ przedsię ich Pan Bog nieopuścił. *KuczbKat* 375 *marg* (2); *WujJudConf* 63; *RejPosRozpr* cv; *BialKaz* A4v (2); *CzechRozm* 24v (6); *KarnNap* A4 (2); y záplácił dług zá nas báránek náfz/ ná krzyżu záwiefzony: y wprowadził z łobá oyce náfze/ łádámá y łáwę/ w niebo *SkarŻyw* 263 (5); *CzechEp* 202 (7); *KochWz* 135; *WerGośc* 207; *ArtKanc* L7v; *LatHar* 109 (2); *WujNT* 64; *PowodPr* 11.

»nasza rodzina« (1): Náfzac to tu rodziná przez pochyby íście. *ZbylPrzyg* A2v.

»Rzeczpospolita nasza« = *nostra respublica Modrz* [szyk 63:26] (89): Ach gdzież takiego w egipcie więczy pokolenia Iuż by ożyła náfza rzecz prawie pópolita *RejJóz* L3; a nam i potomkom naszym za taką sprawą RP naszą WKM przez ręce cało podaná i ku sprawowaniu zwierzoná cało też wedle przysięgi swej dochować będziesz raczył. *DiarDop* 110 (9); *OrzList* h4v; *BibRadz* *2v; *OrzRozm* A2v (6); *BielKron* 213v (2); In uno praelio omnis fortuna Reipublicae disceptat, Ná yedney bitwie włziłtká fortuna rzeczy náfzey pópolitey leży. *Mącz* 90a; *OrzQuin* Hv; *Prot* C4v; *RejZwierc* [28³]v (2); *BialKaz* H2 (3); *ModrzBaz* 1 (16); *KochOdpr* A4; *SkarŻyw* 147; *StryjKron* A3v; *CzechEp POrz* ** (2); *GórnRozm* B3v; *KochWr* 19 (6); *Phil* E (2); *OrzJan* 59; *GrabPospR* K2v (19); chcemyli tę Nawę R.P. náfzey od zginienia zátrzymáć/ vczyńmy iá wolną od tego co Bogá nawięcey obraża *PowodPr* 56 (7); *VotSzl* A2; *SkarKazSej* 680b (3).

»sąsiedzi naszy, sąsiad nasz« = *vicini nostri Vulg, Mącz, Modrz* [szyk 22:3] (18:7): Położyłes nas miły panie na pólmiech łáfiadom náfzym *WróbŻołt* 43/14 (2); *WróbŻołtGlab* A5; *LudWieś* A2; Iuż v łáfiad náflych przyłflichmy w złorzeczenye *LubPs* S3v; *OrzRozm* C2v (3); *Mącz* 316a; Iefli tedy téy łzpátnéy nágány chcą vydż Sąsiedzi náfzy Litwá/ czego iá im ferdecznie życzę: niechże łye obróci

ku iáñości fwobody Królestwá Polkiég^o *OrzQuin* Q2v (4); *SienLek* 195; *BielSat* G3; *RejZwierc* 246; *ModrzBaz* 128; *ZapKościer* 1583/39v (4); *WerGośc* 269; *PowodPr* 72; Do iednegołmy końcá z Anyoły fтворzeni/ fásiedzi fą náfzy/ y z nimi w towarzystwie ná wieczne czáły przemiefzkác/ [...] mamy. *SkarKaz* 634a (2).

»sásiedztwo nasze« (1): Oznaymyamy wáflemu błogoflawyeńftwu / iż nyektorzy brácia w fáfyedftwye náfłym nyektorá brácią náfłę/ [...] z ich ftopnyá zrucácią *KromRozm III* P3v.

»(spół)brać nasza, bractwo nasze« = *fratres nostri* *PolAnt*, *Modrz*, *Vulg* [szyk 60:8] (67:1): za thakowá sprawá i postempkiem czeliadz náfłá, bendzie nam starłfizim y thudzielz społubraczi náfłie włfítkiei powolnieifłá y wiernieifłá *ListRzeż w.* 48; *LudWieś* A2; *MurzHist* A3; *MurzNT* 88v; *KromRozm III* P3v; *Diar* 65 (3); *DiarDop* 111 (3); *BielKom* A4; *RejWiz* 164; *RejFig* Aa7 (3); *BibRadz Gen* 31/32 (7); *OrzRozm Iv*; *BielKron* 232 (2); *OrzQuin* 13 (3); *RejAp* 101; *RejPos* 332; *BiałKat* a2 (2); á themu okrutnikowi niewinny lud/ brácią náfłá/ z rák iego krwáwich zápomocá Bożá/ á zgodá iednoftáiną wyrwác. *KwiatOpis* D; *GrzegŚm* 43; *BielSpr* 71v; *BudBib Ios* 17/4 (2); *BudNT Act* 15/36; *CzechRozm* 245; *ModrzBaz* 144v; *SkarJedn* 269; *SkarŻyw* 114; Bá ielzcze nas przełtráfłzyły Niewiáfłki ktore chodźłły. Niektore z bráctwá náfłzego Dźiś ráno do grobu iego. *MWilKHist* K; [pomniciesz *Senacie świeckij*] zefcie też beli przed tim Bracia náfłá *PapRUp* D3 (5); *LatHar* 180 (2); *WujNT* 136 (3); *GrabPospR* Mv (2); *PowodPr* 41 (2); *SkarKaz* 637a; *VotSzl* B2v (5); *SkarKazSej* 667b (3); *KlonWor* 70.

»(s)przeciwnicy naszy, (s)przeciwnik nasz« = *hostes nostri* *PolAnt* [szyk 86:8] (55:39): a yz thes Tatarowye bendaez náfłchimy przeciwnyky tich ziem kv oczakowv zawłdi vziwaly *LibLeg* 10/70v (2); a niedopulfczay zwierzchnołci zadney nad nimi fprzeciwnikowi náfłemu *RejPs* 208v (22); *LubPs Ev marg* (4); *Leop Sap* 18/8; *RejAp* BB3v (6); *RejPos* 2v (34); *BiałKat* 243v; *RejZwierc* 260v (6); *BudBib Ps* 135/24 (2); *KochPs* 65; *NiemObr* 51; Y day możnie zwyciężyć ciężkie boiowniki/ ciáło z świátem y z fzátnem náfłe fprzeciwniki. *ArtKanc* L5v (4).

»nasze stowarzyszenie« (1): pro nostra consotiatissima voluntate, Wedle náfłzego vprzeymego ftowarzifłzenia. *Mqcz* 398b.

»nasze strony, nasza strona« = *ojczyzna* (4:1): Było z dawna y ielł po dzifłiefłzy dzień w náfłych ftronach mnoftwo rzeczy znamienitich *MiechGlab* *2v (2); *RejJóz* M3; *SkarŻyw* 208; *StryjKron* 145.

»nasza strona« [w tym: z naszej strony (19)] [szyk 18:5] (23): *RejKup* d2; Máximilian Cefárz tákiez będąc znáfłzey ftrony/ wielekroć pífl do Zygmuntá Krolá Polłkiego/ áby nieprzyniewalá przyfłęgác Prufłkich Mifłtrzew. *BielKron* 232 (3); *GrzegRóżn* D3; Video mihi permovere hominem, Widzi mi flie że go prziciágnę ná náfłę ftroneę. *Mqcz* 234d (2); *SarnUzn* F4; *BiałKat* a4; *RejZwierc* 247; *WujJud* 92v (4); *RejPosWstaw* [21³]v; *CzechRozm* 193v; *CzechEp* 25; *ActReg* 68 (2); *GórnTroas* 28; [Bóg] chce to włzytko vczynić/ co nam ielł pożyteczno: byłmy iedno my z náfłzey ftrony nie przełzkadzáli. *WujNT* 167 (2); *ZbylPrzyg* ktv.

»towarzystwo nasze« = *amicitia, nostra coniunctio* *Mqcz* [szyk 8:2] (10): *BierEz* A4v; Vdzięcznie cie przyjmujemy/ w towarzifłtwo náfłe *BielKom* B2; *BibRadz Sap* 2/16; *BielKron* 253; Haec tibi pro amore mutuo scripsi, Tomci pífl dla fpolney miłołci y towarzifłtwá náfłzego. *Mqcz* 323a (3); *BudBib Sap* 2/16; *SkarJedn* 335; *GrabPospR* N2.

»towarzysz nasz« = *conseruus noster Vulg* [szyk 9:5] (14): Isze my szraczczamy myasteczka ostrovyyey szthovaryszmy naszemy nyeyalyszmy Iana nyeszythka myesczenyna ostrowskyego o szadny gvalth *ZapWar 1507 nr 1982; BierEz Bv; FalZioł IV 58d; Leop 1.Mach 8/31; Domá fiedziem/ á náfzy towárzyfzy toną. Prot A3v; GórnDworz Qv; Iáko wiátr pęcherz nádęty kołyfze/ Ták równie náfzy hárdzi towárzyfze. RejZwierc 218v (2); ModrzBaz 106; Bo ten ogień ktorym nam grozićie/ towarzyfz náfz ieft SkarŻyw 207; PaprUp F; WujNT Col 1/7 (2); Zápłác im Pánie robotę ich/ policz z námi towárzyfze náfze SkarKaz 6b.*

»unija nasza« (1): I Co może bydź znacznieyszego wzwiązku vniey naszey nad wolno spolnemi głósy od Polakow y od Litwy obieranie apotym y Koronowanie Pana *ActReg 40.*

»urząd nasz« = *nostrum onus Mącz* [szyk 17:1] (18): *DiarDop 115 (2); Non est nostrum onus, Nie náfz to vrząd yeft Mącz 428c; RejPos 13v; KarnNap A2v; Przed Vrzędem náfzym na Szoltistwie Miasteczka Kościerziny, Stal się kup, miedzy vtciwym Bartolfzem zwarką Szoltisem a Grzegorzem Gowińskim Sąsiadem swym ZapKościer 1580/6 (12); CzechEp 165.*

»naszy winowajcy, naszy winni« = *nostrī debitorēs Vulg, PolAnt* [szyk 8:7] (14:1): Y odpuść nam winy náfze iako y my odpuszczamy náfzym wynowaiczom *SeklKat C (3); KrowObr 76v; Leop Luc 11/4; BibRadz Matth 6/12; BielKron 438; BiałKat 211; KuczbKat 410; RejZwierc 11; CzechRozm 243v; Odpuść nam náfze winy/ iák y my odpuszczamy/ winnym náfzym ich winy ná twoy fię ślub ípuńczamy ArtKanc M14v; LatHar 5; gdyż y my odpuszczamy káżdemu winowáycy náfzemu. WujNT Luc 11/4 (2).*

»ziemia nasza« = *terra nostra Vulg, PolAnt, Modrz; nostra provincia HistAl* [szyk 31:22] (53): Iuż miły flugo boży mamy dopuśczenie ij dozwołenie wrocitz fie do ziemie náfze *OpecŻyw 29v (2); HistJóz E3; MiechGlab **7v; ys pan bog nas samich y náfze zyemye pokarał wżitkymy zlimy obiczaymy LibLeg 10/62v (10); RejJóz B8v; HistAl C6v (6); LubPs Tv (2); Przybiegłá druga páni z dziwnemi ípráwámi/ S piéknemi á nie z náfzey zyemie poštáwámi. RejWiz 32v; Leop Ps 84/10 (4); RejZwierz 26; BibRadz Mich 5/6; BielKron 254 (2); RejZwierc 191v; BudBib c (2); ModrzBaz 103 (3); SkarŻyw 127 (2); BielSen 6; ActReg 3; Calep 1113a; GostGospSieb +3v; PowodPr 58 (4); VotSzl By; KlonFlis E4v (2); SzarżRyt D4v.*

αα. *W funkcji rzeczownika:* »naszy«; *nostrī Modrz, JanStat (543)* : gdi livdzie Tureczkiego Czefarza na the rzecz ym odpowiedzą, thedi powiedzą naschi yz yeftesmi gotowy granycze ktore są dawne a prawdziwe miedzi naschemy a Tureczkymy panstwi okazacz. *LibLeg 10/70 (27); Y ífli niektorzy z náfych ku grobu/ a tak nalezli iako niewiafty powiedaly OpecŻyw 168; MiechGlab 11 (5); RejRozpr C3v (2); RejJóz L7; Náfli gorą chwała bogu RejRozm 391; RejKup m2v; HistAl E7 (3); KromRozm III L6; Nyewolać wífytkiego (yáko náfly pólpolicye mowya) náuczzy. GliczKsiąż P4v (5); RejWiz 26v (11); RejFig Dd5v; RejZwierz 26 (3); OrzRozm D3 (2); bili fie dobrze fortuná y náte y ná owę ftbronę fie íklániá! Turcy wielkością/ náfzy męftwem przechodzili BielKron 245 (250); Figebantur nostrī diversis telis, Rozmáyita ítrzelba ná náfze ízlá. Mącz 126c (11); OrzQuin I4 (2); LeopPrzepSamb b3v; RejAp 92v; widzę być then obyczay/ iż niektorzy náfzy/ chczą pokázác iż wiele vmieią/ co trzecie słowo/ to po łácinie mowią GórnDworz F6 (6); GrzepGeom N2v; RejPos 111; Głófy náfzych z niewoley wołáią do niebá. BielSat G (7); KwiatOpis A2v (2); RejZwierc 59v (4); BielSpr c2 (16);*

WujJud 61v (2); *BudBib* I 8c marg (2); *MycPrz* I [C2]; *StryjWjaz* A4 (4); *CzechRozm* 67v; *ModrzBaz* 51 (9); *Oczko* 4v (5); *SkarŻyw* 203 (2); *MWilKHist* I4v (2); bo Sroblki Ziemiánin ktoremu fię káziłá głowá we Lwowie wołá/ iż nálfzy ná fwe złe idá *StryjKron* 672 (90); *ZapKóscier* 1582/33v; *CzechEp* 224 (3); *KlonŻal* C3v; *BielSjem* 6 (4); *BielRozm* 6 (2); Tákże teź/ iż nálfze w niewolá do Turek biorá/ nie iedność [!] fię to v nas dźieie/ ále y we Włófzech *GórnRozm* D2 (4); *KochProp* 9 (2); *KochWr* 35; *ZawJeft* 12; *ActReg* 7 (7); *Calep* 590a; *GórnTroas* 19 (7); *KochCz* [A4]; *WujNT przedm* 3 (3); *JanNKar* A2v; *SarnStat* 119 (4); *GrabPospR* Kv (4); *KmitaSpit* B3 (2); *PowodPr* 45; *VotSzl* F; Y mów po Polfku, áby zrozumiełi Nálfzy, w czym twoi fluchác cię niechćiełi. *CiekPotrOstr*)?(3; *GosłCast* 3 (2); *KlonFlis* F; *KlonWor* 27 (3).

β. *W zakresie wspólnoty religijnej i spraw wiary (4180)* : *BierRaj* 20 (2); Idzi ku námilífie paⁿnie nálfé mąrij / Iozefowi pollubioneé *OpecŻyw* 7; O Iezu náfs miłtrzu miły/ tofmy ciebie opuścili *OpecŻyw* 107 (21); *PatKaz* I 3v (4); *PatKaz* II 51 (8); *PatKaz* III 123 (5); *TarDuch* D (2); *WróbŻołt* 47/7 (3); *LibLeg* 10/98v (2); *RejPs* 26v (15); *LudWieś* A2; *SeklKat* N2v (5); *RejKup* cc5; *RejKupSekl* a4 (6); *HistAl* H3v; *KromRozm* I F4 (3); *MurzNT* 44 (3); *KromRozm* II b4v (4); *KromRozm* III B7 (3); *DiarDop* 101; *LubPs* I2v marg (20); ráduymy fię Pániey/ wefelmy fię zbáwićielce nálfzey *KrowObr* 152v; Zdrowás krolewno miłofierdza/ żywoćie flotkoći/ y nádzieio nálfzá/ rzetznitzko nálfzá *KrowObr* 161v (24); *RejWiz* 160; *Leop* 2.Par 32/8; Ták w nálfzym Kofćiełe vczá *OrzList*; *RejZwierz* 104v (2); on iełt przenałepfzym y napilnieyfzym páłtyrzem nálfzym. *BibRadz* *3v (14); *OrzRozm* H2 (9); *BielKron* [85²] (10); *GrzegRóżn* B4v (7); *Mącz* 122a; *OrzQuin* D2v (5); *SarnUzn* F4 (4); A flońce nálfze Pan nálfz Iezus Kriřtus/ y miefiác iego/ to iełt Kofćioł *RejAp* 75v; Anyeli z rofkazánia Páńfkiego iż fá niewidomi ftróźowie á opyekálnicy nálfzy *RejAp* 159 (79); A przetořz my mamy náłładowác oycá nálfzego Iezu Kryřtá/ przes vczynki miłofierne, *HistRzym* 84 (3); A ty włzechmogący Pánie á páłterzu nálfz/ weźmi nas ná rámioná fwoie/ á ná fięwtá opiekę fwoię *RejPos* 169v (78); *BiałKat* 6 (8); A tho iełt pirwřzy obyczáy bythnoći álbo fpołecznoći nálfzey s Kryřtuřem/ przez flowo/ wiárę/ y Duchá Świętego. *GrzegŚm* 36 (3); *KuczbKat* 175 (2); *RejZwierz* 10v (4); fá powołáni: [...] nálfzy Kápłáni od Biřkupow fwoich/ Biřkupi od naywřřżezgo Páłterzá Rzymfkiego. *WujJud* 30v (17); Przetořz nálfzey fpolnoći z Kryřtuřem iełt zwiázek wiárá *WujJudConf* 260 (5); *RejPosRozpr* cv (2); *BudBib* Ios 9/11 (10); *BudNT przedm* c3v; [Jezus] fikutecznie iełt nálfzym Emánuelem: gdyź on iełt nam od BOgá dáný *CzechRozm* 143; Chriřtus Pán dořyc vczynił woley oycá fwoiego ku nálfzemu oczřyřćieniu *CzechRozm* 221 (38); *PaprPan* I3v; *KarnNap* ktv (5); Sam CHRISTVS miłtrz nálfz [magister noster]/ zte^go ťwiátá do Oycá odchodząc/ Hásło lub cechę zgody y miłoći fpolney zořtáwił nam/ Wieczęřzá fwoię *ModrzBaz* 67v (8); *SkarJedn* A2v (17); *KochPs* 14 (4); chcemyli do oney włálfney nálfzey gorney oyczřzny tráfić *SkarŻyw* 28; Náuczyćiel nálfz nie kazał/ złým zá złe oddáwác *SkarŻyw* 436 (30); *MWilKHist* C3 (3); *StryjKron* 276 (2); inřzy iełt Bog opoká y flkáłá nálfzá: A inřzy Iezus Chriřtus *CzechEp* 291 (35); *NiemObr* 4 (14); *ReszPrz* 14 (3); *ReszHoz* 123; *ReszList* 172; *PudłFr* 44 (2); Chwalmyřz go z tákiey miłoći w bráterfkiey nálfzey iednoći *ArtKanc* B6 (49); *PaprUp* D3v; *ActReg* 169; *GórnTroas* 51; *GrabowSet* E3 (2); řpiewáyćie Krolowi nálfzemu *LatHar* 364 (30); Bernárd ř. zowie iá [Maryję] Pániá nálfzá/ pořředniczká nálfzá/ rzeczniczkká nálfzá/

mátką miłóšierdzia. *WujNT* 398 (31); *SarnStat* 257 (10); *SiebRozmyśl* H3; *PowodPr* 83; *SkarKaz* 4a (45); Ieruzálem mátká náłzá *SkarKazSej* 665b (5); *KlonWor* 53; *SzarczRyt* C3.

W charakterystycznych połączeniach: *nasz(a, -e)* (nowy, wtory) *Adam* [= o Chrystusie] (3), *anioł* (9), *antykryst*, *apostoł* (10), *arcybiskup* (3), *arcykapłan*, (święty) *baranek* (29), *biskup* (33), *biskupstwo* (4), *bog* [nie chrześcijański], *bogini* (2), *bostwo* (3), *braciszek*, *brać*, *brat* (2), *cesarz* [= o Chrystusie], (*Jezus*) *Chrystus* (18), *dobrodziej* (3), *dom* [= o królestwie niebieskim], *dozorca*, *Duch Święty* (2), *duchowny* (5), *dyjabeł*, *dziewiętko*, *Emanuel*, *jednacz(ka)* (9), *jedność*, *kapłan* (29), *kaznodzieja* (7), *klasztór*, *kościół* (44), *krol* (45), *krolestwo (niebieskie)* (3), *ksiądz* (7), *książę* (4), *lewita*, *matka (matuchna)* [= o Maryji] (15), *Mesyjasz* (3), *miejsce święte*, *mieszkanie [w Chrystusie]* (6), *miłóšnik*, *minister* [= o duchownym protestanckim] (4), *mistrz* (25), *mnich*, *namiastek*, *nauczyciel* (6), *obcowanie* (2), *oblubieniec* (3), *obrońca* (20), *obżywiciel*, *ochłoda* [= o Duchu Świętym], *oczyszczenie*, *ofiarnik* (2), *ofiarownik* (6), (*gorna*) *ojczyzna* [= o królestwie niebieskim] (2), *okrutnik* [= o czarcie], *ołtarz* (4), *opatrność*, *opiekalnik* (7), *opiekun* (2), *orędowniczka* (2), *pani* [= o Matce Boskiej] (7), *panna* (9), *papież* (10), *parachija*, *pascha* (3), *pasterz* (20), *patron(ka)* (4), *patryjarcha*, *pleban* (2), *pocieszyciel* [= o Duchu Świętym] (2), *port* [= o królestwie niebieskim], *pośredniczka* (2), *pośrednik* (37), *prałat* (7), *prorok* (4), *przełożony* (2), *przybytek* (3), *przyczyńca* (5), *przymierze*, *rzeczniczka* (5), *Samarytan*, *sędzia* (4), *słońce* [= o Bogu] (9), *śługa* (2), *spolność*, *społeczność* (7), *spomocnik*, *sprawca* (2), *starszy* (2), *stroż* [= o aniele] (4), *święty*, *tworca*, *ucieczka* (3), *duchowny urzędnik*, *wodz* (3), *wspomożyciel* (3), *zakonnik*, *zakonodawca* (3), *zastępca* (2), *zastępnica* (2), *zbiór*, *zbojeczek* (6), *zebranie* (2), *zgromadzenie* (5).

Wyrażenia: »(Pan) Bog (Ociec) nasz« = (*Dominus*) *Deus noster Vulg, PolAnt, Modrz* [szyk 716:19] (735): Day pokoy myli panye czałow náłlich bo gyne nyemami ktobi walczil zanamy yedno ti boże náłł *BierRaj* 21 (2); O náłł miły panie boże/ możefs ty ráczyłli ijnacey zbawienijé ludłkié ziednatz/ niźli przez twą cięłłką a okrutną mękę. *OpecŻyw* [57]v (7); *PatKaz II* 20; *PatKaz III* 115v; *TarDuch* A2 (3); *WróbŻółt* 19/8 (14); á niechay wołáią iż to iełł wielmożny náłł bog *RejPs* 102v; Nlemozemy cie inaczey zwac iedno panem wíłelyakiey možnołci boze wíłechmogący náłł *RejPs* 134; PANie boże náłł tyś záwždy iełł bełpieczna wćieczká náłłá/ á zdáwnych národow náłłych/ á możność bołká twoiá z dawna iełł znaczna *RejPs* 134v (32); *MurzNT* 166; *LubPs* A5 (42); *GroicPorz* pp2; *KrowObr* B2 (4); *RejWiz* 113v; *Leop Ex* 8/26 (58); *RejZwierz* 35v; *BibRadz* *6v (48); *BielKron* 28v (10); *GrzegRóżn* C3v (5); *OrzQuin* G (2); *SarnUzn* Bv (10); *LeovPrzep* K; *RejAp* 8v (13); Boże Oycze náłł bądź miłóšiw nam iáko włáłnym dziedzicom swoim á łynaczkóm swoim. *RejPos* 33; więcey nie przyłłoi łie zábawiáć/ iedno thym co iełłth wola Bogá Oycá náłłzego. *RejPos* 39; Ráczże ofwieceć Boże náłł ty nędzne á záłlepione oczy náłłze/ á zyáć z nich thę márną łulkę prółłoty á niedowiárlłwá náłłzego *RejPos* 284v (125); *BiałKat* 3v (6); *GrzegŚm* 44 (2); *KuczbKat* 270; *RejZwierc* 12 (4); Iezus Chriłłtus Pan Bog náłł on iełłł naywýźłly Biłłkup Bogá Oycá *WujJud* 245 (3); *WujJudConf* 215v; *RejPosWstaw* 21v (3); *BudBib* b (34); *MycPrz* I [A3]v; *BiałKaz* E3 (2); *BudNT przedm* b4v (10); *CzechRozm* A2v (18); *ModrzBaz* 143v (2); *SkarJedn* A3 (12); Ráczże nam błógółłáwić/ boże náłł/ do końcá: Ciebie niechay łye boi włłchod/ y zachod łłóńcá. *KochPs* 96 (15); O czárowniku ták mocne łá czáry twoie/ iżeś nam Bogi náłłze wproch obrocił? *SkarŻyw* 119 (48); *StryjKron* 160 (3); *CzechEp* 26 (15); *NiemObr* 4 (7); *ReszPrz* 104; *ArtKanc* A18v (20); *ZawJeft* 13 (3); *GrabowSet* O3 (4); PRóšimy

cię/ Pánie Boże náłz/ ábyś íspráwy náłze bořkim twym náłchnieniem vprzedzał *LatHar* 634 (51); *KořakSzczęřł* B4; *WujNT przedm* 27 (42); *WysKaz* 3 (3); *JanNKarGórn* G4v; *SiebRozmyřł* I; *SkarKaz*)(2 (27); *SkarKazSej* 657a (14).

»Pan nasz (łaskawy *a.* miły, *a.* miłóściwy *itp.*)« = *dominus noster* *Vulg.* *Modrz.* *JanStat* [szyk 1586:397] (1983); *BierRaj* 20 (2); *PowUrb* +2 (2); Rozkwitło łie náłs miły panie twoie ciało/ ktoreé czału twé męki gorzkié bylo wíchło *OpecŻyw* 167 (13); *PatKaz II* 54v; *PatKaz III* 89v; *HistJóz* D2v (5); *TarDuch* A8 (8); *FalZioł* *2; *BielŻywGlab* n1b 8; *GlabGad* O7; *WróbŻołt* B; Wielmożny to dziwny íeřł náłz pan/ á íspráwnie ma być chwálon *RejPs* 71; Abowiem ty pánie náłz íeřłéřł íáko flońce ktory oczýřłáłz á chędożyřł myřłi prořłtych ludzi *RejPs* 125v; DŻiwne łá á rozliczne íspráwy twoie náłz miły pánie *RejPs* 185 (122); *SeklWyzn* d4 (2); *SeklKat* B3 (11); *RejKup* m4v (5); *KromRozm I* C2v (4); *MurzHist* B2; *MurzNT* A4 (3); *KromRozm II* b3v (11); *KromRozm III* B5 (9); *GliczKsiąż* F; prorocłtwo o Kriřłtuřłie Pánie Krolu náłzym/ y o řłwíętyym kroleřłtwie íego. *LubPs* B6v; Ráćźźe ty yuź náłz wřłeřłchmocny dobrotliwy Pányc/ Okázáć řłwe zmiłowánye *LubPs* I (46); *GroicPorz* cc3; *SeklPieřł* 15; *KrowObr* C (25); *Leop Num* 32/25 (18); *OrzList* c (2); *RejFig* Cc2 (2); *BibRadz* *2v (19); *BielKron* 30v (5); *GrzegRóźn* A2v (15); *OrzQuin* D3 (6); páłhrzay w Kriřłtuřłie Pánie náłzym dwie náłturze róźne/ to Bog/ to cźłowiek *SarnUzn* E5 (3); *SienLek* T4v; *LeopPrzep* E4 (2); *RejAp* B7 (121); *HistRzym* [39]v (17); O wřłeřłchmocny á wřłzego řłtworzenia náłz miłóściwy Pánie/ ráćźźe nam dáć nęđznikom řłwoim táką myřł y tákie řłerce náłze/ ábychmy cie w tym zebrániu řłwym práwíe poználi Páná Boga řłwoiego *RejPos* 350 (618); *BiałKat* 23v (15); *Grzegřłm kt* (6); *KuczbKat* 5 (10); *RejŻwierc* 11v (13); *WujJud ktv* (17); *WujJudConf* 19 (5); *RejPosRozpr* b4v (5); Pan náłz w Ráđzye kápłáńłkíey dziwnie był przeřłłáđowan *RejPosWstaw* [21³] (22); *BudBib* A2 (3); *MycPrz* II B2v; *BiałKaz* B2v (12); *BudNT przedm* b4v (19); *CzechRozm* A2 (59); *KarnNap* B (7); *ModrzBaz* 85v; *SkarJedn* A4v (26); *KochPs* 19 (8); *SkarŻyw* 1 (113); *CzechEp* 30 (25); *NiemObr* 5 (14); *ReszList* 149 (2); *WerGořłc* 207 (8); *WerKaz* 306; PAnie náłz řłtudnico dobroći/ Oycze nie rodzony/ od ćiebie wřłze dobre pochodźi/ PAnie náłz ktoryřł wřłzyřłtko řłtworzył *ArtKanc* B13v; byřłmy w chwale twoiey żyli/ řłtobá náłzym miłym Pánem *ArtKanc* S18 (65); *LatHar* [+10] (202); *KořakSzczęřł* C; *WujNT kt* (127); *WysKaz* 3 (2); *SarnStat* 4 (2); *SiebRozmyřł kt* (3); *PowodPr* 34; *SkarKaz*)(3 (64); *SkarKazSej* 662a (13); *KlonFlis* A3v; *KlonWor ded* **2v; PAnie náłz wřłeřłchmogący/ wieczny/ niepoięty/ Tobie Cheruby krzyćą/ řłwíęty/ řłwíęty/ řłwíęty *SzarzRyt* B2v (2).

»stworzyciel nasz« [szyk 30:5] (35); O náłł miły í tworzy ciel u/ nie patrz dzis na náłłe grzechy *OpecŻyw* 129 (4); *PatKaz II* 54v; *LibLeg* 10/97v; I Ktořłz inřły íeřł rozmnozyciel wřłłelyakich dobrotliwóci na niebie y na ziemi íedno ty panie boze řłtworzycielu náłz *RejPs* 219 (4); *MurzHist* A3v (2); *MurzNT* 88v; *BielKom* D6v; Pan á řłtworzyciel náłz chce tho mieć łam po rodzáiu ludzkim/ áby íeden drugiego ná dobre zápomagał *GliczKsiąż* A2v (13); *BibRadz* *4; *RejPos* 47v; *CzechRozm* 3v; *SkarŻyw* A3 (2); *ArtKanc* K14v (2); *VotSzl* A4.

»(Pan) zbawiciel (*a.* odkupiciel, *a.* wybawiciel, *a.* wykupiciel) nasz« = *salutaris noster* *Vulg;* *liberator noster* *Mqcz;* *servator noster* *Modrz;* *salvator noster* *JanStat* [szyk 409:37] (446); *OpecŻyw* 21v (14); *OpecŻywSandR* Vv; TAKieź y po oczu dobroć albo złoć moźe być poznana czeģo teź nie zamilćzał náłz zbáwiciel Ieřłus Chriřłtus *GlabGad* N5v; *WróbŻołt* 19/6 (2); *RejPs* 64 (6);

iedno pan Chrifthus Iefus zbawiciel/ y odkypiciel nalfz/ który vmarł dla grzechów nalfzych [*jest zadośćuczynieniem*] *SeklWyzn* D (5); *SeklKat* D2 (9); *RejKup* Q: dai abychmy téż i my patrząc na tenże miferný przykład/ niczego łobie dla zbawiciela nalfzego nieważyli *MurzHist* V3 (3); *MurzNT* 46 (2); *KromRozm II* h3 (2); *KromRozm III* N5v (2); *GliczKsiąż* G8v (2); *LubPs* B (12); *GroicPorz* d2v (2); *KrowObr* 11v (5); *Leop* *A3v (4); *BibRadz* *2v (4); poślugę y tytuł kroleństwá wezmę/ ále korony nie wezmę/ ábowiem náfz odkupiciel thu ćirniową nošł *BielKron* 178v (2); *GrzegRóżn* F3v; Te propter Iesum Christum liberatorem nostrum peto, Proszę cię dla páná Kriřtuřá zbáwicielá y wybáwyciela náfzego. *Mącz* 191b; *SarnUzn* G4v (2); *LeovPrzep* b2 (9); *RejAp* 7 (8); *RejPos kt* (98); *BiałKat* 6 (5); *KuczbKat* 4 (12); *RejZwierc* 11v (2); *WujJud* 94 (7); *WujJudConf* 64 (2); *RejPosRozpr* cv; *RejPosWstaw* 21v (6); *BudBib Is* 63/16; *BiałKaz* H; *BudNT Tit* 1/3 (2); *CzechRozm* A6v (6); *KarnNap* A4 (4); *ModrzBaz* 58 (3); *SkarJedn* 41 (10); *SkarŻyw* 20 (18); *MWilcHist* D3v; *CzechEp* 83 (2); *NiemObr* 3 (4); *ReszPrz* 6 (11); *ReszHoz* 117; *ReszList* 145 (8); *WerGośc* 210; KRyřtus Zbáwiciel/ wřtąpił ná Niebo náfz Wykupiciel/ Alleluia. *ArtKanc* H2 (11); *OrzJan* 91 (2); *LatHar* [+10]v (55); cożkolwiek iefř prace w tych księgách podiętey/ Pánu á Zbáwicielowi náfzemu IESV CHRISTVSOWI [...] pokornie oddawam *WujNT przedm* 27 (39); *WysKaz* ?(2v (6); *SarnStat* 10; *SiebRozmyśl* Av (6); *PowodPr* 5 (3); *SkarKaz* 4b (14); *VotSzl* Bv; *SkarKazSej* 695a.

Zestawienie: »Ojczy nasz« = *Pater noster PolAnt*, *Vulg* [*w modlitwie*] (237): Ojczy nalfz ienřes iefř w niebiořach. Niewodź nas w pokuřzenie ale nas zbaw odřłego Amen. *TarDuch* D (2); *RejPs* 16 (119); *SeklKat* B4v (3); *MurzHist* 14; to mamy y w paćierzu/ w ktorým/ nie mowiemy tak. Oytze moy/ ále oytze náfz. *KrowObr* 214v (3); *BibRadz Matth* 6/9 (2); *BielKron* 438; *BiałKat* 143v (2); *KuczbKat* 380; *CzechRozm* 6v; *LatHar* 5 (99); *WujNT Matth* 6/9 (2); *SkarKaz* 43b.

e. *W odniesieniu do biegu řycia, sytuacji řyciowej, potrzeb i interesów* (2460) : *LibLeg* 7/37v (4); *OpecŻyw* 1v (11); *OpecŻywSandP* ktv; *PatKaz III* 133v (3); *HistJóz* E3; *TarDuch* B8v (4); *FalZioł* IV 29c; *Quare faciem tuam avertis: obliuřceris inopiae nořtrae et tribulationis nořtrae?* Cżemu oblicze tve odwracařz/ y cżemus miły panie zapamiętał vbostwa nalfzego y řmutku nalfzego. *WróbŻołt* 43/24 (4); *racz miłóćiwie náfz miły panie wezřzec na niebeřpieczne vciski nalfře* *RejPs* 109v (69); *ZapWar* 1542 nr 2450; *RejRozpr* F4; *Aby nalf* wniegotownořci nalfřy, nyepřyaczief niezafřal *ConPiotr* 30; *SeklKat* D2v (10); *RejKup* Bv (5); *HistAl* C6 (4); *KromRozm I* A4v (2); *MurzHist* B; *MurzNT* A4 (3); *KromRozm II* k (5); *KromRozm III* B3 (3); *Anichmy teř tego od Krola JM starego řlychali, aby tymi pobory naszemi miał kiedy řzafować nacz inego* *Diar* 37; wszystkie swobody nasze naleřą na wierze krolow IchM, ktorej pewnie duřamy *Diar* 73 (13); *DiarDop* 99 (6); *BielKom* nlb 3 (6); *TEn* Přalm zamyka w łobye modliřhwę y prořbę ku Pánu Bogu w káždým przeřładowániu náfřym. *LubPs* B2v (31); *KrowObr* 51v (17); *RejWiz* 83v (6); *Leop Gen* 31/15 (12); *OrzList* h4v; *LeszczRzecz* A5; *RejZwierc* bb2v (3); *BibRadz Ex* 10/7 (20); *Záprawdęć to náfřá wielka řlepotá iefř/ że my chcemy áby nas Krol řáđził po řtáremu* *OrzRozm* T3 (6); *nie mogliřmy w řwoie łodźie wřieřć bez řřkody náfřey w ludźiech* *BielKron* 454 (20); *GrzegRóżn* Gv; *Mącz* 172b (8); *tedy Kářłan/ który nam dáie Królá/ řáđži nas w rořtyrku náfřym z Królem* *OrzQuin* S3v (6); *SarnUzn* Fv; *LeovPrzep* I2; *RejAp* AA5 (20); *nietelko one* [*biáległowy*] potrzebne řą ku náfřey ná řwiát byřnořci/ ále teř y ku dobremu/ á zbořnemu řyciu *GórnDworz* Aa2 (3); *HistRzym* 44v (2); *Rátuyře nas* [...] Pánie

[...] w tey burzliwości pływania nálezego *RejPos* 51v; A tak mało widzimy czego by nam już nie doftawalo do tych opowiedzianych znakow náleznych/ iedno dokończenia á wiecznego ípuftofzenia íwíatá wízytkiego *RejPos* 260 (162); *BialKat* 43v (2); *BielSat* G2v; *GrzegŚm* 51; Gdyż oto prze ty nález domowe trudności/ Nie mozełz miły oycze vzyć íwých wczelności. *HistLan* A3v; *KuczbKat* 70 (4); zeznać to wízyscy muśimy/ że y wolności nález/ y rofkołzy poćiwe nález/ y gośpodárftwá nález bárzo íe nam íakoś łamiá á wpadáią. *RejZwierc* 255 (41); *BielSpr* b2 (2); *WujJud* 51v (9); *WujJudConf* 49v (4); *RejPosRozpr* c4; *RejPosWstaw* 21v (16); Zgromadz rozprośzenie nález *BudBib* 2.*Mach* 1/27 (11); *MycPrz* I [A3]v (3); *WierKróc* A2; *BudNT* 1.*Cor* 5/8 (4); *CzechRozm* Av (20); *KarnNap* C3; Roftropność przychodzi nam zdoświádczenia ábo nálezego áłbo kogo inego: ále meřtwo y cnotá z náleznych włafnych ípraw. *ModrzBaz* [16] (16); *SkarJedn* 313 (3); *KochOdpr* Bv; Przeto té které łá mierno ćieplé [o wodach cieplicznych]/ zdrowiu nálezemu łá nalepřzé *Oczko* 10v (2); W nim íełt wízytká nádźieíá nálezá położoná/ On nálezá pomoc/ on íełt obroná. *KochPs* 46 (9); *SkarŻyw* A3v (53); Sromotác to nálezá będzie íedno íię dowiedzá ludźie. *MWilcHist* D; *StrykKron* 215 (2); *CzechEp* 12 (10); *NiemObr* 45 (3); *KochFr* 72; *KlonŻal* C3v; *ReszPrz* 11 (2); *ReszList* 143 (2); *WerGośc* 258; *BielSen* 16; *BielSjem* 12; *ArtKanc* A19 (15); *BielRozm* 5 (3); *GórnRozm* A3 (3); *KmitaPsal* A2v; *KochWr* 23 (3); Owa mi íe tak zda ze otim pialcie prozna zabawa nález/ bo wtim podnieśieniu/ y powalńieniu nálezem/ ípořzrodku íebie obrać go niemozemi *PaprUp* B (5); *ZawJeft* 21 (2); *ActReg* 32 (5); *Calep* 436b; *GostGospPon* 169; *GórnTroas* 19; Trzeźwość á miará/ toć łá nawiernieyřzy ítróze zdrowia nálezég°. *KochPij* C2v; Przydź/ o Poćieřzyćielu Láfkáwy: o ćieřzkości Náleznych/ lekarzu z wízech przedni *GrabowSet* H4 (5); *KochFrag* 21 (4); O mizeria nálezá/ íełřiełmy ínáczeý zginác niemoęli/ íeno pod tym przymiérrezem. *OrzJan* 102 (11); wípominayćie ná głody nález/ y rozliczne niedořtátki nález/ ktorycheście łami dořwiadczyli. *LatHar* 604 (23); *KořakCath* C5v; On niemoęy nález przyiáł/ y choroby (*marg*) nález. N.L.S.(-) nośił. *WujNT* *Matth* 8/17; niehcemy áby wam było táyno brácia/ o vćíku nálezym/ ktory nas potkał w Azyey *WujNT* 2.*Cor* 1/8 (29); *WysKaz* 25 (2); y to muřę przyłóżyć ná wíeřřzú íromotę nálezę, że nam Grámmátiki Polkie cudzoziemcy opířuiá. *JanNKar* D2v (2); *SiebRozmyśl* Bv (3); *GrabPospR* K2 (7); *KlonKr* B4v; *KmitaSpit* B4; *PowodPr* 2 (6); *SkarKaz* 157b (29); *VotSzl* A4v (8); W kupno nález chciałbym Wniść z dobrymi vroki *CiekPotr* A3; *CzahTr* C3; *GostCast* 66 (3); *PaxLiz* C4v; A kto wyliczy nález potwarzy v práwá *SkarKazSej* 705a (10); Miłość íełt włafny bieg byćia nálezego/ Ale z żywiołow vtworzone ćiało/ [...] Záwodźi duřę *SzarzRyt* A2v (3).

W charakterystycznych połączeniach: *nasze* (*nasz*, -a) *bezpieczeństwo* (5), *błąd* (2), *błogosławieństwo* (12), *boleść* (2), *brzemiona* (2), *bytność* (4), *choroby* (7), *ciemności* (11), *cierpienia* (2), *ciężkości* (*kamień*) (6), *cuda* (2), *dobrodziejstwo* (2), *doległości* (10), *dostateczność* (2), *drogi* (24), *dziedzictwo* (4), *fundament* (2), *hańba* (2), *karanie* (*karność*) (3), *kondycja* (2), *koniec* (2), *koszty* (2), *kres*, *krzyż*, *lekarstwo* (2), *łupy*, *mactwo*, *mdłości*, *miejsce* (3), *mieszkanie* (12), *mizeryja*, *nagość*, *nagroda*, *napominanie*, *narodzenie*, *nawiedzenie*, *niebezpieczeństwo* (26), *niebo*, *niedostatki* (25), *niemoc*, *nieporządki*, *nieudolności*, *obcowanie* (4), *obietnice*, *objawienie*, *obrzezanie*, *oczyszczenie* (2), *odkupienie* (30), *odpusty* (2), *odrodzenie* (6), *opatrzenie* (3), *opatrność*, *opieka* (2), *obrona* (19), *oświecenie*, *ozdoba*, *panowanie* (2), *pascha*, *plugawość*, *pochwała*, *pociecha*, *początek* (6), *poczęcie*,

podatek (2), podwyższenie (2), pohańbienie (2), pokajanie, pokusy (5), pomoc (7), pomsta, poniżenie, porządek, posłuszeństwo, postawy (2), postrach (5), posty, pot (3), potępienie, potężność, potrzeba (35), powaśnienie, powołanie (10), pożytek (22), prawa, przeciwności (8), przekłęcie (8), przestrach, przestrzeżenia (przestrogi) (4), przesładowanie (3), przybytki (2), przygody, przykład (6), przymierze (2), przypadłości, raj, rany (2), ratowanie, ratunek (2), (u)rodzenie (4), rozkosze (10), rozproszenie (2), roztargnienie, rozterki (4), skaranie (3), skaza (3), skażenie (2), słodkość (2), służba, smętki (4), smutek (3), spotwarzenie, spowiedź, sprzeciwieństwo, sromota (3), stałość, stateczność, szczęśliwość, szkody (7), ścieżki (5), ślepotą (3), światłość (6), święta (2), świętości (2), tajemnice (3), targi, trapienie, trąd (2), troski, trudności (11), tryumfy, ubłaganie, ubóstwo, uciecha, uciski (15), udręczenie (3), ukrzywdzenie, uleczenie (2), uniżenie (2), upad (4), upokorzenie, urąganie, utrapienie (7), utrata (9), utwierdzenie, uznanie (8), używanie, walka, wątpliwości (2), wdzięczność (2), więzienie (4), włodarstwo (2), wojna (5), wspomóżenie (20), wybawienie (10), wychowanie (2), wygrana, wykupienie (2), wysłuchanie (5), wywyższenie, wyzwolenie, zacność, zapłata (7), zaślepienie, zaślubienie, zawołanie (4), zbytki (3), zdrowie (22), zelżywość (2), zepsowanie, zginienie (9), zwycięstwo (2), zyski, żniwa.

Przysłowie: Bo to pyrwfze náfze dobre Kiedy kto nia [!] fercze łczodre. *RejKup* k5.

Wyrażenia: »chłuba nasza« (5): żadney muzyki ták ráde nie łłucháią náfze wfy/ iáko kiedy kto/ ku chłubie náfzey/ co powieda. *GórnDworz* G6v; *RejPos* 85v (2); *CzechRozm* 211v; *SkarKaz* 279b.

»nasz cyrograf« (2): [Chrystus] náfz Cyrográf nam przeciwny/ ná krzyzu zawieśl/ y łwoią Krwią łwiętą y nadrołłfzą zámázał *KrowObr* 45v (2).

»dobre (a. dobro), lepsze nasze« [szyk 38:8] (38:8): *ListRzeź w.* 14; *KlerWes* A2; *RejPs* 91 (3); *LudWieś* A4v; *RejKup* k5; *KromRozm II* b2; Ale vmye bog y nágorłłfyc rzeczy ku náfsemu lepłsemu y ku woley łwey wypełnyenyu vzywáf *KromRozm III* L2v (2); *OrzRozm* F2; *GórnDworz* X6v (2); iáko iefth lekkie to łwięte brzemię [...] á włzytko łie w nim zámýka co iedno iefth ku dobremu náfsemu *RejPos* 289v (16); A iákoż tu co dobrego/ co porządneho/ co poćciwego może łie vmnożyć ku łławie náfzey á ku lepłsemu náfsemu? *RejZwierc* 191v (2); *WujJud* 90v; *RejPosWstaw* 110v; *MycPrz* I [D]; *KarnNap* Dv; czemuż teź rádzcł Niemamy/ O dobrym łpolnym náfzym? *BielSjem* 2; *ArtKanc* P4; *GórnTroas* 29; *OrzJan* 129 (2); *SiebRozmyśl* Bv; *SkarKaz* 274a (2); *SkarKazSej* 665b (3).

»frasunki nasze« = *tribulatio nostra* *Vulg.*, *PolAnt* [szyk 6:1] (7): *Leop* 2.Cor 7/4; wielkie podobieństwu/ iż [muzyka] iefth pánu bogu wdzięczna/ á iż iá on nam dał dla ochłody/ y nieiákicy wciechy w pracy/ á fráfunkach náfzych *GórnDworz* H3; *RejZwierc* 154; *BudNT* 2.Cor 4/17; pewną rádość dźis macie/ Gdy ná fráfunki náfze pátrzaćie. *ZawJeft* 30 (2); *LatHar* 201.

»kłopot(y) nasz(e)« = *tribulatio nostra* *PolAnt* [szyk 3:3] (6): *RejJóz* M8; *BudNT* 2.Cor 7/3 [4]; A po tym náfzym kłopocie/ ráczże dáć w wiecznym żywoćie/ mięszkáf z tobą náfzym Pánem *ArtKanc* P5v (2); *ZawJeft* 39 (2).

»krzywda nasza« = *nostra indignitas a. vicis* *Mqcz* [szyk 8:6] (14): *WróbŻółt* łf6; *MurzNT* 21 (2); dawno przed WKM naszym Miłościwym Panem skarżemy się krzywd naszym, ktore cierpieliśmy od IchM Panow Duchownych *Diar* 45 (2); *DiarDop* 104; *LubPs* S5v; *BielKron* 108v; *Mqcz* 438b (2); Krzywdáf to iefth Pánowie mili/ nie náfzá/ ále Páná Kryftuláf/ Paná náfzego *OrzQuin* N3v; *ActReg* 30; *KmitaSpit* B4v; *SkarKaz* 548a.

»nauka nasza« [w tym: dla nauki naszej (7), ku nauce naszej (29), na naukę naszą (3)] = *nostra studia Mącz*; *nostra doctrina Vulg* [szyk 26:13] (39): *OpecŻyw* 41; *BielŻywGlab nlb* 9; Przykazania pana Chriftvłowe/ w piśmie naznaczone/ y opifane/ kv nafzei navcze/ mamy chować *SeklWyzn d3*; *KromRozm II f3* (3); *Mącz* 150a; *RejAp* 33 (2); Pan wŹytko dla náuki náfzey czynić raczył. *RejPos* 174 *marg* (20); *KuczKat* 35; *RejPosWstaw* [41²] (2); *CzechRozm* 96; *CzechEp* 121 (2); *NiemObr* 79; *WujNT Rom* 15/4 (2); Otworzył vřtá fwoie P. I E Z V S ná náfzē zbáwienná náukę *SkarKaz* 637a.

»nědza nasza« [szyk 11:6] (17): *OpecŻyw* 154v; *RejPs* 203v; *RejJóz* 17v (2); I patrząc na nědżę infzych abo infzy na náfzē rozżałowaliŹię fami Źiebie *MurzHist* B2; *RejPos* 31; *KuczKat* 365; *GórnTroas* 51; *LatHar* 485 (2); *SkarKaz* 278b (6); Gdyż czarné Źiołtry Zawifná przędżę Subtelnie ciągná Ná náfzē nědżę. *GosłCast* 22.

»niemoc nasza« = *infirmitas nostra Vulg* [szyk 4:1]; *RejPos* 258; Vlecż łam náfze niemocy/ podług niefkończoney mocy. *ArtKanc* A19v; *WujNT Matth* 8/17; *SkarKaz* 611b (2).

»nieszczęście nasze« [szyk 5:1] (6): *RejJóz* Nv; *BielKron* 68; *GórnDworz* H7; á zá czáfu fzczeńcia náfzego nic nie myflimy o przyŹłym niefzczeńciu náfzym *RejZwierc* 261v (3).

»nieśmiertelność nasza« [szyk 2:1] (3): *RejAp* 177v; Dáni łá nam ná przykład/ ábyfmy żywy przykład mieli snich/ przyŹłego wieczného żywotá/ náfzey nieśmiertelnoŹi/ thu ná Źwiećie dobręy wiáry/ y cnotliwych łpraw/ bogoboynego żywotá *BiałKat* 153v; *LatHar* 203.

»niewola nasza« [szyk 3:1] (4): [Krystus] miał być fynem Dawidowym/ á powřtác s pokolenia iego/ iáko krol mocny/ ku wybáwieniu náfzemu z niewoley náfzey. *RejPos* 231; *BielSpr* 49v; *OrzJan* 21 (2).

»niezgoda nasza« [szyk 6:3] (9): *Prot Ev*; *CzechEp* 186; *KochWr* 25; *PaprUp* E2; Nieprzyiaciele Źię onas kuszá dla niezgody naszej *ActReg* 29 (3); *GrochKal* 2; *VotSzl* Bv.

»obowięzek nasz« (2): Prorocy obwołáli á z dawná opowiedzyeli [Zbawiciela]/ kthory nam miał przeiednáć ten obowięzek náfz/ á przywieŹ nas w łáfkáwřzy zakon do Bogá Oycá fwoiego *RejPos* 169v (2).

»(po)chwała nasza« = *gloria nostra Vulg* [szyk 11:2]; *OpecŻyw* 185; á z dobrej woley twoiey będzie powyłřzona chwała náfa. *WróbŻółt ee3* (2); *RejPs* 169; *LubPs* X2 *marg*; *WujJud* 221; *WujNT* 108 (5); *SzarzRyt* B3v (2).

»pociecha nasza« = *consolatio nostra Vulg* [szyk 66:17] (83): *WróbŻółt qq2*; A bog náfz będzie łprawcą tem/ áby ziemiá dáłá nam owoc ku poćiełfe náłfey *RejPs* 126v (2); *KrowObr* 48 *marg* (3); *RejAp* 41 (4); *GórnDworz* O2; *RejPos* 17v (49); *BiałKat* 96; *GrzegŚm* 28; *RejPosWstaw* [41⁴]v; *CzechRozm* 23v (3); *SkarŻyw* 115; *ArtKanc* D9v; *LatHar* 248; *WujNT 2.Cor* 1/5; *SkarKaz* 205b (12); Rzeczpołp: zowie Źię powłzechnym miáłtem: zá ktorá vmrzcē/ y ze wřytkim Źię iey oddác/ y w niey wřytki náfze poćiechy połožyc/ y oney ie poŹwięćić winni ieltełmy. *SkarKazSej* 669a.

»nasze pocieszenie« = *consolatio nostra Vulg* (3): *PatKaz II* 21; Iżbychmy wám pokazáli Y wierřzámí powiádáli. Iłtá práwie Hiftoriá S piłmá Źwiętego zebráná. O Kryłtowym zmartwychwřtániu Ku náfzemu poćiefzeniu. *MWilKHist* A4; *WujNT 2.Cor* 7/13.

»pokoj nasz« = *pax nostra Vulg, Pol Ant* [szyk 13:1]; *RejPs* 69v; *RejJóz* 06; *KrowObr* 181; *Leop Eph* 2/14; *BibRadz Is* 53/5; *BielKron* 15v; *RejPos* 197v; *RejZwierc* [28³]v; *CzechEp* 316; proŹimy ábyŹ ty zá tákiemi dáry którē máłz/ tych trzech rzeczy brónił. WolnoŹi naprzód poddánych fwoich: zdrowia

potym twého: náoftátek pokoiou náłzého *OrzJan* 100; *WujNT Eph* 2/14 (2); Dom ieft modlitwy/ dom pułtynie świętey/ dom pokoiou náłzého. *SkarKaz* 609a (2).

»powinność nasza« = *officium nostrum* *Modrz* [szyk 35:2] (37); *DiarDop* 110; *RejWiz* 81; *BibRadz* I 274; *SarnUzn* A3v; *RejAp* 46v; *RejPos* 15v (12); *KuczbKat* 335; *RejZwierc* 96; *WujJudConf* 18 (2); *RejPosWstaw* [41⁴]; *BudNT przedm* bv; *ModrzBaz* 69; *SkarJedn* 314; *CzechEp* 118; *NiemObr* 11 (2); *WerGość* 208; ielcze to ieft powinność náłza abifmi włzilci ziezdali fie do grumadi á zopolunnie [!] radzili o fprawach R:P: *PaprUp* K2; [poeci] w powinnościách náłzych nas nápomináią/ y do miłości/ cnoty wiodą *GórnTroas* 5; *KochPij* C4; *LatHar* 251; *SiebRozmysł* E3v; *VotSzl* B (2); *GosłCast* 7.

»nasza prywata« (2): náłzá prywatá y ofobliwe počiechy prętko wyfchną y zginą/ gdy fie z fpołpolitem [!] niezmielzâią *SkarŻyw* 115; *CzechEp* 47.

»przygoda nasza« [szyk 12:2] (14): *RejPs* 82v (5); Day nam wždy do przyacioł i akie [!] fwoie znamię O tey náłzey przygodzie Czo fie tu nam ftało *RejJóz* N (2); *RejAp* 160v; *RejPos* 244 (3); káżdá przygodá komu fie co trefi náłzá włzytkich fpolná ieft. *RejZwierc* 150v; *ArtKanc* M17; *OrzJan* 116.

»przypadek nasz« [szyk 7:1] (8): *RejJóz* P8v; *RejPos* 128v (2); *RejZwierc* 255 (2); Náłz przypadek niezczęśliwy Sąsiad widząc zazdrościwy/ Oczy pášie/ dułżę ćielzy *KochPs* 119; Oyćiec ci ieft/ y z fercá dżiatki fwé miłuię/ Y we włzytkich przypadkách náłzych o nas czuie. *KochMRot* B4v; *KochFrag* 47.

»przywileje nasze« (1): Aby prawa, wolności, swobody y przywileie nasze poprzysięgł, wedle przysięgy Krola Henryka, y Krola Stefana, y swojej *ActReg* 39.

»rzecz nasza« = *nostra res* *Mącz*, *Modrz* [szyk 30:21] (51): *BielŻyw* 120 (3); *KłosAlg* A4v; *RejPs* 184v; Náłlá rzecz prołtych paćiorki A wy przedfię fłyćie wzorki *RejRozpr* I; *RejJóz* M8; *SeklKat* I2v; *RejKup* z8v; *MurzNT* 78v; *BielKom* n1b 3 (2); *GliczKsiąż* Dv; *RejWiz* 20v; *OrzRozm* A2v; Lalki thez v Papieža/ iakom piłal/ przewiodł náłżę rzecz/ iż nic ná thym Prufki Miłtrz nie wygrał. *BielKron* 416 (3); *KwiatKsiąż* H2v (2); *Mącz* 196b (2); *SienLek* 44v; *RejPos* 221v (2); Którzy vmárli wiedzą álbo niewied [!] o rzeczach náłzych. *BialKat* 155v marg; *BielSat* [14]v; *RejZwierc* 185; *RejPosWstaw* [21²]v (3); *CzechRozm* 193v; *ModrzBaz* 101v; *Oczko* 30v; *SkarŻyw* 194; *MWilKHist* B3v; *CzechEp* 380; *NiemObr* 121; chćiey [Boże] Wálny Syem złożyć/ By fie mogłá náłzá rzecz co dzień lepiey mnożyć. *BielSjem* 14; *ActReg* 114 (2); *GórnTroas* 29; *LatHar* 326 (3); *WujNT* 611 (2); rzeczy náłze Koronne co dáley to fie bárżiey mielzâią *PowodPr* 45 (2); *GosłCast* 69; *PaxLiz* D3v.

»sława nasza« = *fama nostra* *Modrz* [szyk 5:3] (8): Y vwierzą iego mowie/ A ták wymie náłzey fławie. *BierEz* G4; *RejZwierc* 42; *RejZwierc* 191v; *ModrzBaz* 59; *SkarŻyw* 481; *StryjKron* 279; *CzahTr* E4; Tyś włkrzeł náłżę fławę/ Ty bowiem pokoie Wyrodnym fmaczne fercom gánifz: y do zbroie Potrzebny chęć pobudzał *SzarzRyt* C3.

»sprawa nasza« = *actum nostum*, *factus noster* *HistAl*; *opus nostrum* *PolAnt*; *actio nostra* *Modrz* [szyk 68:26] (94): o ribach morzkich, ktorich mięła pożywanie y gich inłze pożytki mogą nam być pożyteczne w náłzey fprawie. *FalZioł* IV 40d; *RejPs* 38 (11); *RejJóz* O5v (2); *SeklKat* F; *RejKup* Bv (4); Tobie to flemy według żądania liftu twego fprawý náłze y náukę. *HistAl* I7v (2); *HistAlHUNG* A3; *KromRozm II* av (3); *KromRozm III* M; *BielKom* F7; *LubPs* aa2 marg; *BibRadz* Gen 5/29; zaráżeniłmy fłą wnątrzną nienawiścią/ ieden przeciwko drugiemu/ nietylko w Duchownych ále też y w Swieckich

Íprávách náfzych. *OrzRozm* C4; *BielKron* 333; *GrzegRozn* B; *Mącz* 2d; *Prot* C4v; *RejAp* 48v (2); *GórnDworz* E8v (2); *RejPos* 46 (9); *RejZwierc* 19v (18); *BielSpr* b4v (2); *RejPosRozpr* c4; *BudBib Sap* 2/12; *CzechRozm* 198v; *ModrzBaz* 71; Ciebie my wiecznie wyznawać będziami/ [...] A ty nam łzczeńć będziałz náfze Íprawy/ Boże łáfkawy. *KochPs* 111 (3); *ReszPrz* 10; *BielSen* 3; Bo oni/ co my czynim/ w śmiechy obracáią/ Náfzē Íprawę y rádę zá błażeńłtwo máią. *BielSjem* 9 (3); *ArtKanc* F11v; *Calep* 318b; *LatHar* 3 (6); *GrabPospR* N3; *PowodPr* 85; *SkarKaz* 454a (4); *SkarKazSej* 697b.

»stan nasz« [szyk 4:2] (6): miły panie [...] racz wyniełc łtan náfz na wyłokołci łwoie *RejPs* 131 (2); *BielKom* B2v; *LeovPrzepSamb* b4; *RejPos* 252 (2).

»nasze szczęście« = *fortuna nostra* *Mącz* [szyk 5:5] (10): Ale ná náfze łzczeńć idzye háyn ktoś do nas *RejWiz* 43 (2); *KwiatKsiąz* G4; *Mącz* 482a; *RejZwierc* 261v; Szczęście náfzē będzieli nam chćiało połżużyć/ Mogą ielcze twé oczy łwiátlá z niebá vżyć. *GórnTroas* 38 (2); *OrzJan* 71; *LatHar* 327; *SkarKaz* 205b.

»śmierć nasza« [szyk 32:3] (35): naboznye łzwyáto yey począczya obchodzmy aby náfz raczyła włpomocz wołtateczną godzyną łzmyerczy náfzey *PatKaz II* 84v; *TarDuch* C6v; *SeklWyzn* e2v; *RejKup* 15; *LubPs* D2v; tu łie s tey Ewányeliey pilnie vczyć mamy/ [...] iáka łroga pomłta vłtáwicznie wisi nád námi/ y łrogyey łmierć náfzey/ y tego okrutnego łádu Páńłkiego *RejPos* 7v (12); W píłmie łwięty m náfzá łmierć łpániu ielł porowuána [!] *BiałKat* 233v; *KarnNap* E; *SkarŻyw* 75; *ArtKanc* G16; *LatHar* 7 (10); *WujNT* 435 (2); ná łámę łmierć náfzē [...] ielł ochłodá y poćiechá: zelźćie dobre Kátholickie z Sákrámenty kołćielnemi *SkarKaz* 384b (2).

»śmiertelność nasza« [szyk 1:1] (2): *FalZioł* IV 52c; Gdyż łię do czáfu vnížył [Jezus] wźiáwłzy kłzłtháł łłżebniczy/ tho ielł/ ćiało náfze y łmierthelność náfzē. *BibRadz* II 120d marg.

»ucieczka nasza« [szyk 8:1] (9): PAnie boże náfz tył záwždy ielł bełpieczna vcieczká náłłá *RejPs* 134v (6); *BibRadz Ps* 90/1; *RejPos* 350; *ReszHoz* 122.

»upadek nasz« = *lapsus noster* *Vulg*, *Modrz*; *casus noster*, *ruina nostra* *PolAnt* [szyk 45:4] (49): *RejPs* 42 (8); obawamy się, aby nas nieprzyjaciel, który już blisko nad nami jest, w tej niezgodzie, w tym złem rządzie a bez żadnej gotowości nie zastał ku ostatecznemu upadkowi naszemu. *Diar* 65; *LubPs* hh5v; *Leop* 4. *Esdr* 8/17; *OrzList* h4v; *BibRadz Iudith* 13/25; táko nam był otworzył Duchem S. oczy/ ná przyłzły vpadek náfz. *OrzQuin* Y2v (2); *RejAp* 31 (3); *RejPos* 31 (19); *RejZwierc* 189 (6); *BudBib Iudith* 13/25 (2); *CzechRozm* A2v; *ModrzBaz* 66; *SkarŻyw* 263; Chriłtus wydány ielł dla náfzych vpadekow/ á wzbudzony dla náfzēgo vłpráwiedliwienia *CzechEp* 207.

»usprawiedliwienie nasze« = *iustificatio nostra* *Vulg* [szyk 57:8] (65): *SeklWyzn* b2v (2); *SeklKat* O2; *LubPs* H3; *KrowObr* 45v (2); *LeovPrzep* H2; *RejAp* 158; *RejPos* 108v (13); *BiałKat* 96; *WujJud* 42 (7); *WujJudConf* 192; *CzechRozm* A2v (19); Chriłtus wydány ielł dla náfzych vpadekow/ á wzbudzony dla náfzēgo vłpráwiedliwienia *CzechEp* 207; *NiemObr* 114; *ArtKanc* G16; záchowánie Bozkiego przykazánia wláśnie ielł vłpráwiedliwieniem náfzym. *WujNT* 193 (9); *WysKaz* 22 (2); *SkarKaz* 349a; *SkarKazSej* 707b.

»wiadomość nasza« [szyk 5:3] (8): *Mącz* 208b; *OrzQuin* T; *RejAp* 25v; *GórnDworz* F4v; *RejPos* 7v; godzi się nam wiedzieć/ iákim łpofobem przyłzły te áż do wiadomości náfzēy ták nieogarnioné y

niewymówioné/ tudzież y fkryste pánłkie táiemnice *BiałKat* 83v; A przedsię y zakon Boży/ y náuki wczące mądrości/ tyle ile może być mamy do wiadomości náłzey brác *ModrzBaz* 9v; *SkarŻyw* 153.

»wolność nasza« = *libertas nostra Vulg* [szyk 46:5] (51): *Diar* 33 (5); *DiarDop* 106 (3); bo mamy my ono Práwo mocne ná ktorym wolność náłzá Polłka łtoi: *Neminem captiuabimus OrzRozm* S2v; *BielKron* 226v (2); *OrzQuin* R2; *RejPos* 251 v; pędzą nas do łtrácenia onego złotheho klenotu wolności náłzey łámifz brácia náłzy *RejZwierc* 188v (3); *WujJudConf* 208; *MycPrz* II A2v (4); *WierKróc* A4; *GórnRozm* B (10); *Paprup* D3v (10); *ActReg* 14 (3); *Phil* N3; *OrzJan* 71; *WujNT Gal* 2/4 (2); *PowodPr* 61; *VotSzl* D4v.

»wzor nasz« = *typus noster PolAnt*; *forma nostra Vulg* (3); *BibRadz* 1.Cor 10/6; Bądźciefz náśladowcámi moimi/ brácia: á vpátruyćie te ktorzy ták pośtępuią iáko macie wzor náłz *WujNT Philipp* 3/17 (2).

»zbawienie nasze« = *nostra salus Vulg* [szyk 168:58] (226): *BierRaj* 21v; *OpecŻyw* 8 (14); *PatKaz III* 97v; Ale pan Bog kthory ieft krol náłz od wieków łprawł zbawienie náłze we łrzodku ziemie. *WróbŻolt* 73/12 (2); *RejPs* 52v (5); *SeklWyzn* A2 (3); *SeklKat* D2 (3); *MurzHist* A4v (3); *MurzHistSekl ktv*; *MurzNT* 96; *KromRozm II* fv (4); *LubPs* P2v (5); *KrowObr* 51v (8); *OrzList* d4 (2); *BibRadz* *2v (9); Látá zbáwienia náłzego 16. PO Oktáwianie Celárzu wybran ieft Klaudyus Tyberyus *BielKron* 140 (3); *Mqcz* 333c; *RejAp* AA2 (6); *RejPos* 2 (54); *BiałKat* c (2); *KuczbKat* 30 (7); *RejZwierc* 179v; *WujJud* 25 (7); *WujJudConf* 23v (4); Przez wługowánie łłowá łpráwuie Pan zbáwienie náłze. *RejPosRozpr* b3v marg (3); *RejPosWstaw* [21³]v; *BudNT Iudae* 3; *CzechRozm* 215; *KarnNap* C3; *SkarJedn* 73; *SkarŻyw* A3 (9); *CzechEp* 204 (3); *ReszList* 181; *WerGośc* 210 (2); *ArtKanc* A19v (17); *ZawJeft* 34; *LatHar* 28 (15); *WujNT przedm* 2 (8); *WysKaz* 32 (2); *SiebRozmyśl* B2; y przetoż w łtáyni miedzy byđłem powilá Syná łwego zbáwienie náłze *SkarKaz* 483b (8); *SkarKazSej* 697a.

»zgoda nasza« [szyk 4;1] (5): *KrowObr* 236; *BudNT przedm* a6; *SkarJedn* A3 (2); Godzi fie thu włpomniec zgede náłze natei Electijeji *Paprup* D2.

»nasze złe« [szyk 13:5] (18): *RejPs* 134v; Na ktory jedno sam tylko porządek oglądając się przodkowie naszy zostawili to nam byli tak rzádnie, tak całó, cóśmy my sami sobie ku naszemu złemu popsowali. *Diar* 69 (2); *OrzRozm* P4v; *BielKron* 59 (2); *GórnDworz* G5v; *RejPos* 77v; *BielSat* G4; *RejZwierc* 168; *BielSpr* 57v; [Pani] pomści fie nád tym ktorzy [!] fie łtára o náłze złe [qui incoepit super nos disperde]. *BudBib Esth* 14/10; *MWilkHist* B3; *BielSen* 18; Włzyfcy fie ná złe náłze bogowie łprzysięgli. *GórnTroas* 11 (3); *WysKaz* 32.

»nasze zmartwy(ch)wstanie, nasze wstanie z martwych« [szyk 8:7] (14:1): pan Chriřtus włtał zmartwych/ dla náłzego włtania zmartwich *SeklKat* Rv (2); *BibRadz* 1.Cor 15 arg (2); *RejPos* 352v; *BiałKat* 233v; *RejPosWstaw* [110²] (4); *ReszHoz* 122; *ArtKanc* F11v; Vczy łpořobu náłzego zmartwychwłtania/ áby fie zbytnie nie łmućili dla tych ktorzy vmieráią. *WujNT* 708 (2); *SkarKaz* 384b.

»żal (a. żałość, a. płacz) nasz« [szyk 11:1] (12): *PatKaz III* 113v; *Diar* 49; Obroc w rádość w wefele płácź náłz łpołu z łzámí. *LubPs* hh4v; *BiałKat* 128v; *WujJud* 234v; *BiałKaz* D3; *ActReg* 39; Niech ćie żal náłz/ Pánie/ niech ćie náłz płácź ruřzy *GrabowSet* Dv (2); *KochFrag* 49; *SkarKaz* 381b; *VotSzl* F.

»nasza żałoba« [szyk 1:1] (2): *BielKron* 248v; Lecz pogánin niebáczny/ w téy náfzey żálobie/ Przędsię piofnkę Siońfką każe śpiewać łobie. *KochPs* 200.

»żywot nasz, życie nasze« [w tym: za żywota naszego (14)] = *vita nostra* *HistAl*, *Modrz*; *anima nostra, dies nostri* *Vulg* [szyk 195:25] (218:2): bo nyebilo vnaíf thakowego obyczayv od stharodawnych lyath aly za náfzego bandzye zywotha *LibLeg* 6/191; Bądź poódrowyoyna fwyatłofcy náfle⁸⁰ ziwota *BierRaj* 20; *OpecŻyw* 90v (2); *BielŻyw* 65; *BielŻywGlab nlb* 9 (5); *GlabGad* Gv; *WróbŻółt* 43/25; ochędozywífly nas przez łaskę łwoię zazywotow náflych racz miłofciwie godnemi nas vczynic *RejPs* 99v (12); *RejJóz* F4; *SeklKat* S3v; *RejKup* Dd; Żywot náfz iefł páięczyńie przyrownan *HistAl* G2 (5); *MurzHist* B2v; *MurzNT* A4 (2); *GliczKsiąż* G7v; *LubPs* M2 (5); *KrowObr* 57v (4); *RejWiz* A7 (4); *BibRadz* *2v (8); *OrzRozm* A2v; *BielKron* 58v (2); ale fię tego mamy barzo bać yżeby ten czas náfzego życia/ krotki fię inłzym niezdał. *KwiatKsiąż* M4v (2); *SarnUzn* F6v; *SienLek* 2 (2); *RejAp* 55 (6); *GórnDworz* F7v (4); á przetoż ná przodku náfzego żywota mułim począc od krztu *HistRzym* 104v; po wízytki czáły thu żywothow náfzych/ záfwdy fie mieli zyawiác á okázowác fáłefzni Prorocy *RejPos* 187v (47); *BiałKat* 221; *GrzegŚm* A 3 (5); *KuczbKat* 35 (2); Abowiem w tych náfzych záfwikłanych żywociech cokolwiek łobie zá rołkołz poczytamy/ włafnieby tho poćciwą nędzą mogł náfzwác. *RejZwierc* 158v (7); *WujJud* B3v (3); *WujJudConf* 77 (2); *RejPosRozpr* b3v; *RejPosWstaw* 21v (13); *BudBib Sap* 2/12; *BiałKaz* B4 (5); *CzechRozm* 222 (2); *KarnNap* B3; *ModrzBaz* 59 (5); *KochOdpr* By; *KochPs* 65; *SkarŻyw* 357 (4); *CzechEp* 11 (3); Chriftus pan iefł żywotem náfzym dołkonáfym *NiemObr* 107 (2); *ReszPrz* 147 (3); *WerGośc* 263 (2); *PudłFr* 17; *ArtKanc* F11 (6); *KochWr* 23; *Phil* H3; *GrabowSet* Ev (3); O Pánie Boże/ według ktorego woley płyną czáły żywota náfzego: rácz przyiác próby nas niegodnych *LatHar* 646 (9); *WujNT Luc* 1/75 (3); *WysKaz* 1 (3); *SkarKaz* 207b (5); *GosłCast* 24; *KlonFlis* A4.

α. W funkcji rzeczownika (12) :

N sg f »nasza« (1):

Wyrażenie: »trudna nasza« (1): Trudna náfzá/ młódzieńcy/ páńny fye zmawiaią/ A zmowá tám nie prózna/ zacného coś máią. *KochEpitCat* 109.

N sg n »nasze« (11):

Frazy: »za nasze (nie) stoi« = (nie) jest po naszej myśli [szyk zmienny] (9): *BielKom* G2; Aczkołwiek [...] thám Czechy w Gnieźnie wielkie niemocy popadały/ nie łthoi przedię zá náfze. *BielKron* 346v (2); *RejZwierc* 95; *Strum* Q2v; *KlonŻal* A3v; *PaprUp* G4v; *GórnTroas* 24; Zła náfzá S I S przypadnie ná tłuftym báránie/ Y odśiekł ich/ to iefzczé zá náfze nie łtanie. *KmitaSpit* B4.

»na naszym stanie« = *będzie po naszej myśli* (2): A niechay na náfzym łtanie Gdys tak chciał mieć dobry panie *RejJóz* G; *RejWiz* 173v.

β. O czasie (316) : *LibLeg* 11/57 (2); iefłefmy pałtirze łudzy twoy zmlódoścy náfley aż dotichmiałt [ab infantia nostra usque in praesens *Vulg Gen* 46/34] *HistJóz* E2; *RejPs* 134v (3); *RejKup* ee7; *Leop Gen* 46/34 (3); *OrzList* i2; *BibRadz Gen* 46/34; *HistRzym* 113; Bo pirwfy dzień známionuie młodość náfzę bezrozumną *RejPos* 40; Miefzkay z námi miły Pánie/ bo fie iuż náfz on nędzny wieczor nie dáleko do nas przybliża. *RejPos* 110v (4); *RejZwierc* 162v; *CzechEp* 93; *ArtKanc* L8; *WujNT* 122 marg; Zimá náfzá minęła: á láto nigdy nie vftanie. *SkarKaz* 639a; *CzahTr* H4.

W charakterystycznych połączeniach: *nasze(-a) dzieciństwo* (5), *godzina, młodość* (10).

Wyrażenia: »czas(y) nasz(e)« [w tym: *do naszych czasow* (12), *po czasy nasze* (1), *przed naszymi czasy* (1), *w czasach naszych* (4), *za naszych czasow* (17)] = *dies nostri PolAnt, Vulg; aetates nostrae Modrz, JanStat* [szyk 84:70] (154): *obiawiamie yłzechmi sie zwolili niny y na prziffle czały nalfze ListRzeż w. 46; BierRaj 21; FalZioł I 26a* (2); *Potym iakoby we dwu milu, za Oczarkow ku połdniu też był zamek Dzalfow, ktory trochę przed nalfzymi czały [ante tempora nostra] iest zburzon MiechGlab 76* (2); *á vkaż nam łalkę twą vzyć tych krotkich czałow nalfsych RejPs 135* (6); *SeklKat T2; MurzHist B2v; MurzNT 108v; KromRozm I 13v; KromRozm III Cv* (4); *tá wtora czałtká modlitwy tey/ iest nam koniecznie w thych dzifiefznych czałiech nalfzych niebefpiecznych bárzo potrzebna y pozyteczna. LubPs A3v* (5); *KrowObr 38* (2); *RejWiz A7* (2); *RejZwierz kt* (3); *Nalfyće nas z poránku twym miłofierdziem/ y rozrádujemy fię/ á rozwefelemy po wfzytki czały nalfze. BibRadz Ps 89/14* (2); *Był czału nalfzego muž ieden mądry Iezus BielKron 139* (6); *MączLub; SienLek 18; RejAp 5v* (3); *GórnDworz I2; RejPos 62* (13); *BiałKat 298* (2); *KuczbKat 325; Czały nalfze iáko płyną A iáko mgłą z wiatrem giną RejZwierc 232v* (12); *WujJud 116v* (4); *WujJudConf 191* (2); *RejPosRozpr c4; ModrzBaz 27* (6); *SkarJedn A2* (11); *KochOdpr C; Oczko 11* (2); *SkarŻyw 92* (3); *Wfzákże ten Priwiley zá nalfzych czałłow fzyie złamał StryjKron 547* (2); *CzechEp *2* (3); *NiemObr 15* (6); *ReszPrz 12* (5); *ReszList 149; WerGość 260; ArtKanc K10v* (4); *KochWr 39; KochFrag 3; LatHar 42* (4); *WujNT przedm 5* (10); *WysKaz)?(2; SarnStat 992; GrabPospR Kv* (2); *PowodPr 20* (4); *dziwnie drogiemi ochędoftwy domy Boże ozdobili: [...] ktore áż do nalfzych czałow trwáią, SkarKaz 456b; CiekPotr 3* (2); *SkarKazSej 688b.*

»nasz [= *właściwy, odpowiedni*] czas« [szyk 1:1] (2): [*Pokusa mówi do Anioła*] *Owa przydą nalfze czały/ Iz doftaniem fwoiey krafy BielKom D3; BielRozm 3.*

»dni nasze, dzień nasz« [w tym: *po wszystkie dni nasze, przez wszystkie dni nasze* (2), *w nasz dzień* (2), *za dni naszych*] = *dies nostri Vulg, PolAnt* [szyk 15:2] (16:1): *Aby bez boiazni z ręku nieprzijaćijol nalfsych wybawienij/ fluzylibyśmy iemu. [...] po wfzytki dnij nalfse OpecŻyw 12v; Day pokoy panie wdnioch nalfzych TarDuch E2v; Ale za czałow y dniow dzifiefznych nalfzich wielką chwałę ma [jemioła] z dofwadczenia proftich bab FalZioł I 155b; RejPs 134v* (2); *LubPs T6v* (2); *Leop Iob 8/9; BibRadz Ps 89/9* (2); *RejZwierc 151v; KochPs 201; do śmierci iáko do krefu/ dni fię nalfze przymykáią/ á iáko kámień zgory ná doł/ do niey lećiem. SkarŻyw 4; ArtKanc A18* (2); *LatHar 46; PowodPr 85.*

»nasze lata« [w tym: *do naszych lat, po nasze lata, przed naszymi laty, za naszych lat* (3)] = *aetas nostra HistAl, Mącz; tempora a. memoria nostra Mącz; anni a. dies nostri Vulg, PolAnt* [szyk 9:9] (18): *HistAl B5; Leop 4.Esdr 4/33; á látá nalfze tak niłzczeią iáko flowá ktore ná wiátr pułzczamy. BibRadz Ps 89/9* (2); *BielKron 98; Mącz 215b* (3); *RejZwierc 28v; A tá roznoác obyczáiw nie zá lat nalfzych wfzczęłá fie iest/ ále dawno przed tym v przodków nalfzych była WujJud 194; BudBib 4.Esdr 4/32[33]; SkarJedn 265; CzechEp 128; WerGość 263; ABy tákie nošily Pánny/ Pánie/ fzáty/ Iákie pierwey bywály przed nalfzymi láty. BielSjem 23; Aż po té nalfzé oštáteczne látá: Ledwie par kilka w dzieiách opifano/ Które zá práwe przyiaćioły miano. KochPij C3v; SkarKaz 419a; GosłCast 52.*

»nasz wiek, nasze wieki« [w tym: do naszego wieku (3), naszego wieku (16), przed naszym wiekiem, w naszym wieku, za naszego wieku (21)] = *saeculum nostrum* *Mącz*, *Modrz*; *aetas nostra*, *aevum nostrum* *Mącz* [szyk 47:24] (54:17): *FalZiołUng* V 119a; *KromRozm III* O; *Diar* 33; Wszak nieieft w Polfztze táyna zacność herbu tego/ Ták zdawna iak y teras zá wieku náłzego. *KrowObr* A; *RejWiz* 22 (2); *RejZwierz* 1 (2); *OrzRozm* A2v (2); *BielKron* 277; *Mores huius seculi nostri corruptissimi sunt*, *Obyczáye wieku náłzego/ Ią barzo pokázone/ zle/ potániále. Mącz* 377d (5); *SarnUzn* B3v (2); *GórnDworz* H5v (6); *RejPos* 40 (3); wżyftek świat chrześciánów práwych/ poczawfzy od Apoštołow Chryftá Páná/ áz do náłzego wieku/ [...] chwalił w Sákrámenćie Chryftá Páná *BiałKat* 333; *WujJud* 10v; *WujJudConf* 40v; *RejPosWstaw* [41³]; *BiałKat* H3; Dawno Iazon z infzymi do Kolchis fie wozil/ A wždy dziś w náłzym wieku s swoim męftwem ozył. *PaprPan* B3v; Wytárłá fię niepomáłu tego náłzego wieku grubość y w słowiech y w fpofobie mowienia. *ModrzBaz* 59v (8); *SkarJedn* 29 (3); *KochDryas* [A3]; *Oczko* 2; *KochPs* 137; *SkarŻyw* 130; *CzechEp* 157; *KlonŻal* E4; *ReszPrz* 22; *KochWr* 27 (2); *ZawJeft* 30; *GostGospSieb* +2; Nie mamy nic w tym wieku náłzym najlepzého/ Iáko brzegu doftąpić Zeglárftwá náłzego. *KołakCath* C5v (2); *KołakSzczęśl* C3v (2); *SarnStat* 848 (3); Przed náłzym wiekiem/ kiedy był iáki śláchecki ziazd/ [...] ciáłá fwe ćwiczyli/ áby byli do potrzeby woienney fpofobniefzemi. *PowodPr* 73 (2); *SkarKaz* 40a (2); *GostCast* 13 (2); *SkarKazSej* 685b; *KlonFlis* A2v; *SzarzRyt* D.

»za ojców naszych« [szyk 2:1] (3): *OrzQuin* R; Piy ty Włodárzu/ y mów coć fię będzie zdáło/ Profto/ iáko zá náłzych oyców więc bywáło. *KochPij* C4; *SkarKazSej* 701b.

»za naszej pamięci« [szyk 15:2] (17): *KromRozm I* Dv (2); *KromRozm III* Av (2); *RejWiz* 51v; *ODrowąż* fławny/ ten sfzedł/ zá náłzey pámięci/ Wierzę że mu y w niebie pewnie rádzi fwięci. *RejZwierz* 51v; *BielKron* 230v (4); *RejAp* 58v (2); Przypominałćibych okoliczne kroleftwá/ ony wielkie kfięftwá á zacne Monárchie/ iáko fie zá náłzey pámięci burzyły *RejZwierz* 184v (5).

»za przodków naszych« [szyk 7:4] (11): *RejPs* 153v; *OrzRozm* D3; *BielKron* 244 (2); *Mącz* 215b; *MycPrz* II A2 (2); To fię nas bárziefy tycze/ że zá przodkow náłzych Graekowie w tym kroleftwie mieczem woiwáli *KochOdpr* C; Zá przodkow y rodziców náłzych, y zá náłzych Iufz tefz dawniefzych czáfów, bogáta fzláchcianká, Dofyc miáłá gdy wzięłá od rodzicow fwoich Parę pektoralikow *CiekPotr* 29 (2); *CzahTr* D3.

f. *W odniesieniu do czynności, działań i wytworów (2563)*: *ListRzeż* w. 45; *OpecŻyw* 59 (2); *ForCnR* Dv; *WróbŻołt* qq2 (2); *LibLeg* 11/24v (2); racz wyfluchawfły obrocie wradołc a wrofkolż załobliwe narzekanie náłfe *RejPs* 43v (16); *RejRozpr* B4; *SeklWyzn* f2; *RejJóz* A7; *SeklKat* M2; *RejKup* Ev (4); *KromRozm I* Kv; *MurzHist* V3v; *MurzNT* 3v (3); *KromRozm II* n3v; winę narodowi naszemu żadnym prawem niewłożoną nowo imo zwolenie nasze wkładając ponukasz odmiatując na stronę prófby pokorne w tym nasze, z ktoremismy tu przed WKM już nieraz byli *Diar* 88 (10); *DiarDop* 100; O mizerny náłz ludzki fpofobye/ Nie dobrego nie zámykałz w foby. *BielKom* F7; Bo to wrząd náłz niewieści/ Dzyateczki rodzić w boleści *BielKom* G3; poznamy á obaczymy gnyew y frogi fład Boży zá fprofności náłze *LubPs* K3; Boś ty Bog co nye ćirpiłz fwowoleńftwá náłłego *LubPs* Xv; Bądż vbłagan Boże poftnymi offiárámi náłzymi. *KrowObr* 168v (19); *RejWiz* 67 (3); Abowiem Iłáiałz powiáda: Pánie ktoż vwierzył fluchániu náłłemu [*Domine, quis credidit auditui nostro*]? *Leop Rom* 10/16 (8);

OrzList gv (3); *UstPraw* I2; *LeszczRzecz* A5; Pánie Boże day żeby fię kiedy przykładem nálezem obudzić y ocucić mogli *BibRadz* *5 (10); (*did.*) PAPIEŻ. (-) Sękow ktorými groził/ niebędziwá mieć w mowie nálezey żadnego: w kácerfkich mowách lękow pełno iest *OrzRozm* K3v (5); Wiecie nález poślugi zacne á cnotliwe z dawná *BielKron* 108; Boże day áby to z iechánie nález ku pożytku było *BielKron* 414 (19); *Mącz* 44c (10); *OrzQuin* E2v (2); *Prot* C2v (2); *SarnUzn* G5v; *SienLek* 1v (2); O nędznelz to iesth pokátne wyznawánie nález Páná tego *RejAp* 26 (12); Tu iest piękna náuka o powołaniu Pánfkim/ á o nyewdzyęczności nálezey *RejPos* 157 *marg*; á iáko flepi ieden zá drugim lezyemy pádáiac w thy doły nędznych obłędliwości nálezych *RejPos* 173; á ták nam lńakuie to docześne lřwowełństwo nález/ iž lńadz chociaby iuz y widomie na nas rozšyrzyło piekło páłzckę [!] lřwoię *RejPos* 186; áby nas Pan nie záłtał [...] ze złemi gotowóciámi nálezemi *RejPos* Ooo4v (69); *BialKat* 233v (4); *KwiatOpis* C (2); *KuczbKat* 15 (3); *RejZwierc* 34v (12); *WujJud* A5v (8); *WujJudConf* 18 (3); *RejPosRozpr* b4v; *BudBib Deut* 21/20 (4); *MycPrz* II B[3]; *BudNT 2.Cor* 9/3; *CzechRozm* 110 (8); *KarnNap* C3; *ModrzBaz* 60; *SkarJedn* 117; *KochDryas* [A3]v; Kto śiał w płáczu/ žnie w rádości: Nálezá śiew byłá w gorzkości *KochPs* 191 (4); Wołály one białe głowy: Pánie Iezu Chryłte przyimi pokutę nálezę á odpusc nam lřprołny grzech nález. *SkarŻyw* 125; á wlóbotę zidzmy fię ná iutrznią do S. Piotrá/ ktory modlitwy/ połty/ y iálmužny nález/ lřwoię modlitwą wlřpomože *SkarŻyw* 320 (17); Pokłóná nálezá Stároście Naywyžłzemu w tym tu mieście. *MWilKHist* B2; *StryjKron* 160; *ZapKoscier* 1582/33; bo zbroie walki nálezey [*arma militiae nostrae Vulg* 2.*Cor* 10/4] nie lř cíelełne/ ále z Bogá mocne *CzechEp* [3] (15); *NiemObr* 5 (7); Náśmiawłzy lře nam/ y nálezem porzákdom/ Wemkná nas w miéłzek/ iáko czyniá lřdkom. *KochFr* 4; *ReszPrz* 34 (2); *WerGośc* 266; *KochPieś* 40 (2); Powłtańže w lřwoiey mocy Włzechmogácy Boże/ Sluchay nálezych žádości z lřwoiey świętey gory *ArtKanc* K4 (8); *BielRozm* 7; *KochWr* 16 (4); *PaprUp* F; Przekłetych nálezych ślubów Pan Bóg nie miłuię *ZawJeft* 39 (2); *ActReg* 32 (5); *GrochKal* 8; *GórnTroas* 45 (3); *GrabowSet* C; *OrzJan* 102; *WyprPl* A3v; *LatHar* 50 (10); Nie mamy nic w tym wieku nálezem naleplřzego/ Iáko brzegu dołtápic Zeglárłtwá nálezego. *KołakCath* C5v; áby nie było nágánione poślugowánie nález. *WujNT 2.Cor* 6/3; ABowiem lřami wiecie brácia/ iž nie prozne było przyłżcie nález do was *WujNT 1.Thess* 2/1 (22); *WysKaz* 25 (3); *SarnStat* 45 (3); Ztąd lře też pokázuię ołtátnia racia nálezá: iž tá konfederacia iest niepotrzebna. *PowodPr* 46 (3); *SkarKaz* 44b (15); *VotSzl* A4 (5); *CzahTr* A2v; *GosłCast* 5; On zápomina przelřtęplřtwá nálezego y złości ktorá mu wyrzákdamy. *SkarKazSej* 663b (4); *KlonFlis* D2; *KlonWor* 66 (2); *SzarczRyt* A2.

W charakterystycznych połączeniach: nasza (nasz, -e) biesiada (2), bład, błogóslawieństwo, budowanie (3), czujność (2), czyn, dyjalogi, dobrodziejstwo (2), dosyćuczynienie, fortele, gadanie, głos, jałmužny, kłanianie, lamenty, milczenie, modły, napominanie (3), narzekanie, niedbałość (6), niewdzięczność (3), nikczemność, obietnice (6), obłędliwość (4), oczekiwanie (5), ofiara (20), okrucieństwo, omyłki, opieka, pielgrzymowanie {19}, pilność, pochwała, pokuta (4), pomoc, poprawa, pośluga (12), posłuszeństwo (3), postanowienie (3), posty (3), prawda, próžnowanie, przechwalanie (3), przepowiadanie (3), przestrogi (2), przewinienia (2), przygotowanie (3), przykład (2), przyrzeczenie, przysięgi (2), przyzwolenie, pycha, racyja, rada, rozkazowanie (3), rozprawy, sąd, skargi (4), skrucha (2), służby (9), spowiedź (2), sprośności, swary, szafarstwo (2), szaleństwo, śluby (4), uczynności,

uniesienie, upominanie (6), upor, walka (6), wdzięczność, wiara, (wy)ćwiczenie (5), wykłady (3), wymowka, wysławianie, występ(ki) (15), wzdychanie (4), zabawy, zachowanie (3), (za)wołanie (13); zbrodnie, zdrady, (ze)zwolenie (3), złości, zrządzenie, żądanie (4), żeglowanie (3).

Wyrażenia: »czucie nasze« (1): O nędznelz to czucie náfze/ á nędzna ítrafz náfzá/ iefli nie będye íáfki á miłofierdzya thego Páná *RejPos* 104v.

»nasz dług« [szyk 3:3] (6): *RejKup* 12; ná téy íośni záwiefzóny był Pan náfz/ płácąc długi náfze *OrzQuin Nv* (2); *RejPos* 248; Niechże się [...] ku tobie Pánie przybliżamy/ przyimifz tve nieużyteezne sługi/ á odpusc nam náfze wízytki długi. *ArtKanc* P9 (2).

»grzechy, zgrzeszenia nasze« = *peccata nostra Vulg, PolAnt, Modrz; impietates nostrae Vulg* [szyk 364:51] (413:2): *BierRaj* 23 (2); *PowUrb* +2; *OpecŻyw* 122v (8); *PatKaz III* 127v; *TarDuch* C5v; *WróbŻolt* 64/4 (2); IZechmy wpadli wgłębokie przepafcy grzechow náfzych. *RejPs* 197v (6); *SeklWyzn Bv* (12); *LibLeg* 11/166 (2); *SeklKat* A3v (30); Bo wiem ten Baranek Bożij Ktory náfie wílytko włózij Náfie grzechy y wyítepykí Iefł narátunk barzo prętky *RejKup* dd2v (2); *MurzHist Bv*; *MurzNT* A4 (3); *KromRozm III* L3; *GliczKsiqz* I3v; *LubPs* A3v (10); *KrowObr* 49v (82); *RejWiz* 154v; *Leop Ier* 16/10 (7); *BibRadz* *6v (12); Kaym zábil Ablá/ otoż woyná: s kąd íáwnie íye znáczy/ że żołnierzá grzech náfz vrodził *OrzRozm* Q4v (2); *BielKron* 246 (2); *GrzegRóżn* F3v; *Prot D*; *LeovPrzep* H2; *RejAp* 6 (3); *HistRzym* 37v (3); *RejPos* 15v (29); *BiałKat* 21 (7); *KuczbKat* 200 (5); *RejZwierc* 144 (2); *WujJud* A8 (7); *WujJudConf* 81v (5); *RejPosWstaw* 22 (2); *BudBib* 1.Reg 12/19 (5); *BiałKaz* B3v (3); *BudNT* 1.Cor 15/3 (2); on vczyniwízy íam przez íie oczýsícienie grzechow náfzych/ víadł ná práwicy máiefátu nawyżlżego. *CzechRozm* 54v (16); *KarnNap* C3 (2); *ModrzBaz* 64v (2); *SkarJedn* 378 (2); *KochPs* 86 (2); grzechy náfze/ mocy pogáníftwu przyczjníáią *SkarŻyw* 560 (21); *CzechEp* 252 (4); *NiemObr* 77 (3); *ReszList* 145 (5); *ArtKanc* A15 (19); *Paprup* E2; *GrabowSet* O3 (3); Pan Bóg dla grzechów náfzych miał przepuscíc ná nas kly beftiy okrutnych *OrzJan* 27; *LatHar* 55 (29); *WujNT* 237 (21); *SarnStat* 186; *SiebRozmysl* Ev (6); *SkarKaz* 1b (5); *VotSzl* A2 (2); *SkarKazSej* 672a (5).

»modlitwa nasza« = *oratio nostra Vulg* [szyk 49:10] (59): wyfluchay modlithwy náfze A z íednay íie z nami/ Przez pana náfzego Iezu kryfta. *TarDuch* E2v (2); *KłosAlg* A2v; *RejPs* Ff7v; *SeklKat* Sv; *MurzNT* 78v; *LubPs* I marg (4); *KrowObr* 160v (3); Wyfluchay Pánie próby náfze/ y modlitwy náfie [*preces nostras et orationes nostras*] *Leop Bar* 2/14 (2); *BibRadz Thren* 3/44 (3); *BielKron* 35; *RejAp* CCv (6); ítrzeż Pánie Boże áby wedle obietnic Prorockich modlitwy náfze [...] nie obrocíły íie nam wípák *RejPos* 256 (6); *BiałKat* 241 (2); *SkarŻyw* 208; PRosimy íię Pánie/ ábyś dał poćiefzny íkutek vprzeymey modlitwie náfzey *LatHar* 623 (12); íwięci w niebie wiedzą íprawy/ potrzeby/ y modlitwy náfze *WujNT* 852 (7); *WysKaz* 39; *PowodPr* 10; *SkarKaz* 351a (4).

»nasza mowa« = *przemówienie* [szyk 6:2] (8): *KromRozm II* g3; *KochZg* A3v; náwrocenie wielkości/ zá náfzą mową á vpominániem/ pochodziło. *RejPosRozpr* b4v; *ModrzBaz* 60; *BielSjem* 18; Wiemci ía że tą náfzą mową nic nie zbuduiewa *GórnRozm* H3 (2); *Paprup* L3v.

»nieprawość nasze« = *iniquitas nostra Vulg, PolAnt* [szyk 18:8] (26): On nas karał dla nieprawości náfzych *Leop Tob* 13/5 (4); *BibRadz Ps* 90/8; *RejPosWstaw* [21³]v (3); *BudBib Ex* 34/9 (2); *CzechRozm* 218v (3); *ReszPrz* 24; *ArtKanc* D16v (3); *BielRozm* 5; Roípusciły íkrzydłá/ náfze

nieprawości *GrabowSet* O4; *LatHar* 89 (5); *WujNT* 702; Nie pomniy nieprawości náleznych wieczny Pánie/ Ktorego miłofierdzie nigdy nie wítanie. *CzahTr* G3v.

»postępki, postąpienia nasze« [szyk 28:2] (28:2): Proźbá ku Pánu Bogu/ áby on łam wizytki połtępki nálezé łpráwować miłościwie raczył *LubPs* T6v marg; *OrzRozm* L4v; *RejAp* 103; namnieyfyzy połtępek nález/ ktorykolwiek wczynimy ku czći Pánu swoiemu/ [...] nigdy nie będye bez zapłáty *RejPos* [308]v (13); *RejZwierc* 188 (3); *RejPosWstaw* 21; *MycPrz* II A3v; *CzechEp* 361; *ReszPrz* 96; *WerGość* 269; *LatHar* 20 (4); Wie P. Bog wízytko co ma być/ y przyłzłe myśli nálezé y połtępki wízytki nálezé *SkarKaz* 610b (2).

»praca, pracowanie nasze« = *labor noster* *PolAnt*, *Vulg*; *officium no Strum Modrz* [szyk 20:13] (31:2): *ForCnR* Dv; *RejPs* 72v; *KromRozm* II a2v; *DiarDop* 104; Pálm opowiedał/ iż wízytki rzeczy błogofławieństwem Pánłkim łzczęfłiwie nam przypadáia/ á nie z nálezey pracey ábo pilności *LubPs* cc6; *KrowObr* 57v; *BibRadz* 1.Thess 2/9; *BielKron* 209v; Emolumentum, Pożytek/ Zysk który przichodzi z nálezey prace. *Mącz* 103b; *RejPos* 240; *BielSat* B3v; *WujJud* B3 (2); *ModrzBaz* 1v (2); *SkarŻyw* 4 (3); *BielRozm* 13; *LatHar* [+11]v (3); Gdy nam co Bog obiawia/ ábo nas o tym co łię z námi dziać ma wpewnia/ niechce iednák ábyłmy łię też pracą nálezą do tego przykładáć nie mieli *WujNT* 505 (7); *SkarKaz* 121b (3); *CzahTr* A3v.

»prośba nasza« = *prex nostra* *HistAl*, *Vulg*; *deprecatio nostra* *Pol Ant* [szyk 87:6] (93): *ForCnR* B4; *RejPs* 88 (12); pan Bog [...] Obieczuie prófby nálezé wyłnchać [!] *SeklKat* F4 (3); *HistAl* F7; *MurzNT* 78v; *Diar* 49; *LubPs* aav; *KrowObr* 163; *Leop Bar* 2/14; A rzekli Ieremiałzowi prorokowi/ Proźbá nálezá niechay od ciebe [!] przyięthá będye/ á modł łię zá nas Pánu Bogu twemu *BibRadz* Ier 42/2; *OrzRozm* O2; *BielKron* 108v; *RejAp* 8v (6); A iáko Páweł łwięty piłze/ iż Duch Pánłki w prósbach náleznych podpira mdłóści náleznych *RejPos* 68v (21); zá tą ofiárą y prósbą nálezą mieli [nieochrzczeni] królełtwá Bożęgo być wczęfłnikámi *BialKat* 353v (2); *KuczbKat* 355 (3); *RejZwierc* 264 (2); *WujJud* 55v; *KochPs* 16 (3); *SkarŻyw* 165; Báránku Boży nález Pánie/ przyimi prófby nálezé łáfkáwie *ArtKanc* 15v (7); *ZawJeft* 22; *GrabowSet* C2v; *LatHar* 87 (14); *WujNT* 278 (3); *SkarKaz* 609a; *CzahTr* E3v; *SkarKazSej* 663b.

»przedsięwzięcie nasze« [szyk 5:4] (9): *ListRzeź* w. 17; Ale gdyż cí łye przedłye nálezé wzięćie niepodoba/ powiedzże mi łwe zdánie *OrzRozm* D; mamy łzczęćie towarzylzá/ ktore nam nálezé przedłię wzięćie dobrze powiedzie *BielKron* 243v; *MycPrz* II A; *ModrzBaz* 61 (2); *CzechEp* 36; *KochWz* 136; *KlonFlis* A3.

»rada nasza« = *nostrum consilium* *Mącz*, *Modrz* [szyk 10:7] (17): *Diar* 66; *DiarDop* 108; dobrze łie okołó tego w rádźie nálezey záwártey/ rozmyłłiwy y narádziłwy wálzey łtáteczności odpowięđ damy. *BielKron* [332²]v; *Mącz* 74d (2); *RejPos* 213v (3); *RejZwierc* 255v (4); *ModrzBaz* 8 (2); *KochPieś* 40; *KochWr* 16; Boże obróć w dobre Nálezé rády. *CiekPotr* 86.

»roboty nasza« = *opus nostrum* *Pol Ant* [szyk 4:1] (5): Y názwał imie ie⁸⁰ Noem mowiáć ten nas poćiełzy od roboty nálezey/ y od trudu rąk náleznych z ziemie/ którą przekłáł Iehowá. *BudBib* Gen 5/29; Robotá nálezá/ dáremnaby/ iáko ty mniemałz/ nie byłá *CzechRozm* 212 (2); *WujNT* Bbbbbbb3v; *KlonFlis* H2.

»rozmowa nasza« [szyk 27:9] (36): *OrzRozm* P; *OrzQuin* B3v (10); Káždy wodę ná fwoy młyn po łtáremu wiedźie/ O tym náłze rozmowy przy każdym obiedzie. *Prot* Dv; *RejAp* 31; Wízákże fie z rozmow náłzych to pokaże/ co ma być mowiono y rozumiano o Iezufie Chriftułie/ á co nie. *CzechRozm* 12 (15); *NiemObr* 6 (6); *GórnRozm* 14; *LatHar* 18.

»nasze słowa« = *verba nostra* *Vulg* [szyk 5:4] (9): *RejJóz* N4; *RejKup* a7; *Leop* 2. *Tim* 4/15; *Nolebam illum nostrum familiare sermonem in alienas manus devenire*, Nie byłá to moyá wolá áby ty łpólne náłze słowá miáły w obce ręce przyść *Mącz* 482b; *RejZwierc* 96; *WujJudConf* 29v; Ale áby fie náłze słowá [*oratio nostra*] od rzeczy nieodłtrzelály/ trzebá tak rozumieć/ iż Rzeczpołpolita dobremi zwyczáyami ma być rządzoná *ModrzBaz* 5v; *CzechEp* 256; *NiemObr* 98.

»sprawy, sprawki nasze« = *actiones nostrae* *Modrz* [szyk 64:21] (84:1): abowiem żadna łprawa náłła nigdy łnac niemoze być bez łaski twoiey łwiętey vłprawiedliwiona *RejPs* 156 (6); *SeklKat* F; *RejKup* r5v (2); *KromRozm II* m2; *KromRozm III* Q3; Przyimi o włzechmocny Boże náłze łprawy zá wdzięczne/ Ktore łercem y rękámi tobie czynić chcem wiecznie. *LubPs* T6v; *BibRadz I* 68c *marg* (2); będzieli Bog z námi/ Ktoregołmy wygnáli náłzymi łpráwámi. *Prot* A2; *RejAp* 44v; Thámże nas vpomináć raczy/ ábychmy ochędożyli myłli y łercá náłze/ á przełtáli od złołciwych łpraw náłzych *RejPos* 181; nie tylko ty widome łprawy náłze/ ále y wnątrznółci y náłaiemnieyłze myłli náłze przepátruie á widzi łwięte oko twoie. *RejPos* 192v (24); *BiałKat* d2; Bo fie lepiej ná cudzych łpráwach polerowáć/ Aby potim náłzemi nie mógl nikt polowáć. *RejZwierc* 239v (17); *WujJudConf* 3; *RejPosRozpr* b4v (3); *RejPosWstaw* [110³]v; *MycPrz II* A3v; *ModrzBaz* 9v (6); Pánie/ tył nam dáł w boiu łilę/ ty záczętył Błogołłáw łpráwom náłzym *KochPs* 99 (2); *SkarŻyw* 114; *KochMRot* C2; *WerGołc* 230; *PudłFr* 18; *ArtKanc* T5v; Rácz tedy náłze twierdzić dobre łprawy/ Rácz cbęć odwodzić/ od brzydkiey zabáwy *GrabowSet* I2v; *LatHar* 276 (3); *PowodPr* 19; *SkarKaz* 351a; *PaxLiz* E2v; *SzarzRyt* Bv.

»staranie nasze« = *sollicitudo nostra* *Vulg* [szyk 16:8] (24): *DiarDop* 108 (2); káżde łtáranie náłze oprocz Páná/ prozne yełt. *LubPs* cc5v *marg* (2); ábychmy włzytko łtáranie łwiátá tego/ poruczyli w opiekę Pánu łwemu A o krolełstwo iego áby było nápilnieyłze łtáranie náłze *RejPos* 216v (10); *RejZwierc* 115v; Prawdá iełt/ z łálki Bożey zbáwieni bywamy/ ále nie bez łpolnego łtárania náłzego *WujJud* 110; *ModrzBaz* 9v; *ArtKanc* L2v; *KochFrag* 54; *OrzJan* 47; *WujNT 2.Cor* 7/12; *SkarKaz*. 246b (2); *SzarzRyt* C4.

»uczynki nasze« = *opera nostra* *Modrz* [szyk 57:24] (81): *OpecŻyw* 55v (2); Nieracz miły panie w łrogolci gniewu twoiego łłacowac złołciwych vczyńkow náłlych *RejPs* 58v; *SeklKat* E4v (7); *MurzHist* S2v; *MurzNT* 3v; *KromRozm III* D4v; *LubPs* H3; *KrowObr* 44 (7); *BibRadz II* 17b *marg*; *BielKron* 224v; *HistRzym* 91v; *RejPos* 98; *BiałKat* 28v; *RejZwierc* 11v; *WujJud* 101 (6); Abowiem włzyłtki vczyńki náłze y náwywylza łprawiedliwołc łudzka/ Bogu fie łtáwić niemoze *WujJudConf* 101 (4); *RejPosWstaw* [21³]; *CzechRozm* 205 (17); iełli pochwałá y łwiádectwo dobrych á mądrych łudzi przyłtápi do vczyńku náłzego/ tedy tym nietrzebá gardzić *ModrzBaz* 59 (3); *SkarŻyw* 120; *CzechEp* 215; *ReszList* 152; *WujNT* 26 (13); *WysKaz* 25 (3); Bo ácz fie do dobrych náłlych vczyńkow dwie rzeczy łchodzá/ łálká y pomoc Boża *SkarKaz* 352a (4).

»usiłowanie nasze« (2): *KwiatKsiąż* B; y Bogá co napokorniey prośmy/ áby dopomogł vsiłowaniu náfzemu [*conatus nostros*]. *ModrzBaz* 127v.

»nasza wina« = *debita nostra* *Vulg*, *PolAnt*, *Modrz* [szyk 27:20] (47): *SeklWyzn* d3; *SeklKat* C (5); Ktos może dacz ty odpufty. Albo zgladzyc náfze wyny Iedno íam Pan Bog iedyny. *RejKup* k2; *KrowObr* 76v (2); *Leop Luc* 11/4; *BibRadz Matth* 6/12; wziął ná fię wízytki winy náfze *RejPos* 147; *BiałKat* 211; *KuczbKat* 410 (3); *WujJud* 64v (2); *WujJudConf* 83; Bo to íeít naí nádnieyíza drogá/ [...] odpuífzczać winowáycom winy ich/ íeíli chcemy áby nam náfze były odpuífzczone. *ModrzBaz* 67v; *SkarŻyw* 31 (3); *NiemObr* 151 (2); *ArtKanc* C (16); *ZawJeft* 18; *LatHar* 5 (2); *WujNT Matth* 6/12 (3).

»występki, występy nasze« = *peccata nostra* *PolAnt*; *errata nostra* *Modrz* [szyk 45:4] (47:2): *BierRaj* 19; miły pánie [...] przepomniáwííy wyítępkow náfíych wyzwol nas íták okrutnego vdręczenia *RejPs* 118v (25); *KromRozm II* k3v; *LubPs* L; *BibRadz 2.Par* 28/13 (2); *BielKron* 108 (2); *RejAp* 24v (2); *RejPos* 53v (6); Zewízytkimi íię wyítępki náfíymi niechce Zakón Chryítuów zgádzáć *BiałKat* 23v; *RejZwierc* 260v (3); A íeíli to mamy zá słuífzná rzecz/ áby nam wyítępki náfze odpuífzczano/ czemu my teź íami nieprzebacząmy cudzych wyítępkow? *ModrzBaz* 66 (2); *KochPs* 188; *LatHar* 158 (2).

»zasługi nasze« [szyk 43:14] (57): *WróbŻoít* 79/6; *RejPs* 138; *SeklKat* R; *RejKup* Ddv; *KromRozm III* N8v; Dzyękowánye zá wyełkye dobro dzyeyíthwá Páńíkie/ kthore on procz wízech zaítug náfíych nam záwždy okázowáć raczy. *LubPs* Mv marg (4); *BielKron* 393 (2); *Mącz* 333c; *OrzQuin* N2v; *RejAp* 11 (2); *RejPos* 171v (2); *BiałKat* 28v; *WujJud* 100v (20); Bo cokolwiek bierzemy/ wíęcey to íeít íáíká Bożá/ á niźli zaítugá náfzá. *WujJud* 114 (2); *RejPosWstaw* 21v (2); *CzechRozm* 208; tedy gdy nam náfíych zaítug niesítáie/ vciekáć íe mamy do Pána Chriítuiowey/ Odkupiciela náfzego zaítugi. *KarnNap* E2; *SkarŻyw* 25; *ReszPrz* 122; *ArtKanc* N15; *PaprUp* Fv; *LatHar* 101 (2); A ták wízytko zbáwienie ludzkie/ y nádzieía chwáły/ naprzod ná íáíce Bożey/ á zátym ná vczyńkach y zaítugách náfíych záwiíłá. *WujNT* 84 (7).

α. *W zakresie życia umysłowego* (258) : *ForCnR* Dv; o tym nawięcey má być náfze myílenie y żádzá, żebyímy íe záwíze radzili o rzeczach pocziwych *BielŻywGlab* n1b 15; Bo wíęcei íe godzi wierzyć náfzemu doíwiatceniú pewnemu, niźli czudzim dowodom płonnyú *MiechGlab* 62 (2); *RejPs* 17; *SeklWyzn* e4v; *MurzNT Ioann* 3/11; *KromRozm II* x4; *LubPs* bb5v; A ták tu íe przypátruy tey dziwney íftności/ íákie to tám íá ítany/ nie náfzey báczności. *RejWiz* 155 (2); *Leop Zach* 1/6; PAn przez Ezáiaízá/ ták do nas wíkázuie/ Íż tych náfíych wymyíłow/ nic nie potrzebuie. *RejZwierc* 132v (2); *BibRadz 2.Thess* 3/14; *BielKron* 204v (2); *KwiatKsiąż* Lv; *Mącz* 126a; *SarnUzn* H2; *RejAp* 44v (2); białáíowá wízytko to vmieć może/ co męífczyzná/ áni íeít íey dowcip/ kęs íeden náfzego podleyízy *GórnDworz* X6; w tym grzechu niedowiáíthwá náfzego záleży wízytko y złe y dobre náfze. *RejPos* 129v (32); *BiałKat* 351 (2); *RejZwierc* 187v (2); Toć nie náfze wymyíły/ ále íáíne á ízczere íłowo Boże/ że nam Pan Bog przez dobre vczyńki náfze grzechy odpuífczą *WujJud* 234v (2); *WujJudConf* 260v; *BudBib Gen* 41/12; *BudNT 2.Thess* 1/10; *Oczko* 2v; *SkarŻyw* 252; *NiemObr* 79; Síá nieíczęície może: á náfze rozmyíły/ Ná wyroku niepewney fortuny záwiíły. *KochPam* 83; *ArtKanc* R17v; *LatHar* 381 (2); *WujNT Ioann* 3/11 (3); *WysKaz* 38; *SkarKaz* 609b.

W charakterystycznych połączeniach: nasze (nasz, -a) argumentum, baczenie (3), bacność, domysły, doświadczenie (2), dowcipy (6), krotofila, myílenie (2), niedowiarstwo (6), niewiadomość, obaczenie

(2), omylność, pomyślenie, powieści (2), pragnienie, rozeznanie, rozmyślanie, rozmysły, rozpamiętanie, rozprawa (13), świadectwo (6), uwiarowanie, uznanie, wątpienie, wymysły (11), wyrozumienie.

Wyrażenia: »nasze mniemanie« = *mens nostra* *Mącz* [szyk 4:3] (7): ále nas náfze mniemánie omyła *BielKom nlb* 3; *GliczKsiąż* Qv; *Mącz* 216b; *GórnDworz* Q5; wńzechmogący Pan tu wyłóżyć raczył to ízalone mniemánie náfze/ íz nędznicy zówždy beńpiecznie chodzimy *RejPos* 342; *OrzJan* 10.

»myśl nasza« = *cogitatio nostra* *Vulg*, *PolAnt*, *Modrz* [szyk 102:10] (112): *BielŻywGlab nlb* 12; Day taką boiazń a taki wńtyd miły panie obłádliwem myflam náfsem: abychmy [...] vńkromili buyne ferca náfse *RejPs* 196 (21); *KromRozm I* D4v; *BielKom nlb* 4; *LubPs ee marg*; A iáko y náfza myfl gdy pociechę czuie/ Tedy fie ípołu s ciálem w rołkońzy ráduie. *RejWiz* 115v (5); *Leop Eph* 2/3; *BibRadz Sap* 2/14; *Mącz* 266d; *RejAp* 46 (2); *GórnDworz* Cc4; ty wńzytko wiełz á widził świętym okiem twoim/ nie tylko ty widome ípráwy náfze/ ále y wńętrznńci y natáiemniemyfze myfli náfze *RejPos* 192v (33); Bo kiedy myśl náfza dla wefela íe ráduie/ tedy íe też godźi aby íe rádował y ięzyk. *KuczKat* 370 (5); *RejZwierc* 91v (2); *WujJud* 100v (2); *WujJudConf* 260; *BudBib Sap* 2/14; *MycPrz I* [A3]v; *BiałKaz* K2v; *ModrzBaz* 87; częftokróć [...] y słowo iedno ná ferca/ pobudzi wnetze myfl náfzę. *SkarŻyw* 132 (6); *NiemObr* 14; Zda fie nam íz wńzytko ínadnie/ Po náfzey myfli przypádnie. *WisznTr* 25 (2); *ArtKanc* E8 (6); *KmitaPsal* A4; *KochWr* 21; *LatHar* 42 (6); *WujNT* 155 (3); *SkarKaz* 85b (3).

»nauka nasza« = *ars nostra* *Mącz*; *professio nostra* *Modrz* [szyk 12:12] (24): *KromRozm I* C3; *GliczKsiąż* Ov; *KrowObr* 9; *BielKron* 160v; Będzie też rzecz pomocna kiedy o náfzych póspolitych naukach á czwicznieniach ítowarzízmi będzim rozmawiać *KwiatKsiąż* L2v; *Mącz* 68b; *OrzQuin* O2v; *Prot* B3; *RejPos* 121v (4); Przetofmy fie vczyli íwoiego Rzemiołlá/ By nam náfza náuká pózyprzyniołlá. *BielSat* C3; *WujJud* 134; *ModrzBaz* 67v; *SkarJedn* 291 (2); *Oczko* A3; *SkarŻyw* A3v; *CzechEp* 98 (3); *BielRozm* 20; *SkarKaz* 244a.

»pojęcie nasze« (6): *SkarŻyw* 125; pan Chríftus íeft słowem wedłóg boftwá/ á wedłóg poięcia náfzego íeft też y mowá z ítrony człowieczeńftwá *CzechEp* 143; ciáło vwielbione Páná náfzego/ dźiwne ma nád poięcie náfze włáfnóci *SkarKaz* 204a (4).

»rozumienie nasze« (2): abowiem y miłofierdzie twoie/ y ítáloć oná ktorá ty nam chowáłz wobietnicách íwych dziwna íeft wrozumieniu náfsem. *RejPs* 161v; *SkarKaz* 485a marg.

»rzecz, sprawa nasza« = *oratio nostra* *Modrz* [szyk 14:7] (21): *RejKup* m2v; *KromRozm II* n3; *KromRozm III* C5 (3); Ale nye telko the przykłády zá náfłá rzeczą ítoyá/ ktorá powyadamy *GliczKsiąż* B4v; *OrzRozm* B3; Epiphonema, Zákrziknienie/ Głofu podniefienie/ gdy yáká wziętá íententiá w rzecz náfzę wádzamy. *Mącz* 106d (4); ty íwięte słowá Pánłkie tu íobie ná początku tey ípráwy náfzey ípolnie á íłufznie przypomináć możemy *RejPos* 286v (4); *WujJud* 198; Teraz íię rzecz náfza będzie báwić około powinności íędziow. *ModrzBaz* 138; *SkarJedn* 9; *CzechEp* 242; Przychodzą mi ná myfl wiérłze iedné/ [...] á będą nam téz íłużyć ku náfzému rzeczy: bo o vpadku rzeczypośpolitém mówią. *KochWr* 37; *CiekPotr* 24.

»nasze zdanie« [w tym: *wedle naszego zdania* (3), (*za*) *naszym zdaniem* (2)] [szyk 6:4] (10): *KromRozm II* n4 (2); *Diar* 26 (3); á tá męka náfzym zdaniem nic ínfzego nie íeft/ iedno trápienie íumnienia *BibRadz II* 138b marg; *BielKron* 199; zbytnie miłóci do ferca przypufzczenie/ ófzukiwa częftokróć zdanie náfze *GórnDworz* C4; *ModrzBaz* 1v; *CzechEp* 133.

β. W zakresie życia kulturalnego, obyczajów itp. (794) : *OpecŻyw* 126; *PatKaz I* 12; [żołtarcz] przyśzedł do ręku niektorim z doctorow nálezey flawney nauki Krakowskiej *WróbŻółtGlab A2*; *LibLeg* 10/97v; Ná nálfym dobrym nielŕporze Iuż więc tám fwą káždy porze. *RejRozpr A2v*; Trzy thyliancze zlothich monethy, a lyczby nálfy Polŕkicy, na obronę thego roczną przyłozić. *ConPiotr* 31v; *SeklKat E4*; *HistAl I6v*; *KromRozm II b*; *KromRozm III A6v*; największa i napotrzebniejsza IchM powinność jest, aby pilno strzegli tego, co w statuciech naszych IchM ku egzekucyji należy *Diar* 71; *DiarDop* 106; *KrowObr* 81v (2); *Leop *A3v* (2); *RejFig Aa7v*; Zátřábćie w trábę ná nowie Miełiáćá/ y w dzień nálfzego ŕwięćá vroczyŕtego. *BibRadz Ps* 81[80]/4 (3); *OrzRozm V2*; *BielKron* 51v (5); *GrzegRózn B*; Mancipium, dominium vel dominií traditio, Swiebodne dopuŕzczenie w ymienie s woźnem s fliáchtą wyechanie ku dźierzeniu y vźiwániu yego wedle nálezey polŕczyzny y obyczáyów práwá nálfzego dopuŕzczenie. *Mącz* 206a; *OrzQuin B3v* (3); Itárzy Doktorowie tę nálfę ŕentenciá mieli. *SarnUzn G6* (3); *GórnDworz C3* (2); *KuczbKat* 160; *RejŻwierc* 96 (3); *WujJud* 162v (2); *WujJudConf* 203; *BudBib b4* (3); *CzechRozm A5v* (23); *SkarJedn* 234; *SkarŻyw* 493; *StryjKron* 76; Ale to y pioŕneczki niektore nálfze/ w Kátechifmiech nálfzych/ od nas ípífane/ y w dzień on oŕtáteczny ná koniec/ nam w thym ŕwiádectwo wydádżá. *CzechEp* 56 (8); *CzechEpPORz **2*; *NiemObr* 5 (4); *ReszPrz* 17 (4); *WerGoŕc* 265; *ArtKanc E5v*; *KochCz B2*; Wieczera/ y w niey íftotá Mízey nálezey/ y prawdziwe ćiáło Páńŕkie. *LatHar* 691 marg (3); A nie tylko Budny/ ále y ŕám Bezá nálfę Láćińŕká editiá nád inne wŕzytkie przekłáda *WujNT przedm* 11 (29); *JanNKarKoch Ev* (2); *JanNKarOrz F3v*; my to mocnie w Kredźie nálfzym wyznawamy. *SkarKaz* 1b (16); Wiem że dawna íeŕt/ y nálfzá włáŕna Polŕka przypowieŕć *VotSzl B2v*; *KlonFlis H3v*.

W charakterystycznych połączeniach: nasza (nasz, -e) biblija, edycja (2), egzemplarz, Ewanjelija (10), gry, katechizm, kredo (3), krzeŕcijańŕstwo (2), litery, msza (3), nauka (2), nieszpory, Nowy Testament (15), obchody (koŕcielne), piosneczki, pismo (13), polszczyzna, przekłády, przysłowie, sakramenty (9), sentencyja (2), ŕowo (12), statuty, szabat, ŕwięćo (3), tekst (3), ustawy (5), wiersz, zakon (3).

Wyrażenia: »historyje nasze, historyja dziejów naszych« = *historia rerum nostrarum Mącz* (1:4): *Mącz* 215d; Bo nie dármo przedŕŕię w híŕtoriách nálfzych Leŕŕkámi fię kilká Kŕŕŕŕŕ názywáło *KochCz B2v*.

»nasz język« = *lingua nostra Vulg* [szyk 43:32] (75): *OpecŻyw* 175v (2); Mieyże dziek z tey prace miły Florijanie, [...] Zeć twa praŕá íęzyk nálfz hílicznie wytłoczyła *FalZiołUng V* 119v; *WróbŻółtGlab A5v*; *RejKupSekl a2v*; *KromRozm I Av*; *MurzHist A3*; *KromRozm II n4v*; *LubPs* ggv; *Leop *A3v* (2); *BibRadz *5* (2); dłuęo Polacy námawiáli Czechy áby Iáęiełłá wźiełi á nie Niemćá/ poniewáż nie íeŕth nálfzego íęzyká. *BielKron* 303v (9); Dialectos Graeci vocant linguarum species, Włáŕnoŕć yężyków/ yáko w nálfzim zęzyku [!] ŕławáćkim ynáczey mowi Polak ynáczey Ruŕyn/ ynáczey Czech *Mącz* 84c (2); nálfz íęzyk nie íeŕt ŕám w ŕobie ítári/ chocia nim dawno Polacy mowiá/ ále vrodził íie niedawno bárzo s ŕłowáńŕkiego. *GórnDworz F4v* (10); *GrzepGeom B3v*; Chryŕtus przetłumacza íye ná nálfz íęzyk pomázániec *BiałKat* 243v; *RejŻwierc A4v*; *BielSpr* 60; Pápież łámym ŕłowiánom dopuŕcił Ceremonie ípráwowáć íęzykiem íych włáŕnym/ to íeŕt nálfzym. *BudBib b4v* (10); *BudBibKaw A2v*; *Strum A4v*; *CzechRozm* 127 (3); *ModrzBazBud ¶v* (2); *SkarJedn* 173; CIEplice íęzykiem nálfzym

przeto łą nązwané/ iż z meatów ziemnych idąc/ pářę ciepłą z siebie wypuřczaią *Oczko* 1 (3); *SkarŻyw* A2; *StryjKron* 94; *CzechEp* 425; *GostGospSieb* +2v; *WujNT przedm* 1 (4); *JanNKar* Dv (4); A my náfzym ięzykiem [dzień pański] Niedzielnym zowiemy go/ iż świeckiego dzieła zaniechawřy/ on wřyzftek Bogu y pobożności oddawác mamy. *PowodPr* 50; *VotSzl* A4v; *CiekPotrŚredz* ?(4v; *KlonFlis* E3v.

»nasze kroniki« = *annales nostri* *Modrz* [szyk 5:3] (8): nadawnieyřy był náfzych kronik pifarz Wincenty Kádłubek *BielKron* 337v (5); *ModrzBaz* 107; *SkarŻyw* 356; Kroyniki náfze powiadaią/ że przodkowie náfzy z powieřci y obcowania Czechow y Morawcow/ wiarę Pána Chryřtuřowę poznali y przyięli *ReszPrz* 29.

»nasz krzest« [szyk 8:2] (10): *OrzList* b (2); *BibRadz* II 95c marg; [żona króla Aleksandra] Rulfkiew wiary byłá/ á nie chćiála fie okrzćić ná náfz krzeřth *BielKron* 401; *GrzegRóżn* B; mamy rožnoř miedzy krztami Zydowřkimi/ á náfzymi: iż one omywały plugářtwá ćieleřne: ále náfz omywa řumnienie. *WujNT* 804 (3); *SkarKaz* 516b (2).

»księgi nasze« [szyk 19:1] (20): *GlabGad* A3; oni to zrozumieią/ ktorzi te náfze księgi czyřć będą [qui librum hunc nostrum legerint]. *ModrzBaz* 1; *SkarŻyw* A4v; y prořięli v vrzędu náfego řoltifkie⁹⁰ aze[m]bym ym dopuřczyely v xziegy náfie mieiskie wpisacz řzume pięniędzi ktorich tho pienedzi řzummy poziczel opatrny pyotr pęk *ZapKościar* 1589/87 (17).

»mowa, rzecz nasza« [szyk 10:9] (14:5): *BartBydg* 31b; *FalZioł* IV 29c; *WróbŻořGlab* A2; *MurzNT* 8v; bo nam mowá Polřka przyrodzona ieft/ á Niemcom náfzá mowá nábyta *OrzList* i2; *RejZwierz* 66v; *Górndworz* F2v; bez tákiego náchylářia nie może być znáczna [...] mowá náfza iakoř teř tego y wzor w Brzeřkiew Biblij ná oko baczył *BudBib* cv (2); *BudNT* b7 (3); *CzechRozm* 201; *CzechEp* 208 (3); *KochPhaen* 2; *WujNT przedm* 1; Przez řłowo nie rozumie řię mowá tá z wierchowna do vchá/ iáka ieft tá náfzá: gdy przez nię oznáymuiem wolą y myřli náfze. *SkarKaz* 484a.

»nasze obrzędy, obrzádki« (1:1): *SkarJedn* 370; Iuřby fie ořławił wřzędy Y zniřczył náfze obrzędy. *MWilkHist* D2.

»nasz obyczaj, zwyczaj« = *mos noster* *HistAl*, *Modrz*; *consuetudo nostra* *Modrz* [szyk 16:14] (24:6): *RejPs* 122v; *HistAl* 113 (3); Nie podobaią mu řię náfze obyczáie *KochSat ktv*; *Prot* Cv (2); *Górndworz* Bv; *BielSat* G2v; *RejZwierc* 158; wedle náfzego zwyczaiu/ Woiewodowie bywáią wodzmi ná woynie/ káždy řwe powiáty/ tedyć trzeba áby godnościá woieniá wiele infřzych przechodřili. *ModrzBaz* 115; bo obyczáie náfze řkáżone/ wiará y powinnoř zániedbána/ řywot nieumieiący řię káiáć/ wielką á bárzo potężną mocá ieft nieprzyacielfką przeciřwko nam. *ModrzBaz* 128 (14); *SkarŻyw* 285 (2); *BielSen* 16; *PowodPr* 61; *SkarKaz* 203b; *GosřCast* 58.

»prawo nasze« = *lex nostra* *HistAl*, *Modrz* [szyk 169:26] (195): *ZapWar* 1521 nr 2184 (4); *RejRozpr* K3; *HistAl* K5v; przywilejow namnożyli w Rzeczyřpospolitej prawom naszym przeciřwnych, [...] WKM nasz MP łacno wiesz i baczyć raczysz. *Diar* 74 (6); *DiarDop* 116; *GroicPorz* p2 (3); *RejWiz* 102 (3); Práwá teř Polřkie náfze/ řwobody náfze/ y pořłuzieřtwá zwierzchnie/ iáko iuř ná ćienkim wřořy zawiřły. *OrzList* h4v; *LeszczRzecz* A5; *OrzRozm* L3 (2); on [Łaski] řam pierwfzy náfze práwá Polřkie rořtrzeláne ná kártach zgromáđił řpołu y wy tłoczýć dał *BielKron* 422v (4); *Mącz* 206a; *RejPos* 251v (2); *RejZwierc* 119 (6); *ModrzBaz* 5v (7); Stal się kup przed prawem náfzym Miařteczka Kořćierziny

ZapKościar 1580/4: (125); BielSjem 24; GórnRozm D4v (9); PaprUp Fv (3); KochFrag 45; OrzJan 69 (3); SiebRozmysł H3; Nuż iefczce więtfza niefpráwiedliwóść/ gdy ieden człówiek w náłzym práwie drożfzy niż drugi. PowodPr 68 (4); SkarKaz 453b; VotSzl D3v; SkarKazSej 693a (3).

»nasza religija« [szyk 1:1] (2): Książę [słucki]/ [...] był gorącym á vprzeymym wyznawáczem Religiey náłzey Powfzeczney WysKaz 42; PowodPr 36.

»wiara nasza« = *fides nostra Pol Ant, Vulg* [szyk 202:22] (224): *OpecŻyw 18; PatKaz II 70v; LibLeg 6/79v; WróbŻólt S6v; RejPs 167v (2); Bo nas pan bog/ tv na tym łwiecie oczyfcia zgrzechow náłzych/ przes wiarę náłzę. SeklWyzn G (5); SeklKat N3v (2); RejKup Nv; KromRozm I G2 (2); MurzNT 58v; KromRozm II a4 (3); LubPs Z3; KrowObr 112v; BibRadz II 64d marg (3); Miefzkáią w nim [mieście Alkair] Máchometowie á Mámáluchowie/ ktorzy náłzę wiarę opuścili/ á n Máchometowę przyftáli BielKron 455v (4); GrzegRóżn A4v (5); Proselytus, Obcy/ któri priyął náłzę wiarę y zakón/ Włtępień w náłzę wiarę Mącz 327b (4); OrzQuin L4v; SarnUzn B7v; RejAp 45 (7); HistRzym 108v; RejPos 31v (55); BiałKat 71 (9); KuczKat 55 (6); RejZwierc 197v; WujJud 51 (4); WujJudConf 98 (3); RejPosRozpr b3v; RejPosWstaw 22v (4); BiałKaz F2v (5); BudNT 1.Ioann 5/4; CzechRozm A5 (13); PaprPan A4v; SkarJedn 290; Iáko młode fczępy polewáne lepiey roftą: ták wiárá náłzá przełfádówánim kwitnie SkarŻyw 130 (10); CzechEp 108 (11); NiemObr 91 (6); ReszPrz 13 (4); KochWr 23 (2); OrzJan 27; LatHar 34 (8); WujNT przedm 26 (8); PowodPr 28; SkarKaz 1a (21).*

»wyznanie nasze« = *confessio nostra PolAnt* [szyk 13:7] (20): Náłze wyznánie Chrześcýiánkfie/ ná pokázuie/ żeś my wfyłtko grześny BiałKaz B2; BudNT Hebr 3/1; CzechRozm A5 (4); SkarJedn 119; CzechEp 270 (4); wyznánie náłze/ o duchu ś. Kátolikom podeyżrzáne ieft. NiemObr 133 (9).

Wyrażenie przyimkowe: »po naszymu (30): *FalZioł I 35d; z ziemie Scitiyfki przyciągnęli Iuchrowie ktore potym Wuchry po naszymu Węgry zową. MiechGlab 37; KromRozm III A2v (4); GliczKsiąż N4v; Kxięgi trzecie Salomonowe [...] po náłfemu wyłóżyć y zwác może/ Pieśń z pieśni Sálomonowych. Leop HHh4; OrzRozm B2v; BielKron 100v; OrzQuin Xv; GórnDworz Cc5v; RejZwierc 87v; BielSpr 13v; BudNT Hh6v; CzechRozm 57v; LatHar +6v; WujNT 22 (9); JanNKar B4v (2); Bo co nie potężnym ieft/ to fie teraz nie przygodzi. [...] A po naszymu: kto mocnieyfzy/ ten lepfzy. PowodPr 64; SkarKaz 122b.*

γ. *O jednostkach miary (13)* : Rzym Włófki ieft okrągły maiąc trzydzieści mil włófkich, á náłzych dzidfięć [!] w okrąg MiechGlab 70 (3); BielKron 35v (3); Actus tedy ná dłużą y ná fzerzą ma náłzych Prętów dziewięć/ bez łokciá nie całého. GrzepGeom N2 (4); Oczko 7v (2); ReszList 160.

W charakterystycznych połączeniach: nasza (nasz, -e) kwarta, miara (2), mila (6), polko, półmila, pręt, uncya.

2. *Ten, o którym mówimy, piszemy; noster Mącz (214)* : *ZapWar 1527 nr 2374; BierRozm 25; RejRozpr D2; LudWieś B2v; RejFóz D3; RejKup c3v (5); Alechmy iuż dáleko záfzli ode łwego/ Wroćmy fie záfię ná zad do niebá náłzego. RejWiz 150v (19); RejFig Bb6v (10); (nagi) Ierzy Iázłowiecki/ z Buczacá. (-) IErzego máłowáli/ á on Smoká gromił/ [...] Lecż ten náłz Polfki Ierzy/ ftádá Bucżackiego/ Gromił y gromić będzye/ łmoká pogánkfiego RejZwierz 78 (27); RejZwierz[Wirzb] A4v; GrzegRóżn L3v (2); Oblecta te cum Cicerone nostro quam bellissime, Twoyá roskofz niechay będzie Cicero náłz Mącz 182b (2); słuchaycie to QVINCUNX náłz o was w*

Rośpráwie fwy/ z PAPIEZNIKIEM/ z EVANGELIKIEM/ z ORZECZOWSKIM/ beźpiecznie mówi przed wámi. *OrzQuin* A4 (4); *RejAp* 2 (4); Aby názá grá fzlá tym torem/ iáko Ie⁸⁰ M. pan Lubelfki náznáczył/ ták to powiedam/ iż Dworzáninowi/ nie zda fie mnie thák rzecz bárzo potrzebna/ to fláchectwo *GórnDworz* D2v (18); A ták Kołá nie według náłzych Mierników máłz mierzyć/ ále według uáuki [!] którám wyłzéy nápiłá. *GrzepGeom* K4 (2); *RejZwierc* 28v (7); *BudBib* c2v (2); (*nagł*) Marćin Oftrowłki piłarz Przemyłki. (-) GDy Bog rozum rozdawał wczás náłzy tráfil/ Wierzę iż z Minerwą welpoł fie rodzili *PaprPan* Ov; (*nagł*) Wierzbiccy. (-) ZAládan on Egipłki Ierolimłki krol/ Mogłby we włzytkich fprawach brác thu od náłzych wzor *PaprPan* T2 (84); A iż brác wodę o flońcá wfchodziełmy kazáli/ náłz chory w ten czás/ z łozá złázłzy/ niechay fye przechodzi/ y ciáło rozrułzawłzy nieiáko zágrzeie *Oczko* 26v (3); *StryjKron* 66; (*nagł*) O doktorze Hifzpanie. (-) NÁłz dobry doktor fpác fię od nas bierze/ Ani chce z námi doczekác wieczere. *KochFr* 33; Plácze rzeká fzumnogłosna *Meletes* krzykliwy Płynąc pod Smyerneńkie mury/ bo dopier cnotliwy Náłz Polłki *Homerus* vmárl *KlonŻal* B3v (2); *BielSjem* 35; *KochSob* 66; *KochWr* 33 (2); *ZawJeft* 13; *ActReg* 130; Skárbek náłz, byłze tobie dobrym przyiacielem? *CiekPotr* 8 (7); *KlonFlis* C; *ZbylPrzyg* A4v.

3. Mój (*pluralis maiestaticus*); *noster* *HistAl*, *Jan Stat* (4563) :

a. *Używany przez króla oraz inne osoby sprawujące władzę (4462)* : y kthofz może nam bicz albo yełth vyanthfzem przyaczielem jako czorka náłza jako szynowiecz náł *LibLeg* 7/104; fpowynnołczy náłzey jakołzmy y przethym czynyely t.m. tym lyłtem napomynamy aby t.m. nykomv gwoley myłfzly fwey przecywko wyarze fwyanthey ynak nyeodmyenyala *LibLeg* 8/132v; abowiem rozvmiemi yz za yego panowania, granyczam náłchym tham stkey stroni pokoy bedzie zachowań dla they prziflyegy y przimyerza *LibLeg* 10/150; Prziehodzył do nas na skargę z myałta naschego Andrinopolia poddani nasch *LibLeg* 11/92v; połlalyłzmy Comornyka náłchego do polnyego Hethmana *LibLeg* 11/135v (902); A nayeden rok szyem ma bywacz naszyemy a na ftronye szyem náłchych podolłkych a Rułkych *MetrKor* 34/134 (34); mam to dufanie że on [król Filip o synu Aleksandrze] przez cię [Arystoteles] wczony będzie godny być náłzego krolełwa namiałtek. *BielŻyw* 87; na ten Rok przywiescz chcemy Poddane náłfe Xięłtwa Wielkiego Litewłkiego aby iednoftayną obronę zkoroną Polłką przeciwko fpolnemv nieprziacziełowi na graniczach dzierzeli. *ComCrac* 11 (64); [rycerscy ludzie] zołyadłofczy fwy ołobamy fwyemy woynye flufzyć wynny, aby pod náłą chorągwią bel pewny poczet ludzy *ConPiotr* 32v; *ZapWar* 1545 nr 2646 (5); Zálię iefli Roxana porodzi lyná niechay pożywa páńłtwá y Cefarłtwá náłzego *HistAl* N2 (26); I potwierdzamy/ áby ten Sylwełter/ y potomkowie iego/ tey korony wzywały/ ktoráłmy z głowy náłzey iemu dáli *KrowObr* 27 (5); *Leop* 2.Mach 3/21; Wyzwalamy kmiećie Rycerłtwá náłzego od wízelákich podatkw *UstPraw* G2; iżby kto z rotą zołdował z rołkazánia náłzego w dálekich ftronách/ táki może mieć lifty náłzymi odłowkę w Sądzye tylko przes rok. *UstPraw* H2 (116); Dan z namiotow náłzych látá Kryłtułowego národzenia. 1463 *BielKron* 254v (14); iefliby kto temu náłzemu [papieskemu] rołkazánium fprzećiwieć [...] fie [...] chciał [...] niechay wie iż wpádnie w wielki gniew Bogá wfzechmogącego *RejAp* 196v; Roku wćielenia Páńłkiego 1439. fzołtego dnia Czerwca Biłkupłtwá náłzego Roku IX, *SkarJedn* 273 (2); Rąbanya drzewa w pułzczach y Lełzech náłzych okrom pułtołfzenya ych. *ZapKościel* 1582/33

(14); *Paprup* Lv; dotego Artikułu y to przykładamy iz nigdy krewny y powinowaty naszymy także siebie y krewnych naszymy znikim powinowacie wCoronie Polskiej także y wW X L nie mamy. *ActReg* 46 (57); dla tego w Conſtytuciách náleznych/ chcąc iáwnie poſtępować/ fkázuiemy *SarnStat* 50; zabiégáiąc temu/ áby ludzie niepotrzebnie wyciągáni zá Dworem nálezym niebyli/ vftáwiamy *SarnStat* 140; Dla tego ze wſzytká Rádą nálezá [cum ſenatu uniuersa *JanStat* 278] vftáwiamy y fkázuiemy *SarnStat* 297; pan Podfkárbi Koronny/ zá rofkazániém nálezym poſtáć ma dla vczyniénia Inwentarzá *SarnStat* 361; y quity nálezé/ którémſy my álbo ántecęſorowie nálezny/ Podfkárbióm z pieniędzy Rzeczypoſpolitéy *vigore* y zá wiadomościá Séymu dawáli/ *in robore* záchowane bydź máią *SarnStat* 415; gdy kto ład nález lekce wáżąc przed ładem nálezym będzie ſmiał kórd álbo miecz wyiąć. *SarnStat* 515; ABy nie byli obciążeni poddáni nálezny łáſiedztwem dóbr náleznych przez Stároſtę *SarnStat* 682; y áby ſzláchtá nálezá Rycerſkiemi rzeczámí lie báwiająca/ dla obrony Królestwá tym czuynieyſza była *SarnStat* 706; Które to doſtoieńſtwá y wſzytki y koždé z oſobná vrzędny/ chcemy w ich Práwiéchn/ iáko były zá czáłow Naiáfnieyſzych Kſiążąt Pánów Władyláwá Džiádá/ y Kázimiérzá Wuia nálezého Królów Polſkich/ w cále záchowác. *SarnStat* 884; miáſto nálezé Kráków/ ſtolicá nálezá Krolewſka *SarnStat* 962; [kupy] którzy łá w poddánoſci nálezny/ [...] niech wſzędznie ná ziemiách y ná wodách będą przeſpieczni y wolni *SarnStat* 1098; które [zapisy] z pewnéy nálezny wiadomości káſſuiemy/ pfuiemy/ y nikczemné czynimy. *SarnStat* 1102; prowentá máią iſdź do fkárbu wyſzény opifánym obyczáiem/ ták żeby żadná dániná nálezá nowá nie mogły bydź zátrudnione *in poſterum SarnStat* 1205 (2422).

W charakterystycznych połączeniach: nasz(-a, -e, -y) antecęſor (2), biskup (2), biskupſtwo (5), bracia (4), brat (38), celnik (5), chorągiew, corka (14), czeſć (7), człowiek, darowanie (3), deklaracyja (4), dekret (16), dobra (79), dobroćliwoſć (3), dom, dopuſzczenie, doſtojeńſtwo (5), doſtojnoſć, dozwolenie (10), dwor (70), dworzanin (15), dziad (6), dziedzictwo, dzieci (5), dzierzawca (15), dziewczka (3), ekonom, elekcyja (2), glejt (3), głoś, głowa, gniew (3), godnoſć (dignitas) (2), goniec (2), granice (11), hetman (9), imienie (22), inſtygator (12), jurysdykcyja, kancelaryja (38), kanclerz (5), kapituła (3), karanie, kmiecie (3), kommiſarz (28), komora (7), komornik (4), konſens (3), konſtytucyja (4), konſylium, Korona [= Rzeczypoſpolita] (23), koronacyja (34), koronowanie (3), koſzt (3), koſciół (3), krewny, kſięſtwo (11), kupiec, list (132), ludzie (59), małżeńſtwo, małżonka (4), mandat (10), marszałek (3), matka, miáſto (miáſteczko) (63), miejsce (3), mieſzczanie (2), miłość, moźnoſć (5), mynica (3), myſl (3), nadanie, nakład (7), niełaska (3), nieprzyjaciel (5), obietnica, obowięzek (3), obrona (3), obwieſzczenie, obywatel (17), ociec (54), opieka, ordynacyja, panowanie (26), pieniądze (6), pisanie (6), piſarz (7), pobor, poborca (10), podawanie (6), poddany (426), podkanclerzy, podkomorzy (4), podpis, podskarbi, podſtaroſci (2), pokazanie, pola (4), poruczenie (3), poſelſtwo (2), poſeł (76), poſłanie, poſłaniec (8), poſtanowienie, potomek (170), potomſtwo (6), potrzeby (7), potwierdzenie (3), powinnoſć (13), powinowatoſć, pozew, pozwolenie (2), pradziad (9), prawo (18), prełaci (6), proſba (9), przełożony (9), przodek (169), przyczyna, przyjaciel (94), przyjacielſtwo, przyjaźń (8), przykazanie (4), przykład, przyrzeczenie, przysięga (25), przywilej (30), Rada (188), rada (6), radny, referendarz (4), rewizor (3), rodzic (2), rodziciel, roki (3), rotmistrz (2), rozkazanie (46), rozſádek, rycerſtwo, rycerz (2), rzádzienie (2), Rzeczypoſpolita (5), rzeczy (17), ſąd (57), ſáſiad (8), ſekretarz (6), serce, ſędzia (22), ſędziak (20), ſiła (2), ſkarb (94), ſkazanie (5), ſługa (16), ſłużba (2), ſłużebnik (5), ſprawca (2), ſprawy (6),

stan, staranie, starosta (108), starostwo (3), statut (17), stolica (6), stoł (43), successor (5), sukcesyja, swoboda (2), sygnet, syn (27), szabla (2), szczodroblivość (8), szlachta (10), ślub, śmierć, tryumf, tytuł (3), uchwała, umysł (7), uniwersał (2), upodobanie (5), urodzenie, urząd (28), urzędnik (17), ustawa (11), uznanie (4), wassal, wiadomość (14), wiara (9), wiedzenie (3), wielkość, wierność, wieś (wioska) (14), władza (11), wnuk, wojewoda (14), wojewodztwo (2), wojsko (7), wojt (6), wolność (5), wybieranie, wyrok, wysokość (2), zabronienie, zacność, zadanie, zakaz(ow)anie (12), zakon (46), zamek (57), zapis (2), zastęp (2), zdanie (7), zdrajca (3), zeszcie (2), z(ez)wolenie (4), ziemia (106), znak (4), zwierzchność (10), żądanie (4), żołnierz (2), żona (3), żywot (5).

Wyrażenia: »przy bytności naszej« = *in praesentia nostra JanStat* [szyk 10:2] (22): cokolwiek Ziemskim łprawom ładowym należy/ które przy bytności nález łprawowané bywają: to w ziemkie księgi wpifano bydź ma *SarnStat* 146 (12).

»imię nasze« [szyk 32:5] (37): gdi przyedziesz do Czessarza Thur. na dwor przodkiem wedle obiczayv bascham sye opowiesz a one ymieniem naschimy y sina naschego yakosz przed tim swikl posdrowysz *LibLeg* 11/31v (23); *UstPraw* C4; Stároftowie álbo Dzierzawcy nález pod pokrywką imienia nálezego Krolewkiego [sub umbra regii nominis nostri *JanStat* 404]/ y dóbr náleznych/ poddané nález w łsiedztwie/ álbo wćikáli álbo gránice zatrudniáli *SarnStat* 839; [ten przywilej] mocny czynimy/ y potwierdzamy przez ninieyfy líft/ obowięzuiąc fie imiony nálezemi [obligantes se nostris nominibus *JanStat* 758]/ y wżytkich Pręłatów *SarnStat* 1000 (13).

»krolestwo nasze« = *regnum nostrum JanStat* [szyk 354:5] (359): Lagowłki [...] Zakazvye aby yego poddany w Crolefthwye nálezym bandaczy povynnočzy [...] nálezemv Myedzierczekiemu są povynny nyeczynyly *LibLeg* 7/68v (3); Zydow wolno iędzić wżędzye w nálezym krolestwie *UstPraw* K (6); VRzędów wżytkich Krolestwá nálezego nikomu/ iedno ořobam dobrze zářluzonym/ [...] nie rozdávác *SarnStat* 484; między řzláchtą y mieřczány krolestwá nálezego/ řzkodliwa wćzęłá fie byłá różnoř okólo téy řzláchty *SarnStat* 503; Plárze Ziemkich we wżytkich žiemiách Krolestwá nálezego/ [...] od pińania iednáko niech biorą Prává řwé *SarnStat* 816 (350).

»łaska nasza« = [w tym: do łaski naszej (2), na łasce naszej (12), o łaskę naszą, pod łaską naszą (2), z łaski naszej (12), za łaską naszą (2), wedle łaski naszej] = *nostra clementia, gratia nostra JanStat* [szyk 66:3] (69): a thak prikazvyem vam slvdze swemv pod łaską nálezą skorobi then lífth nas do was bil przinieřlion abifczie thego nadłvgii czas rokazania nálezego nieodkladaly *LibLeg* 10/57; a mi obaczischi yego pokorę dalyřmi mv znařchey ořřoblywey a wiřřokiey łasky woyewodztwo ziemie walaskiey *LibLeg* 10/65 (18); ktorego gwałtu gdy dowiedzie oná biála głowá onymi wieřniáki/ tedy tego gwałtowniká gárdło ná nálezey łásce/ á ná woli przyiaćioł tey biáley głowy *UstPraw* B2 (7); Nie iřby niemiał być w więźzieniu/ ále nie wieczne więźzenie będzie miał/ iedno do łářki nálezey *BielKron* 230; *BielSjem* 15; Przetóř z łářki nálezey chcąc ie opářzyć/ wřtáviamy nápotym *SarnStat* 590 (42).

»majestat nasz« = *nostra maiestas HistAl, JanStat* [szyk 25:7] (32): A řtarofća będzie povinien Execucią wczynicz pod wřtraczeniem wřędu oczo ma bycz deferovan przed nas Maieřtat Kroliewłki przez Voyevodę *ComCrac* 12; wżytki dořthoynofći iego y bogáctwá wyřokiem u [!] máieřthatowi nálezemu niechay będą wydány *HistAl* F6 (2); nád wiadomoř Máieřtatu nálezego krolewkiego były chowané nieiákie złé zwyczáie *SarnStat* 953 (29).

»moc nasza« = *potestas nostra JanStat* [szyk 9:2] (11): then zamek theras yeŧh wnałchey moczi *LibLeg* 10/61; Kiedyby kto żydą zabił á był o to právem zwyciężon/ thákiego rzeczy rucháiące y nie rucháiące w mocy náłzey. *UstPraw* K; będzie w mocy náłzey zá Dekretem tego Séymu rułzyć woynę półpolitą *SarnStat* 298 (9).

»niebytność nasza« [w tym: pod niebytność naszę (3), w niebytnośoi naszej (9)] = *absente nobis Mącz; nostra absentia JanStat* [szyk 11:2] (13): Nescio quid profecto absente nobis turbatum est domi, Nie wiem co lie w domu zá zamieszánie ftáło w niebytności náłzey. *Mącz* 469b (2); *instantiae* Tribunálkie íść máią obyczáiem zwykłym pod niebytność náłze/ iáko y przy nas. *SarnStat* 6 (11).

»przed obliczność naszą, przy obliczności naszej« = *coram nostra praesentia HistAl; praesentibus nobis Mącz; ad praesentiam nostram, in praesentia nostra JanStat* [szyk 4:3] (6:1): lepiejby nam było wśytkim pomrzcé nizli widzié ciebie przed náłzą oblicznością vmieráiącego *HistAl* N3v (4); *Mącz* 431a; *SarnStat* 642 (2).

»osoba nasza« [w tym: przy osobie naszej (7), przed osobą naszą (4)] = *persona nostra JanStat* (38): Dwor náłch Snyathinŧky yeŧh nyedawno wipalyon kthora rzecz thim nam yeŧh obczyezlywŧcha yłch fzye tho olfobi náłchey dothicze. *LibLeg* 11/160 (3); Inŧtygator náłz nie ma nikogo pozwáć ad *instantiam* luam/ áni ofoby náłzey/ áni zá delacią ŧrony/ tylko o rzeczy włáśnie náležące ofobie zwierzchności póżytkom y imionam náłzym. *UstPraw* Kv (4); A tám gdzie nagleyŧza potrzebá będzie/ lámi ofobą náłzą lie obróćimy z pocztem ludzi *SarnStat* 117 (31).

»państwo nasze« = *nostrum imperium HistAl; dominium nostrum JanStat* [szyk 61:12] (73): wpanyłthwach náłych wyełkye a nyefnołne fkodi Turczy y thatharzi [...] poczynily. *LibLeg* 11/173v (23); Tebani poczęli náłzemu páńŧtwu vwłaczáć/ ktorych pyché áż do ziemiefmy skłónili. *HistAl* D5v (5); GDźiekolwiek Zyd przez páńŧtwá náłzé poiedzie/ żaden iemu trudności/ [...] álbo obciáżenia niech nie czyni *SarnStat* 253 (45).

»pieczęć nasza« = *sigillum nostrum JanStat* [szyk 60:6] (66): fwoy lyłth dalyłmi y dayem pod zlohtą pyeczeczią naschá. *LibLeg* 10/95v (4); Ktoremu dlya wyari wianthŧchei íełt pieczancz náłcha zawiefchona *MetrKor* 61/224v (2); *UstPraw* I2v; Vmocniliámy ten Priwiley wárunkiem pieczęci náłzych/ Będących przytym y zezwaláiących Pánach *StryjKron* 542; którógo [przywileju] przepily do wśyłtkich Kościołów głównych łá pod pieczęcią náłzą przełłáne. *SarnStat* 193 (58).

»ręka nasza« [w tym: do rąk naszych (3), w ręku naszych (a. w ręce naszej) (4), z ręki naszej (a. z rąk naszych) (5)] = *manus nostra JanStat* [szyk 12:3] (15): zyemya Moldawłka yeŧh Czefłarfka y wedlye przedzyadow y dzyadow náłłchich y oyczow náłłch. poddana yeŧh wnałłchich rąkv. *LibLeg* 11/165 (3); a yełłizmi pierwey na náłłim flawnem dworze z rúky náłłey łprawyedlywołcz czynili. *MetrKor* 46/175v; dla lepsy wary [!] y swadecztwa Reką náłzą włázną potpyłzuyemy *ZapKościer* 1582/33v; Tákové wśyłtkió imioná dáné/ infeudowáné y przedáné w žiemiách wysłżey omienionyoh/ przypadáią w ręce náłłé y Rzeczypółpolitéy *SarnStat* 84 (10).

»słowo nasze« = *verbum nostrum JanStat* [szyk 19:1] (20): przyasn braczką prawdywye mami dzierzecz [...] y fsinem twoym mocno ŧtacz. y flow náłłchich nyebedziem róldwoyacz Bracie nasz wyełky Kroliv *LibLeg* 10/98 (6); *ActReg* 45; Y obiecuiemy flowem náłłzym Królewłkim/ y pod tą przyśięgą *SarnStat* 13 (13).

»z naszej strony« (6): *MetrKor* 46/118; yłłmy thakyeff łznalzey strony rołkazym łzyą poddanym nałłem w łprawiedlywołczy, w myrze y wpokoyv, przeciwko poddanym pana Voyewodzynem zachovac *LibLeg* 7/11 (3); *SarnStat* 1025 (2).

»wola nasza« [*w tym: bez wolej* (3), *dla wolej* (5), *do wolej* (2), *krom wolej, na wolej* (7), *przez wolej, wedle wolej* (11), *za wolą* (2)] = *nostra voluntas HistAl, JanStat, arbitrio nostro JanStat* [szyk 29:9] (38): Młynow [...] Abi zzywaw woewoda thilko do woliey nałchey *LibLeg* 6/79 (15); a rołkazalifzmy powyedzyecz ze yełth wolya nałła aby połzel knąm przyłłedł kyedy chce *MetrKor* 38/321; *ComCrac* 13; *HistAl* C7; Gdy kto żydą rani/ taki ma nam winę dąć wedle woley nałzey/ A żydowi rannemu ma dąć co dal od leczenia y co łtrawił. *UstPraw* I4v (7); *ActReg* 143; vłtawiamy: aby cokolwiek przyda łe połpolitych pienedzy do łkárbu włóżyć/ to było w mocy y ná woli nałzey [*in potestate et arbitrio nostro JanPrzyw* 44] y potomków nałzych tak łzáfowąć: iáko pożytek y potrzebá Królestwa potrzebować będlie *SarnStat* 944 (12).

b. O autorach tekstów (84): Zdało łe nam (aczkolwizk [!] z wielką pracą nałzą) Regefłtr na włzelkie niemoczy, [...] przyłóżyć. *FalZioł* +4; *BielŻyw* 171; Kxiáłki te nałze na trzy częłci rozdzielimy. *GlabGad* A4 (2); *HistAlHUng* A2v; káždy/ pilnie á bącznie tego nałzego piłania niechayby vzywał *GliczKsiąż* A4v (6); *OrzList* e3; bo gdybychmy byli tylko wedle wlałnego nałzego zdánia ná łię thák zacną łpráwę wzięli/ żadnym łpołobem nie vłzlibychmy byli podeyzrenia *BibRadz* *4v (14); *OrzRozm* A4; *KwiatKsiąż* H2v; *OrzQuin* Aav; *Prot* B2 (2); *RejPos* 95; *KuczKat* 105 (3); *WujJud* A7 (2); *WujJudConf* 34; *RejPosRozpr* c2v; *RejPosWstaw* 21v (3); niektórzy tę nałzę pracę za niepotrzebną po Brzelkiem y Krákowłkiem przekładzie powiedác łmieią *BudBib* bv (11); Pырwıza częłć dowodu nałzego/ łełł iáłna/ Bo się powylzey piłmem dowiodłá. *BiałKaz* G (2); *BudNT przedm* b3 (2); Sáma tey rzeczy/ o ktoreiełmy to piłáli/ wielkość/ á dowćipu nałzego mdłóć/ [...] wielką chęci y pilnołci mey przyniołły trudnołć *ModrzBaz* 136 (4); *SkarJedn* 248; zdála mi łe rzecz być potrzebná/ [...] genealogią według moźnołci mózgu y łil nałzych/ [...] połóżyć. *StryjKron* 86 (11); *WujNT przedm* 5 (4); *SarnStat* 986 (3); *PowodPr* 15 (2); ná ołtátku kłáde żeglárłstwo ábo Flis/ o którym wlałnie te xiążeczki nałze tráktowác będa. *KlonFlis* A2v.

W charakterystycznych połączeniach: nasz(-a, -e) dowcip, dowod, dyjalog, historia (4), kazanie (2), kronika (2), księgi (książeczki) (5), list (2), mowa, moźnołć, Nowy Testament, obrachowanie, pisanie (pismo) (4), powiedanie, praca (roboty) (17), przedsięwzięcie, przekładanie (4), rozdział (2), rozprawa (6), rzecz (5), sentencyja, siła, spis(anie) (2), staranie (5), tablica, tłumaczenie, wykład (5), zawod, zdanie.

Wyrażenie: »z naszej strony« (1): łle łię dotycze z nałzey łtrony thák iáko przyłłoi/ ábychmy łerce pochopne y chutliwe ku piłmam łwiętył przynofili *BibRadz* *4.

c. O Bogu (17) :

Wyrażenie: bibl. »na podobieństwo (nasze) i (a) wyobrażenie (a. obraz) nasz(e) (a. podług obrazu naszego i na podobieństwo nasze itp.)« = ad imaginem et similitudinem nostram Vulg, PolAnt [szyk zmienny] (17); *PatKaz II* 32v (2); Vczyńmy człowieká ná obraz y podobieństwo nałze *Leop Gen* 1/26; *BibRadz Gen* 1/26 (2); *HistRzym* 87; gdy raczył łtworzyć człowieká/ tedy tám mowił ty łłowá:

Stworzmy człowieká ná podobieńftwo á ná wyobráżenie náfze. *RejPos* 149v (2); *BiałKat* b2v (3); *CzechRozm* 14v (3); *SkarŻyw* 259; *CzechEp* 180; *WerKaz* 282.

JR